

Hild Marte Bjørnsen
Steinar Johansen

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2013

NIBR

Norsk institutt for by- og regionforskning

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2013

Andre publikasjoner fra NIBR:

NIBR-rapport 2008:08	Lokalt demokrati i Longyearbyen
NIBR-rapport 2008:22	Kulldriftens betydning for utviklingen i Longyearbyen
NIBR-rapport 2010:25	Samfunnsmessige konsekvenser av gruvedrift i Lunckefjell på Svalbard
NIBR-rapport 2012:5	"Derfor blir vi her" - Innvandrere i Distrikts-Norge
NIBR-rapport 2012:22	Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? Bo- og flyttemotiver de første årene på 2000-tallet
NIBR-rapport 2012:24	Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2012
NIBR-rapport 2013:24	Veier til god lokaldemokratisk styring

Rapportene koster
fra kr 250,- til kr 350,-og kan bestilles
fra NIBR:
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf. 22 95 88 00
Faks 22 60 77 74

E-post til
nibr@nibr.no

Publikasjonene
kan også skrives ut fra
www.nibr.no
Porto kommer i tillegg til de oppgitte
prisene

Hild Marte Bjørnsen
Steinar Johansen

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2013

NIBR-rapport 2013:26

Tittel: Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2013

Forfatter: Hild Marte Bjørnsen og Steinar Johansen

NIBR-rapport: 2013:26

ISSN: 1502-9794
ISBN: 978-82-8309-003-1

Prosjektnummer: O-3195
Prosjektnavn: Svalbard 2013
Oppdragsgiver: Longyearbyen lokalstyre
Prosjektleder: Hild Marte Bjørnsen

Referat: Rapporten dokumenterer samfunns- og næringsutviklingen på Svalbard fra 2011 til 2012, og gir en historisk oversikt tilbake til 1990-tallet. Hovedfokus er på utviklingen i Longyearbyen og Svea. Med utgangspunkt i analysens resultater er det laget en femårs framskriving av årsverksutvikling og antall innbyggere. De to siste årene har det igjen vært befolknings- og sysselsettingsvekst i Longyearbyen, men planlagt nedtrapping i kulldriften bidrar til å dempe forventningene om videre vekst.

Sammendrag: Norsk og engelsk
Dato: Desember 2013
Antall sider: 160
Pris: Kr 250,-

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21,
0349 OSLO
Telefon: (+47) 22 95 88 00
Telefaks: (+47) 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
<http://www.nibr.no>

Vår hjemmeside: <http://www.nibr.no>

Trykk: X-ide.
Org. nr. NO 970205284 MVA
© NIBR 2013

Forord

Samfunns- og næringsanalysen for Svalbard er skrevet på oppdrag for Longyearbyen lokalstyre (LL). Oppdraget er finansiert som et spleiselag, der Store Norske Spitsbergen Grubekompani as (SNSG), Sparebank1 Nord-Norge avdeling Svalbard, Nærings- og handelsdepartementet, Justis- og politidepartementet og LL har bidratt.

Det har vært gjennomført Samfunns- og næringsanalyser på Svalbard siden begynnelsen av 1990-tallet. Acta Consult AS ved Sverre Høifødt hadde ansvaret for analysene til og med 2006. Fra 2007 har analysene vært gjennomført ved Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR).

Tidligere gjennomførte LL årlige bedriftsundersøkelser i Longyearbyen, blant annet til bruk i Samfunns- og næringsanalysen, men siden 2008 er statistikken samlet inn av Statistisk sentralbyrå (SSB). SSB overtok ansvaret for datainnsamlingen som en følge av at Statistikkloven er gjort gjeldene for Svalbard. Det innebærer at dataene hentes inn på tilsvarende måte som andre næringsdata i Norge, og at data om Svalbards næringsliv derfor lettere kan koples sammen med andre, nasjonale dataregistre. Overdragelsen av datainnsamlingen sammenfaller med omlegging til ny standard for næringsklassifisering. Fra og med Samfunns- og næringsanalysen for 2009 innebærer det derfor brudd i datarekka, noe vi har tatt hensyn til i presentasjonen. NIBR har hatt et svært godt samarbeid med flere personer i SSB, men vi takker spesielt Jan Henrik Wang for gode diskusjoner og rask bistand når vi har trengt det.

Fortsatt hviler innholdet i analysen på et godt samarbeid med LL og næringslivet på Svalbard. Hos LL har særlig rådgiver Turid Telebond bidratt med sin store lokalkunnskap, med å samle inn data og med å legge data til rette for bruk i analysen. Lokalstyre-

---

leder Christin Kristoffersen, administrasjonssjef Lars Ole Saugnes og rådgiver Turid Telebond, har sammen med NIBR gjennomført en intervjurunde hos utvalgte bedrifter og næringsorganisasjoner i Longyearbyen høsten 2013. Informasjonen vi fikk gjennom disse intervjuene har bidratt til å gjøre analysen vesentlig bedre enn den ellers ville vært. NIBR takker både LLs og næringslivets representanter for at de var villige til å dele sin kunnskap med oss.

NIBR ønsker å takke alle som har bidratt med informasjon og innspill til analysen. Ingen av dem kan lastes for eventuelle feil og mangler i rapporten, som står for NIBRs regning.

Oslo, desember 2013

Knut Onsager

Forskningssjef

Innhold

Forord	1
Tabelloversikt.....	6
Figuroversikt	8
Sammendrag.....	10
Summary	19
1 Innledning.....	23
1.1 Formålene med Samfunns- og næringsanalysen(e)	24
1.2 Datagrunnlag	25
1.2.1 Næringsdata	26
1.2.2 Befolkning.....	27
1.2.3 Øvrige data.....	27
1.3 Sammenhenger i Svalbards økonomi.....	28
1.3.1 Økonomisk base	29
1.3.2 Arbeidsmarked og befolkning.....	30
1.4 Innholdet i rapporten	31
2 Longyearbyen og Svea	32
2.1 Kort historisk gjennomgang.....	32
2.2 Aktivitetsutviklingen i Longyearbyen og Svea	34
2.3 Aktivitetsutviklingen på lang sikt.....	36
2.3.1 Utviklingen fra 2011 til 2012.....	40
2.4 Basisnæringenes betydning	42
2.4.1 Utviklingen i basisnæringer og avledet virksomhet....	44
3 Basisnæringene som grunnlag for lokal etterspørsel	50
3.1 Nærmere om offentlig forvaltning og service.....	50
3.2 Nærmere om romrelatert virksomhet, forskning og høyere utdanning.....	53
3.3 Nærmere om studentene.....	57
3.4 Kulldriften.....	58
3.4.1 Nærmere om reiselivet	61
3.5 Ny-Ålesund og Longyearbyen.....	71
3.6 Aktivitetsutviklingen i Ny-Ålesund	72

3.6.1	Ringvirkninger av aktiviteten i Ny-Ålesund	76
3.7	Oppsummering – utvikling i nøkkeltall	77
4	Aktivitetsutviklingen framover. Longyearbyen og Svea	79
4.1	Basisnæringenes utvikling framover	79
4.1.1	Offentlig forvaltning og service – beskjedne vekst....	80
4.1.2	Romrelatert virksomhet, høyere undervisning og forskning (inkl studenter) – kontrollert vekst	82
4.1.3	Kulldrif – aktivitetsnedgang fra 2013	83
4.1.4	Reiseliv – moderat vekst	84
4.2	Totalaktivitet	85
4.3	Endrede forutsetninger og resultater	86
4.3.1	Historisk vekstalternativ for utviklingen i Longyearbyen	87
5	Befolkningsutviklingen i Longyearbyen	90
5.1	Befolkningsutviklingen 1998-2012	90
5.2	Befolkningens sammensetning.....	92
5.2.1	Kjønns- og aldersfordeling	92
5.2.2	Nasjonalitet	93
5.3	Befolkningens stabilitet	94
5.4	Befolkningsutviklingen framover	96
5.4.1	Framskrivning av befolkningen.....	96
5.4.2	Endrede forutsetninger	100
6	Familiesamfunnet i Longyearbyen	102
6.1	Fars og mors tilknytning til arbeidslivet.....	105
6.2	Stabilitet i lokalsamfunnet.....	108
6.3	Basisnæringenes bidrag til stabilitet	111
6.4	Boligsituasjon og pendling.....	114
6.4.1	Pendling til fastlandet	114
6.4.2	Boligsituasjon i Longyearbyen	116
6.5	Økonomiske levekår.....	119
7	Rammebetingelser	124
7.1	Normalisering av svalbardsamfunnet.....	124
7.1.1	Familiesamfunn – ikke livsløpssamfunn.....	126
7.1.2	Normalisering av lover og regler	129
7.1.3	Normalisering av skatter og avgifter	130
7.1.4	Normalisering av lokalstyret.....	132
7.2	Endre rammebetingelser framover.....	135
7.2.1	Alternativ næringsvirksomhet	136
7.2.2	Videre normalisering	138

7.2.3	Andre rammebetingelser – miljø og klima	141
8	Oppsummering og konklusjoner	144
	Litteratur	148
Vedlegg 1	Fordeling av virksomheter etter basiskategori.....	151
Vedlegg 2	Fordeling av virksomhet etter SSBs nærings- gruppering	153

Tabelloversikt

Tabell 2.1	Årsverk i Longyearbyen og Svea etter ærings grupper for år 2003-2012. Basert på SN2002.....	37
Tabell 3.1	Noen nøkkeltall for offentlig sektor i Longyearbyen 2012.....	52
Tabell 3.2	Årlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen og brutto beleggprosent. 2003-2012.....	65
Tabell 3.3	Cruisetraffikkens betydning for omsetning og sysselsetting i reiselivet.	70
Tabell 3.4	Noen nøkkeltall for basisnæringene i Longyearbyen og Svea. 2011 og 2012.....	78
Tabell 4.1	Antall årsverk i offentlig virksomhet. Hovedalternativet.2012-2017	81
Tabell 4.2	Antall årsverk i FoU-virksomheten og antall student-årsverk ved UNIS. Hovedalternativet. 2012-2017.....	82
Tabell 4.3	Forventet aktivitetsutvikling i SNSK. Antall årsverktotalt og tilknyttet driften i Svea 2012-2017... ..	83
Tabell 4.4	Planlagte underleveranser til SNSG i forbindelse med aktiviteten i Svea. Årsverk 2012-2017.	84
Tabell 4.5	Bereget årsverksutvikling i bergverksnæringen (SNSK) 2012-2017.....	84
Tabell 4.6	Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i hovedalternativet 2012-2017. Longyearbyen og Svea.....	86
Tabell 4.7	Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i historielalternativet 2012-2017. Longyearbyen og Svea.....	88
Tabell 5.1	Befolkningen i Longyearbyen etter nasjonalitet. 31. desember. 2005-2012.	94

Tabell 5.2	Turnover i de norske bosettingene på Svalbard og i bedriftene i Longyearbyen og Svea. 2006 til 2012.	95
Tabell 5.3	Framskrivning av befolkningen i de norske bosettingene på Svalbard (inkl. Ny-Ålesund). Antall innbyggere fordelt på aldersgrupper. Observert 2012. Framskrevet 2013-2017.	99
Tabell 6.1	Antall barn og unge i Longyearbyen fordelt på aldersgrupper 2003-2012.....	104
Tabell 6.2	Antall sysselsatte gjennom året, fordelt på kjønn og type stilling. Longyearbyen og Svea 2009-2012.....	109
Tabell 6.3	Turnover i faste stillinger, Longyearbyen og Svea. 2005 til 2012.	110
Tabell 6.4	Stabilitetsindikatorer etter basisnæring. Longyearbyen og Svea. 2007-2012.	113

Figuroversikt

Figur 2.1	Årsverk utført i Longyearbyen og Svea 1992-2012 aggregert til virksomhetskategorier.....	35
Figur 2.2	Antall årsverk i aggregerte næringer 2011 og 2012. Longyearbyen og Svea. Basert på SN2002.....	41
Figur 2.3	Antall årsverk i Longyearbyen for aggregerte næringer i 2011 og 2012. Svea er skilt ut som egen gruppe. Basert på SN2007.....	42
Figur 2.4	Årsverk fordelt etter basisaktivitet og avledet virksomhet. Longyearbyen og Svea. 1992-2012.....	45
Figur 2.5	Antall årsverk i avledet virksomhet, fordelt på bygge- og anleggsvirksomhet og annen avledet virksomhet.1992-2012. Longyearbyen og Svea.....	47
Figur 2.6	Sysselsatte i avledet virksomhet, henholdsvis inklusive og eksklusive bygge- og anleggssektoren. I prosent av total sysselsetting (ekskl. student- årsverk).Longyearbyen og Svea 1992-2012.....	49
Figur 3.1	Bemanningen i Store Norske fra 1916 til 2012.....	58
Figur 3.2	Antall gjestedøgn per år ved hoteller og pensjonater ¹ i Longyearbyen 1993 til 2012.....	62
Figur 3.3	Antall gjestedøgn per år ved hoteller og pensjo- nater i Longyearbyen, fordelt etter reiselivs segment 1997-2012.....	63
Figur 3.4	Månedlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater Longyearbyen. 2006, 2009 og 2012.....	64
Figur 3.5	Kapasitetsutnyttning i prosent og pris per rom ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen gjennom året. 2012.....	65
Figur 3.6	Årlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen etter tilreisendes nasjonalitet. 1997-2012.....	66
Figur 3.7	Totalt antall flypassasjerer over Svalbard lufthavn per måned fra september 2012 til august 2013.....	67

Figur 3.8	Reiselivstrafikk over Bykaia i Longyearbyen. Antall anløp, liggedøgn og passasjerer. 2003-2012.	68
Figur 3.9	Antall overnattingsdøgn i Ny-Ålesund direkte knyttet til forskning. 1998-2012.	73
Figur 3.10	Antall fly- og helikopteranløp. Antall flypassasjerer. Ny-Ålesund 2003-2012.	76
Figur 5.1	Antall innbyggere ¹⁾ i de norske bosettingene på Svalbard og antall årsverk i Longyearbyen og Svea. 31. desember 1998-2012.	91
Figur 5.2	Befolkningen fordelt på femårige aldersgrupper. Fastlandet og i de norske bosettingene på Svalbard. Per 31. desember 2012.	93
Figur 6.1	Andel privathusholdninger etter husholdningsstørrelse per 1. juli 2013. Prosent.....	103
Figur 6.2	Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter foreldrenes beskjeftigelse. Prosentvis fordeling. 1. september 2013.....	106
Figur 6.3	Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter mors beskjeftigelse. Prosentvis fordeling. 31. desember 2002-2012 ¹⁾	107
Figur 6.4	Bosatte i Longyearbyen 0-19 år, etter fars beskjeftigelse. Prosentvis fordeling. 31. desember 2002-2012 ¹⁾	108
Figur 6.5	Antall ferdigstilte boenheter i Longyearbyen. 1997-2013 ¹⁾	117
Figur 6.6	Antall ferdigstilte boenheter etter størrelse. 1997-2012.....	118
Figur 6.7	Prisnivåindekser på Svalbard for utvalgte konsumgrupper. Fastlandet=100.....	121
Figur 6.8	Konsumprisindeks for Svalbard og Norge i 2012 fordelt på hovedgrupper. 2001=100.	122

Sammendrag

Hild Marte Bjørnsen og Steinar Johansen

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2013

NIBR-rapport: 2013:26

NIBR har, på oppdrag for Longyearbyen lokalstyre (LL), gjennomført Samfunns- og næringsanalysen for Svalbard siden 2007.

Analysen gir en tilstandsvurdering av samfunns- og næringsutviklingen på Svalbard, med hovedfokus på Longyearbyen og Svea. Dette er en årlig publikasjon siden 1991, og ble tidligere (1991-2006) gjennomført av Acta Consult AS.

Samfunns- og næringsanalysene danner en viktig del av det kunnskapsgrunnlaget som er nødvendig for å forstå og overvåke de sterke omveltningene samfunnene på Svalbard, og da spesielt i Longyearbyen, har gjennomgått siden begynnelsen av 1990-tallet. Ved å bidra til en nærmest kontinuerlig overvåkning av samfunnsutviklingen, har analysen gitt viktige innspill til den planlagte og samfunnsstyrte omstillingen Svalbard og Longyearbyen har gjennomgått i perioden, blant annet ved å avdekke hvordan samfunnet responderer på endringer i rammebetingelsene. Spesielt har analysen vist hvor følsom den lokale økonomien helt fram til i dag har vært for aktivitetsendringer i kulldriften. Nå står samfunnet igjen i en situasjon med redusert bemanning og inntjening i gruvedriften, slik at næringens bidrag til den lokale økonomien svekkes. Selv om svalbardsamfunnet synes mer robust enn tidligere, og næringsgrunnlaget nå er vesentlig mer moderne enn på 1990-tallet, kan denne utviklingen gi nye utfordringer for de lokale aktørene, så vel som for lokalstyrets planlegging og sentralmyndighetenes styring. Nøyaktig hvilke effekter nedgangen i kulldriften får, kan avdekkes gjennom videre overvåking av utviklingen. Nytt av Samfunns- og næringsanalysen synes derfor ikke å ha blitt mindre.

Formålet med Samfunns- og næringsanalysen er, som tidligere, å bidra til å overvåke og vurdere samfunns- og næringsutviklingen på Svalbard, med vekt på utviklingen i Longyearbyen. Fokuset i årets analyse er fortsatt tredelt:

- En gjennomgang av nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen (og sammenhengen mellom disse) fra året før, med en diskusjon av ulike faktorer som påvirker utviklingen.
- En framskrivning av sysselsettings- og befolkningsutviklingen, basert på en framskrivingsmodell som er supplert med framtidsvurderinger fra næringslivet på Svalbard.
- En diskusjon av rammebetingelsene for utviklingen på Svalbard, og spesielt for familiesamfunnet i Longyearbyen.

Datagrunnlag

Datagrunnlaget for analysen utgjøres blant annet av bedriftsundersøkelsen som er en årlig registrering av lokale næringsaktørers aktivitet. Undersøkelsen ble tidligere gjennomført av lokalstyret (siden 1992), men ansvaret for datafangsten ble overtatt av Statistisk sentralbyrå fra og med 2008 som følge av at statistikkloven er gjort gjeldende på Svalbard. Statistisk sentralbyrå (SSB) har tradisjonelt publisert lite offentlig statistikk om Svalbard og utviklingen der, men har de seinere årene økt sin produksjon av data om Svalbard betydelig. I tillegg til bedriftsundersøkelsen består datagrunnlaget av offisiell statistikk fra SSB samt data fra Longyearbyen lokalstyre (LL) og Svalbard Reiseliv. Rådgiver Turid Telebond i LL har, som i tidligere år, bistått med koordineringen av lokal informasjon fra Longyearbyen.

Næringsdataene er svært viktige for innholdet i Samfunns- og næringsanalysen. Generelt sett og på overordnet nivå har overgangen fra LL til SSB vært smertefri. Omleggingen medførte imidlertid noen grad av omklassifisering av næringsaktiviteten og dette førte til et mindre brudd i dataserien for enkelte næringer i 2008. I analysen presenterer vi kun data som (i større eller mindre grad) er aggregert på en slik måte at dette problemet blir lite. Inndelingen i basisvirksomhet og avledet virksomhet skjer med utgangspunkt i bedriftene og følger tidligere inndelinger.

Analysemetode

Inndelingen i basisvirksomhet og avledet virksomhet er helt sentral for Samfunns- og næringsanalysen. Basisvirksomheten tjener opp sine inntekter i hovedsak utenfor Svalbard. Inntektene brukes (dels) lokalt, til avlønning av de sysselsatte i virksomhetene og til kjøp av varer og tjenester fra andre virksomheter lokalt. Basisnæringenes lokale kjøp og de sysselsatte i basisnæringenes bruk av penger lokalt, er grunnlaget for den etterspørselen som rettes inn mot avledet virksomhet. Avledet virksomhet består således dels av underleverandører (rettet inn mot basisnæringene), og dels av lokale, befolkningsrettede tjenesteprodusenter. Med utgangspunkt i denne inndelingen, vil nærings- og sysselsettingsutviklingen på Svalbard avhenge av utviklingen i basisnæringene og av koplingen mellom basisnæringer og avledet virksomhet. Utviklingen er i stor grad arbeidsmarkedsstyrt og sysselsettingen bestemmes med utgangspunkt i etterspørsel etter arbeidskraft fra både basisnæringer og avledet virksomhet.

Yrkesfrekvensen er svært høy på Svalbard – det utføres omtrent ett årsverk per registrert innbygger over 19 år. Historisk sett har en-til-en-forholdet¹ mellom antall årsverk og antall voksne innbyggere registrert på Svalbard vært rimelig stabilt. Utviklingen i voksenbefolkningen på Svalbard kan dermed sies å være arbeidsmarkedsstyrt. Siden utviklingen i arbeidsmarkedet er styrt av utviklingen i basisnæringene, blir også utviklingen i voksenbefolkningen basisnæringsstyrt.

Befolkningen på Svalbard skiftes ut relativt raskt. Fra år til år vil normalt mellom 20 og 25 prosent av innbyggerne byttes ut ("turnover"), noe som godt illustrerer at folk reiser til Svalbard først og fremst for å jobbe. Dette er relevant for Samfunns- og næringsanalysen av særlig to årsaker. For det første betyr dette at et stabilt antall voksne innbyggere avhenger av at det hvert år flytter like mange til som fra Svalbard. I tilfelle lavere innflytting vil innbyggertallet gå ned. For det andre betyr det at utviklingen i aldersfordelingen i stor grad vil preges av turnover. Dette er spesielt viktig når det gjelder barna. Fordi det er så stor utskifting av voksne, blir det også vanskelig å vite hvordan aldersfordelingen av

---

¹ Variasjonen er i praksis større på individnivå. Det finnes innbyggere som ikke jobber (er hjemmeværende), det finnes innbyggere som jobber mer enn et årsverk, og det utføres arbeid av personer som ikke er registrert bosatt på Svalbard.

barna utvikler seg. Tidligere Samfunns- og næringsanalyser har vist at antall barn i ulike aldersgrupper avhenger av andre forhold enn aldring, og gjerne kan koples mot fars næringstilknytning.

Alt i alt står altså utviklingen i basisnæringene sentralt, også når det gjelder utviklingen i avledet virksomhet, generell sysselsettingsutvikling og befolkningsutvikling. Gjennom de årlige Samfunns- og næringsanalysene estimeres frekvenser som beskriver disse sammenhengene empirisk for hvert år. Frekvensene brukes, sammen med framtidsvurderinger fra basisnæringene, også til å framskrive nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen på Svalbard fem år fram i tid. På Svalbard er det følgende basisvirksomheter:

- Bergverksvirksomhet
- Forskning, høyere undervisning og romrelatert virksomhet
- Offentlig virksomhet (som kan deles i statlig forvaltning og service og lokal administrasjon og tjenesteproduksjon)
- Reiseliv og turisme
- Studenter

Sysselsettingsutviklingen

Sysselsettingen innenfor *basisvirksomheten* sett under ett har stort sett steget gjennom hele 1990- og 2000-tallet. Etter tre år med negativ utvikling i antall utførte årsverk, har det de to siste årene igjen vært vekst i sysselsettingen. De 139 årsverkene som forsvant i basisnæringene mellom 2008 og 2010 er blitt erstattet med 170 nye årsverk. I 2012 ble det gjennomført 1222 basisårsverk i Longyearbyen og Svea. Det er det høyeste registrerte antall basisårsverk noensinne. Den sterkeste veksten finner sted innen *forskning og høyere undervisning* hvor antall årsverk er økt med ni prosent og antall *studentårsverk* er økt med 14 prosent. Sysselsettingen i sektoren er dermed tilbake til nivået fra 2009 med 153 årsverk. Antall studentårsverk har nådd et nytt historisk toppnivå på i alt 172 årsverk fordelt på 467 studenter. *Bergverksnæringen* hadde en vekst på fem prosent til 404 årsverk, *reiselivsnæringen* fikk seks nye årsverk og *offentlig sektor* vokste med to prosent, hvorav hele veksten kom til i lokalforvaltningen. Det har dermed vært sysselsettingsvekst innen samtlige basisnæringer de siste to årene.

Basisvirksomheten sto i 2012 for 69 prosent av den samlede sysselsettingen på Svalbard. Ser vi bort fra studentårsverkene, faller andelen til 66 prosent. Det er noe lavere enn i de fire foregående årene og indikerer at *avledet virksomhet* har hatt en sterkere sysselsettingsvekst i 2012. Mens antall årsverk i basisnæringer totalt økte med seks prosent i 2012, så var veksten hele 18 prosent i avledet virksomhet. Med i alt 551 årsverk er avledet virksomhet dermed igjen på nivået fra 2007. Bygge- og anleggsnæringen hadde den sterkeste veksten med 23 prosent (39 årsverk), mens øvrige virksomheter samlet økte sysselsettingen med 14 prosent (43 årsverk).

En viktig del av Samfunns- og næringsanalysen er å se nærmere på sammenhengen mellom den enkelte basisvirksomheten og avledet virksomhet. Dette gjør vi ved hjelp av såkalte sysselsettingsmultiplikatorer. Disse beregnes, for hver enkelt basisnæring, med utgangspunkt i aktivitetsnivået, målt gjennom produksjon, lokale kjøp av varer og tjenester, sysselsetting og lønn. Multiplikatorene viser hvor mye aktivitet (i årsverk) hver basisnæring genererer i avledet virksomhet, målt per årsverk i basisnæringen.

Totalt sett genererte hvert årsverk i basisvirksomhetene 0,44 årsverk i avledet virksomhet i 2012. Det er en marginalt høyere multiplikator enn i årene før. Fra år til annet forekommer det gjerne forskyvninger i multiplikatorene mellom næringer, som kan forklares ved svingninger i lokale kjøp og investeringer, samt i utviklingen i kategoriernes egen sysselsetting. Fra 2011 til 2012 har multiplikatoren økt for hver eneste basisnæring, og det er spesielt lokal offentlig sektor, FoU-virksomhet og reiseliv som har økt sitt bidrag til avledet sysselsetting.

Befolkningsutviklingen

Omtrent alle innbyggere som er registrert i de norske bosettingene på Svalbard bor i Longyearbyen. En liten befolkning tilknyttet forskningsaktiviteten i Ny-Ålesund (om lag 30-50 innbyggere) er registrert der, men det er store sesongvariasjoner i hvor mange forskere som oppholder seg i Ny-Ålesund. Det meste av aktiviteten foregår om sommeren.

Befolkningsstrukturen i Longyearbyen er svært forskjellig fra strukturen i kommuner på fastlandet. Det henger sammen med at folk kommer til Svalbard for å jobbe, og at de ofte har en klar tidshorison for oppholdet. Det sterke arbeidsmotivet gjenspeiles

dermed i aldersstrukturen. Det er fra sentrale myndigheter klart presisert at Longyearbyen ikke skal være et livsløpssamfunn. Derfor er det også en rekke tjenester som *ikke* tilbys innbyggerne i Longyearbyen, men som innbyggere på fastlandet ser på som selvfølgelig. Resultatet (når vi sammenlikner med gjennomsnittet for fastlands-Norge) er at:

- Svalbard har få eldre innbyggere.
- En stor andel av innbyggerne er i yrkesaktiv alder (fra ca 20 til ca 60 år).
- Kvinner utgjør bare 40 prosent av befolkningen.
- Det er relativt få barn og unge, spesielt i aldersgruppen 10-19 år.

Det er med andre ord menn i arbeidsfør alder som er sterkest representert, sammenliknet med fastlandet. Likevel er det rimelig å hevde at Longyearbyen fungerer godt som et familiesamfunn, i tråd med myndighetenes ønsker. Et godt tjenestetilbud rettet mot barn og unge, trygge oppvekstvilkår, samt fremvekst av et mer variert arbeidsmarked bidrar til at Svalbard er attraktivt også for barnefamilier.

Befolkningen i de norske bosettingene på Svalbard har økt med to prosent til 2158 innbyggere ved utgangen av 2012. Det er det høyeste antall registrerte innbyggere noensinne. Antall barn i Longyearbyen har økt med i alt 15, men det har blitt sju færre av de yngste barna (0-5-åringer). Antall barn i skolealder har dermed økt med 22. Samtidig har det blitt 28 flere voksne innbyggere. Befolkningen i Longyearbyen blir stadig mer internasjonal som følge av at veksten i antall utenlandske innbyggere er sterkere enn veksten i antall norske innbyggere fra fastlandet. I 2012 har 22 prosent av innbyggerne annen landbakgrunn enn norsk.

Utviklingen i antall barn og unge skjer ikke systematisk i Longyearbyen på grunn av den høye turnoveren i befolkningen. Når 20 prosent av befolkningen flytter ut hvert år (og erstattes av nye innflyttere) vil befolkningsstrukturen påvirkes sterk av hva slags husholdninger som flytter ut og inn. Trenden de siste årene har vært at det blir flere barnefamilier i Longyearbyen ettersom det har blitt mer enn 100 flere barn, men samme antall voksne siden

2007. Så godt som alle indikatorer tyder på at familiesamfunnet er styrket.

Framskrivinger

Sysselsettings- og befolkningstallene for 2012 utgjør grunnlaget for å framskrive nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen på Svalbard framover. Fokus er rettet inn mot Longyearbyen og Svea.

Ovenfor har vi vist hvorfor vi mener at utviklingen i *basisnæringene* styrer sysselsettingsutviklingen også i avledet virksomhet, og hvorfor befolkningsutviklingen kan avledes av sysselsettingsutviklingen. Derfor vil også basisnæringenes framtidsutsikter stå sentralt når vi skal framskrive sysselsettings- og befolkningsutviklingen mer generelt. Med utgangspunkt i samtaler med representanter for basisnæringene har vi derfor gjort anslag på utviklingen i basisnæringene de neste fem år.

Årets intervjurunde med bedrifter i Longyearbyen ga et inntrykk av relativt stor optimisme til tross for at framtidsutsiktene i kulldriften er godt kjent blant andre næringsaktører. Representanter for reiselivet trakk spesielt fram styrket flytilbud fra 2013 som en viktig parameter for framtidig utvikling. Selv om Store Norske har redusert bemanningen i 2013, så har trolig beslutningen om åpning av Lunckefjell en positiv effekt for hele byen. Videreføring av kulldriften, om enn i mindre skala, gir berørte næringsaktører bedre tid til å videreutvikle sine forretningsområder for fremtiden.

Offentlig sektor har vokst jevnt de fleste år, og i gjennomsnitt med fire prosent i året de siste fem årene. I 2012 økte lokal sektor med ni årsverk, mens statlig sektor reduserte bemanningen med tre årsverk. Med bakgrunn i de siste årenes befolkningsutvikling forventer vi liten vekst i offentlig sysselsetting framover. Statlig sektor antas å øke med 0,5 prosent, mens lokal sektor gis en årlig vekst på to prosent som justeres i forhold til forventningene om utvikling i barnetallene.

Flere virksomheter innen FoU-sektoren har fortsatt gode framtidsutsikter og spesielt UNIS forventes å fortsette veksten i årsverksproduksjonen, som følge av veksten i studentårsverkene. Antall studentårsverk antas å øke med 10 prosent i 2013 og 2014 slik at målet om 200 studentårsverk oppnås i løpet av 2014. Siden har vi lagt til grunn en årlig vekst på to prosent, som for sektoren for øvrig.

Utviklingen i reiselivsnæringen er usikker og konjunkturavhengig. I 2012 ble det omsatt færre gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen enn i de to foregående årene, men sysselsettingen økte likevel med seks årsverk. Siden Norwegian kom inn som konkurrerende aktør på flytilbudet Oslo-Longyearbyen i mars 2013, har antall tilreisende igjen økt og aktører for næringen uttrykker en viss optimisme. Vi har valgt å framskrive sysselsettingen med to prosent årlig i kommende 5-årsperiode.

Samlet gir disse forutsetningene en forventet vekst på fem prosent i sysselsettingen i Longyearbyen og Svea fram mot 2017, mye på grunn av signalene fra FoU-sektoren og da i særdeleshet forventet vekst i antall studentårsverk. Studentmassen antas å øke med 49 årsverk, og det tilsvarer en vekst på 28 prosent fram til 2017, mens sysselsettingen i FoU-sektoren øker med 10 prosent. Også reiselivet vil, på grunnlag av forutsetningene, øke med 10 prosent til 230 årsverk i 2017. Med gjeldende forutsetninger fortsetter avledet virksomhet å utvikle seg mindre gunstig enn basisvirksomheten, og det forventes tre prosents vekst i sysselsettingen. Utviklingen i 2012 viste imidlertid sterkere sysselsettingsvekst i avledet sektor, men det er for tidlig å vurdere hvorvidt denne utviklingen fortsetter. Når vi velger å framskrive utviklingen utelukkende basert på historiske vekstrater (med unntak av bergverk hvor SNs prognoser holdes fast), i det vi kaller *historiealternativet*, vil avledet virksomhet vokse vesentlig raskere enn basis med 30 prosent (mot 12 prosent i basis). Samlet gir en fremskriving basert på utviklingen de siste 5 årene en vekst på 18 prosent flere årsverk i Longyearbyen og Svea.

Befolkningsutviklingen kan med stor sikkerhet antas å fortsatt være arbeidsmarkedsstyrt. Framskrivningene av folketallet vil dermed gi en korresponderende utvikling i antall innbyggere i den kommende femårsperioden. Befolkningsframskrivningen viser, i tråd med sysselsettingsframskrivningene, at antall innbyggere på Svalbard vokser med 96 personer (fire prosent) til 2250 innbyggere i 2017. Den voksne befolkningen øker med om lag like mange personer som veksten i antall årsverk, men det forventes også flere barn i Longyearbyen i løpet av perioden. Veksten er imidlertid ikke uavbrutt. I 2014 forventes folketallet å gå noe ned som følge av utviklingen i kulldriften. Anslaget for antall barn er mer usikkert enn for antall voksne på grunn av høy turnover i befolkningen.

Framskrivningene, både av antall sysselsatte og antall innbyggere, er usikre. De er basert på parametre, som er estimert med utgangspunkt i datagrunnlaget fra 2012. En rekke forhold vil påvirke disse parameterverdiene, hvorav noen til en viss grad er styrbare (som for eksempel svalbardpolitikken), noen kan endre seg over tid, mens andre kan være utsatt for tilfeldige variasjoner. Samtidig vil de framtidsvurderingene som er lagt til grunn for utviklingen i basishæringene også kunne endre seg. Alt i alt illustrerer dette at de tallene som er presentert må tolkes med forsiktighet. Derfor har vi også presentert beregninger der vi tar utgangspunkt i alternative forutsetninger. Vi viser til diskusjonen i kapittel 5.4.2 for en gjennomgang av disse.

Summary

Hild Marte Bjørnsen and Steinar Jobansen

Svalbard: Society and industrial affairs 2013

NIBR Report: 2013:26

Svalbard is a part of the Kingdom of Norway, but foreigners and foreign economic interests have freer access to Svalbard than they have to Mainland Norway. Norwegian sovereignty at Svalbard is regulated in the Svalbard Treaty. Several conditions have to be met in order to secure that Norwegian sovereignty is prolonged. One important condition is that Norwegian economic activities must be present at Svalbard. At the time when the treaty was signed, mining was the dominating economic activity.

Mining continued to be the dominant activity at Svalbard up until the 1990s. The main Norwegian settlement of Longyearbyen was built as a company town, close to the existing coal mines. Longyearbyen was run by the mining company (Store Norske, or SN), which provided the inhabitants with all necessary goods and services. The company was the sole employer, the economic base of Longyearbyen and Svalbard, and responsible for infrastructure and most societal functions in Longyearbyen. In other words: SN was behind (almost) all activities in Longyearbyen.

At the beginning of the 1990s, the future of coal mining at Svalbard didn't look too prosperous. The mines in Longyearbyen were emptying, and the price of coal relatively moderate. These prospects forced the Norwegian Government, who owned (and still owns) SN, into discussing the future of the Norwegian settlement at Svalbard and Longyearbyen. What would happen if mining was no longer viable, and could other economic activities replace mining in the future? Norwegian presence at Svalbard is important for the claim of Norwegian sovereignty and, hence, the choice of economic activities based there is of national importance. It was

decided to stimulate a more varied economic base in Longyearbyen and an analysis of society and industrial affairs² was commenced in 1992 (and since has been repeated annually) as a tool to watch the development of settlement and economic activity.

This report is the 2013 version of the analysis, which is based on similar methods to earlier versions. The data applied represent the situation at Svalbard in 2012. Before 2008, Longyearbyen Lokalstyre (LL – the local public administration body) collected information from all enterprises at Svalbard. From 2008 on, Statistics Norway collects this information and has now become the main data provider for the analysis.

The economic base at Svalbard consists of activities within *Mining, Travel and Tourism, Research and Higher Education, Students, and the Public Sector (both national and local administration and services)*. These economic sectors produce goods and services directed (mainly) at markets outside Svalbard, or are controlled and/or financed by central authorities. Income earned in the base sectors is (partially) spent locally and serve as the base for *Derived Economic Activities* (production of goods and services for the local market). Total *employment* is the sum of employment in the base sectors and derived activities. The employment rates are very high at Svalbard (Longyearbyen). On average, each adult person (above 19 years of age) in the population register works one man year per year. At the same time, the population turnover rate is between 20 and 25 per cent, which means that one out of every 4-5 people living in Longyearbyen is replaced by new inhabitants each year. This implies that the labour market is the main factor influencing also demographic development. Children follow their parents, and the high turnover rate of the population implies that the number of children in different age groups varies from year to year depending on the household structure of in and out migrants, respectively.

Employment and population

Employment opportunities attract people, and employment is the driving force behind the demographic development at Svalbard. During the past 20 years, both employment and population has doubled. Between 2008 and 2010 employment fell substantially, to

---

² ”Samfunns- og næringsanalysen” in Norwegian.

a large part because of decreased growth in the mining sector, but also because of international economic trends. The last two years have seen renewed growth which more than compensates this downturn.

In 2012 employment has increased by 150 labour years. The recovery included 66 new labour years within base activities, particularly in *Research* and number of *Students*, but also in *Mining*. The base sectors employed 69 per cent of total employment at Svalbard. This is an increase from around 60 per cent in 2000.

Derived activities, where employment shares consequently fell from 40 to 30 per cent during the same period, has experienced an even stronger growth in employment in 2012. Many labour years are added within *Building and Construction* with a growth rate of 23 percent. *Other derived activities* had a growth rate of 14 percent. In total, employment within derived activities rose 83 man years in 2012.

Total employment at Svalbard fell by around 260 man years, or 15 per cent, from 2007 to 2010. The recovery in 2011 and 2012 has more than replaced these, and employment in 2012 is at the highest level ever with 1773 labour years.

Almost all citizens at Svalbard are registered in Longyearbyen and only 30-50 persons live outside the city, mainly in Ny-Ålesund. Population increased by 43 persons in 2012 of which 28 adults and 15 children. The child population is for practical purposes divided in two age groups according to their demand for either kindergarden or schooling. The number of school children increased on behalf of the younger children in 2012. The child population has grown compared to the adult population in the last decade. Since 2007, Longyearbyen has gained 100 more children but no increase in the adult population. We can read this as a signal that the settlement is strengthened as a family community, in accordance with the national objectives.

The foreign population increases at a higher rate than the Norwegian population. In share of total population, people with origins from elsewhere than Norway, has increased from 13 per cent in 2002 to 22 per cent in 2012. Foreign citizens are a compound group with people from Thailand constituting the

---

largest nationality. Also Swedes are well represented in Longyearbyen.

Future prospects

We have estimated employment multipliers for each base sector in 2012. They have mostly increased in the last year and the average multiplier is 0.44, which means that each man year worked in the base sectors generates another 0.44 man years in derived activities. Together with the average number of man years worked per inhabitant and specific assumptions on the number of children, we use these multipliers to construct prognoses of employment and population in Longyearbyen for the coming five year period.

In order to complete the prognoses, we have to make assumptions about how the base sectors will develop. These assumptions are partly based on information from representatives of the base industries. The assumption for the 2013 -2017 prognosis includes low growth in public sector, strong increase in the number of students the first two years, but generally moderate growth in the research sector and in tourism. The prognosis for the mining sector is unaltered from what the company itself reports of future plans.

All in all, we estimate that employment at Svalbard increase by five per cent (or 87 man years of labour) during the coming five year period. The growth is mainly derived from the expected increase in students (+ 28 percent) and higher education and research (+10 percent). Employment within the derived activities will increase less than in base sector with the prevailing assumptions. Future population in the Norwegian settlements is expected to follow a similar development and increase by four per cent by 2017. This equals 96 persons in total.

1 Innledning

Store Norske og kulldriften har preget utviklingen på Svalbard gjennom forrige århundre, og helt fram til i dag. Tidligere var Longyearbyen en kullgruveby ("Company Town"), der Store Norske hadde ansvaret for de fleste sidene av alle samfunnsoppgaver. Etter hvert, og da særlig fra 1980-tallet og framover, har mange av funksjonene blitt overtatt av andre. I dag har Store Norskes primært fokus på prosjektering og utvinning av kull. Næringsgrunnlaget i Longyearbyen har blitt breiere, med flere basisnæringer (innenfor forskning og utdanning, reiseliv og offentlig virksomhet) og et privat og offentlig tjenestetilbud.

Samfunnet i Longyearbyen har utviklet seg til et moderne lokalsamfunn med et tilbud som tilsvarer det vi finner i tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet. Det er et bredt tjenestetilbud, både i offentlig og privat regi. Man har innført lokaldemokrati, der innbyggerne selv velger sine representanter til lokalstyret. Arbeidsmarkedet og næringsstrukturen er variert, selv om kulldriften fortsatt dominerer. Det er utviklet et lite, privat boligmarked som kompletterer de boligene som eies av bedriftene i Longyearbyen, men prisen på private boliger er forholdsvis høy.

Slik sett likner Longyearbyen mer og mer på andre norske lokalsamfunn. Det er imidlertid også noen klare ulikheter. Den mest tydelige er knyttet til den geografiske lokaliseringen. Avstandene er for store til at innbyggerne på daglig basis kan reise mellom bosettingene (eller til fastlandet) for å handle, jobbe eller drive fritidsaktiviteter. Dette innebærer blant annet at Longyearbyen må være "selvforsynt" og dermed ha et breiere tjenestetilbud enn mange lokalsamfunn av tilsvarende størrelse på fastlandet. Dette, sammen med spesielle svalbardregler når det gjelder blant annet skatter og avgifter, bidrar til å gjøre Longyearbyen til et attraktivt sted for dem som velger å bosette seg og jobbe der i kortere eller lengre perioder.

Svalbard og Longyearbyen er nettopp et sted dit folk kommer for å jobbe i kortere eller lengre perioder. Yrkesaktiviteten blant den voksne befolkningen er svært høy (rundt 100 prosent), og det er også høy utskifting (20-25 prosent per år) av befolkningen. Utviklingen på arbeidsmarkedet er derfor avgjørende for befolkningsutviklingen. Politisk er det også uttalt at Longyearbyen ikke skal være et livsløpssamfunn. Imidlertid er det lagt til rette for at Longyearbyen skal være et familiesamfunn, med blant annet barnehage- og skoletilbud, og tilgang på familieboliger, slik at de som jobber i Longyearbyen skal kunne ha med seg familien dit. Barn og unge (under 19 år) i Longyearbyen utgjør i overkant av 20 prosent av befolkningen.

1.1 Formålene med Samfunns- og næringsanalysen(e)

Både næringsutviklingen og utviklingen i familiesamfunnet er siden 1992 godt dokumentert gjennom de (nå) årlige Samfunns- og næringsanalysene. Disse analysene ble tidligere utført av Acta Consult, men gjennomføres nå for sjette gang av NIBR. Ett av de viktigste formålene med Samfunns- og næringsanalysen har vært nettopp å overvåke den omstillingen samfunnet på Svalbard, og da spesielt i Longyearbyen, har gjennomgått siden slutten av 1980-tallet. I dag kan man si at den planlagte og samfunnsstyrte omstillingen på Svalbard kan synes fullført gjennom framveksten av en mer variert næringsstruktur, utviklingen av et bredt tjenestetilbud og normaliseringen av lokalsamfunnet, og at man nå har gått inn i en ”konsolideringsfase”. Samfunns- og næringsanalysen har fylt en viktig rolle gjennom å levere oppdatert kunnskap både om utviklingen og om sammenhengene i svalbardsamfunnet, men også om mulige konsekvenser av spesielle hendelser, gjennom denne omstillings-tida. Dette har bidratt til å gjøre analysen beslutningsrelevant, noe som et tett samarbeid både med lokale og sentrale myndigheter og med næringslivet på Svalbard også har bidratt til. Slik sett har kunnskapsgrunlaget for å fatte nødvendige beslutninger gjennom omstillingsperioden vært til stede.

Sammenhengen mellom sysselsetting og bosetting på Svalbard er sterk, og yrkesfrekvensen er svært høy. Sysselsettingsutviklingen i næringslivet slår direkte ut i innbyggertallet. Dette forholdet avhenger imidlertid av at arbeidsmarkedet er etterspørselsstyrt, dvs

at det alltid er stor nok tilgang på folk som ønsker seg til Svalbard. Dette vil igjen avhenge av at innbyggerne opplever at kompensasjonen for å bo på Svalbard oppveier for ulempene. Hva som motiverer folk til å oppsøke Svalbard kan være forskjellig. Viktige forhold er økonomiske insentiver, hvor særlig skatteregimet har vært et effektivt virkemiddel, tjenestetilbudet rettet mot befolkningen, relevant arbeidsmarked og friluftstilbud.

Selv om omstillingen av svalbardsamfunnet nå i stor grad er gjennomført, står samfunnet fortsatt overfor en rekke utfordringer. Samfunns- og næringsanalysen avdekker at samfunnet er svært følsomt overfor endringer i rammebetingelsene. Dette har kommet til uttrykk gjennom responsen på statlig stimulering av ny næringsaktivitet, av endringer av skattesystemet, av framtidsutsiktene til Store Norske, av endrede internasjonale konjunkturer, for å nevne noe. Endrede rammebetingelser gir seg raskt utslag i sysselsettingsutvikling og turnoveren i befolkningen og denne følsomheten må sees i sammenheng med kombinasjonen av at samfunnet både er lite og isolert. Nyttan av en aktuell Samfunns- og næringsanalyse har derfor ikke blitt mindre. Fokus i årets analyse vil, som tidligere, være tredelt:

- En gjennomgang av nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen (og sammenhengen mellom disse) fra året før, med en diskusjon av ulike faktorer som påvirker utviklingen.
- En framskrivning av sysselsettings- og befolkningsutviklingen, basert på en framskrivingsmodell som er supplert med framtidsvurderinger fra næringslivet på Svalbard.
- En diskusjon av utviklingen i familiesamfunnet i Longyearbyen.

1.2 Datagrunnlag

Tradisjonelt har tilgangen på offentlig statistikk om Svalbard fra Statistisk sentralbyrå (SSB)³ vært begrenset. De siste årene har tilgangen blitt gradvis bedre, og dataomfanget er snart like bra som for en hvilken som helst fastlandskommune. For noen variabler har vi i dag til og med bedre offisiell statistikk for Svalbard enn vi har for avgrensede geografiske områder på fastlandet. Datagrunn-

---

³ SSBs svalbardstatistikk er presentert på www.ssb.no/svalbard

laget for Samfunns- og næringsanalysen består først og fremst offisiell statistikk, supplert med data og informasjon fra LL og det lokale næringslivet.

1.2.1 Næringsdata

Helt siden 1992, da den første Samfunns- og næringsanalysen ble gjennomført, har det vært samlet inn egne data om næringslivet lokalt på Svalbard. Dette har vært gjort via et relativt enkelt spørreskjema, der bedriftene på Svalbard har vært spurt om å svare på en rekke spørsmål knyttet til økonomi (inntekter og utgifter), sysselsetting og markeder (hvem de kjøper og selger med, inkludert turister). Spørreskjemaet er gjengitt i vedlegg 3 hos Bjørnsen og Johansen (2008a). Skjemaet har vært tilpasset Samfunns- og næringsanalysens behov (se avsnitt 1.3). Data har vært samlet inn av Longyearbyen lokalstyre (LL), og svarprosenten har vært svært høy – nær 100 prosent de fleste år.

Fra 2008 av samler SSB inn næringsdata fra virksomhetene på Svalbard. Innsamlingen er basert på eksisterende dataregistre, som er supplert med et spørreskjema til virksomhetene. Dette spørreskjemaet er utviklet med utgangspunkt i skjema som SSB bruker i resten av landet, men supplert med en del spørsmål som er viktige for å kunne gjennomføre Samfunns- og næringsanalysen, spesielt knyttet til markedsforhold både for salg (turister, lokalt eller eksport til fastlandet eller utlandet) og innkjøp (lokalt, fastlandet eller import).

I prinsippet får vi altså *akkurat den samme informasjonen* fra SSB som vi fikk gjennom LLs datainnsamling. Samtidig vil de dataene som samles inn være sammenliknbare med tilsvarende data for fastlandsvirksomheter. Det betyr at utviklingen i bedriftene på Svalbard lettere kan sammenliknes med utviklingen i tilsvarende bedrifter på fastlandet, blant annet når det gjelder en del nøkkelvariabler.

Likevel innebærer skiftet fra LL til SSB at vi fikk et brudd i dataserien ved overgangen fra 2007 til 2008 (og 2009). Bruddet dreier seg først og fremst om klassifisering av ulike virksomheter og får derfor først og fremst konsekvenser for sammenlikning av data på detaljert næringsnivå i kapittel 2 i analysen. Inndelingen i basisnæringer og avledet virksomhet (fra kapittel 2.4 og utover) er den mest relevante i Samfunns- og næringsanalysen. Den følger ikke

standard klassifisering. Derfor vurderer vi ikke bruddet som avgjørende.

Bruken av SSBs data har naturligvis vært underlagt de krav SSB stiller, blant annet til anonymisering av informasjon. Unntaket har vært kulldriften, der SSB har hentet inn tillatelse fra Store Norske til å beskrive denne virksomheten særskilt. NIBR har full tilgang på anonymiserte data på bedriftsnivå i analysearbeidet, og har et godt samarbeid med SSB når det gjelder å trekke ut informasjon etter de næringsaggregater (spesielt inndelingen i basisnæringer og avledet virksomhet) vi har ønsket. Vår vurdering er således at effektene av bruddet i dataserien er små.

1.2.2 Befolkning

Kildene for befolkningsdata er, som tidligere, hovedsakelig befolkningsregisteret for Svalbard. SSB publiserer halvårlig befolkningsstatistikk fordelt på kjønn og alder, og i Samfunns- og næringsanalysen benytter vi tall for befolkningens størrelse ved årsskiftet. Antall innbyggere i 2012 relaterer seg således til befolkningens størrelse per 31. desember 2012. Befolkningens størrelse varierer imidlertid mer enn normal flytting tilsier, blant annet fordi det meste av forskningsaktiviteten i Ny-Ålesund foregår om sommeren, slik at antall innbyggere i de norske bosettingene på Svalbard normalt er høyere per 31. juni enn per 31. desember.

I tillegg til den offisielle befolkningsstatistikken samler LL blant annet inn informasjon om bosatte i Longyearbyen, og innbyggere under 19 år, fordelt etter foreldrenes arbeidsmarkedstilknytning. Denne informasjonen er avgjørende for å kunne beregne utviklingen i antall barn framover.

1.2.3 Øvrige data

Oversikt over antall studenter ved UNIS er hentet inn fra UNIS. Svalbard reiseliv leverer overnattingsstatistikk, og LL leverer diverse data, blant annet om boligbygging og havnetrafikk. LL har dessuten en viktig tilretteleggende funksjon i forhold til datainnhenting fra lokale aktører.

Det har i tillegg vært hentet inn supplerende informasjon både i form av tall og synspunkter fra (intervjuer med) en rekke virksomheter på Svalbard. Vi nevner spesielt Store Norske Spitsbergen

---

Grubekompani as (SNSG), LNS Spitsbergen as, ISS as, Universitetssenteret på Svalbard as (UNIS), Kongsberg Satellite Services as (KSAT), Kings Bay as, Svalbard likningskontor, Sparebanken 1 Nord-Norge, LL, Svalbard reiseliv og Svalbard næringsforening.

1.3 Sammenhenger i Svalbards økonomi

Vi har ovenfor pekt på ulike sammenhenger i Svalbards økonomi. Disse sammenhengene er nærmere diskutert i tidligere Samfunns- og næringsanalyser. Kort sagt består de av at næringslivet på Svalbard kan deles i to, basisvirksomhet og avledet virksomhet. Basisvirksomheten er virksomhet som først og fremst er rettet inn mot etterspørsel som kommer utenfra, det vil si at bedrifter som klassifiseres her er eksportorienterte, eller virksomhet der driften i stor grad finansieres (eller er bestemt av regler) utenfra. Avledet virksomhet leverer tjenester til befolkningen og næringslivet på Svalbard.

Gjennomgangen illustrerer hvilke drivkrefter vi antar ligger til grunn for svalbardsamfunnets utvikling. Etterspørsel etter (og pris på) de varer og tjenester som basisnæringene selger, bidrar til å skaffe basisnæringene et inntektsgrunnlag. Inntekten brukes dels til avlønning av arbeidskraft og kapital (som til sammen utgjør verdiskapingen) i disse næringene, dels til å kjøpe inn varer og tjenester fra annen virksomhet på Svalbard og utenfor. En del av verdiskapingen brukes til å etterspørre lokale varer og tjenester. Sammen med basisnæringenes lokale innkjøp av underleveranser, utgjør disse faktorene grunnlaget for det som kalles avledet virksomhet. Den samlede sysselsettingen utgjør grunnlaget for den voksne befolkningen. Noen arbeidstakere har med seg familie og bidrar dermed til at også barn er en del av samfunnet. Det går med andre ord en tråd fra markedet for basisvirksomheten, via avledet virksomhet, til bosetting i form av voksne, barn og unge. Dette analyseperspektivet ligger til grunn for Samfunns- og næringsanalysen, og mye av det kvantitative arbeidet i analysen består i å tallfeste disse sammenhengene. De tallfestede sammenhengene, i form av multiplikatorer (forholdet mellom basisnæringer og avledet virksomhet), yrkesfrekvenser og barnefrekvenser (forholdet mellom antall voksne i hver virksomhet og antall barn), utgjør sammen med markedsutsiktene for basisvirksomhetene,

---

grunnlaget for framskrivingene av næringsutvikling, sysselsettingsutvikling og befolkningsutvikling på Svalbard.

1.3.1 Økonomisk base

Vi tar altså utgangspunkt i at næringslivet i Svalbard grovt sett kan deles i to, basisvirksomhet og avledet virksomhet, og at det er utviklingen i basisvirksomheten som driver næringsutviklingen på Svalbard. Tradisjonelt har kulldriften vært den økonomiske basen på Svalbard, men utover 1990-tallet har også andre basisaktiviteter dukket opp. I dag har vi følgende basisnæringer:

- *Bergverksvirksomhet*
Denne sektoren, som i all hovedsak består av Store Norske, er fortsatt en dominerende basisaktivitet på Svalbard. Det er sannsynlig at aktiviteten vil gå noe ned i tida framover.
- *Romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning*
Betydningen av forskning og høyere undervisning på Svalbard har økt de seinere årene. UNIS er den største bedriften i denne sektoren, men også innenfor avansert (romrelatert) virksomhet og annen forskning er det en rekke virksomheter. Utviklingen framover vil, naturlig nok, preges av framtidsutsiktene for UNIS, siden UNIS er størst. Imidlertid vil også etterspørselen etter forskning og romrelatert virksomhet både nasjonalt og internasjonalt påvirke aktivitetsnivået i denne basisnæringa.
- *Statlig forvaltning og service*
Denne basisaktiviteten representerer all statlig virksomhet på Svalbard, unntatt høyere undervisning og forskning. Fristilte statlige virksomheter, som blant annet Avinor og Posten, er også inkludert. *Sykehuset* var tidligere lagt til Lokal offentlig administrasjon og tjenesteproduksjon, men er siden 2009 plassert i Statlig forvaltning og service.
- *Lokal offentlig administrasjon og tjenesteproduksjon*
Dette omfatter administrasjon og produksjon av lokale offentlige tjenester, det vil si LL med underliggende virksomheter. Nivået på denne aktiviteten avhenger delvis av befolkningsutviklingen og befolkningssammensetningen, men preges også av nasjonale kvalitets- og bemanningskrav. Aktivitetsnivået er delvis finansiert over nasjonale budsjetter.

- *Reiseliv*
Turisme er en form for eksport. Alle bedrifter på Svalbard kan i prinsippet (delvis) selge varer og/eller tjenester både til turister og til næringsliv/befolkning på Svalbard. I datagrunnlaget er det derfor lagt vekt på å skille ut reiselivsorientert aktivitet (salg til turister) i alle virksomheter på Svalbard. Utviklingen i turismen er konjunkturavhengig, samtidig som turismen på Svalbard er sterkt sesongpreget med tilnærmet full kapasitetsutnyttning i sommerhalvåret.
- *Studenter*
Studentene ved UNIS kommer utenfra og representerer således en etterspørsel som bør klassifiseres som basisaktivitet. Hver student har relativt lav inntekt og et spesielt forbruksmønster. Dette er det tatt hensyn til i beregningene.

Data for aktivitetsnivået i hver av basisaktivitetene, hentet fra SSBs datainnsamling, brukes til å lage såkalte *sysselsettingsmultiplikatorer* for hver av aktivitetene. Disse multiplikatorene viser hvor mange årsverk i avledet virksomhet hvert årsverk i basisaktivitetene genererer, gjennom de ansattes lønnsopptjening i basisaktivitetene og hver bedrifts innkjøp av underleveranser fra andre virksomheter på Svalbard. Inntektsstrømmene dette representerer ”oversettes” altså til årsverk. Multiplikatorene viser sammenhengene i basisåret (i år 2012) og endres således fra år til år. De brukes, sammen med informasjon fra basisnæringene, til å framskrive sysselsettingen på Svalbard fordelt på basisnæringer og avledet virksomhet. Den framskrevne sysselsettingsutviklingen brukes på sin side til å framskrive befolkningsutviklingen, fordelt på de tre gruppene voksne, barn og ungdom.

1.3.2 Arbeidsmarked og befolkning

Befolkningsutviklingen på Svalbard er registrert i befolkningsregisteret. Bosatte på Svalbard kan registreres i dette registeret etter nærmere regler, noe som samtidig gir dem visse rettigheter. Norske statsborgere skal samtidig være registrert i befolkningsregisteret i en kommune på fastlandet. Befolkningsregisteret på Svalbard gir også oversikt over antall utlendinger. De aller fleste som er registrert bosatt på Svalbard, er registrert i Longyearbyen.

Befolkningsutviklingen på Svalbard har to særskilte kjennetegn: Yrkesfrekvensen er svært høy og det er stor gjennomtrekk i befolkningen. Disse forholdene forteller oss at befolkningsutviklingen i stor grad styres av forhold på arbeidsmarkedet. Det er få alderspensjonister, og utviklingen i antall voksne innbyggere kan, med relativt stor sikkerhet, framskrives på grunnlag av forventet næringsutvikling.

Høye, årlige flyttinger til og fra Longyearbyen bidrar til stor utskifting av befolkningen. Dette gjelder også for barnefamilier, og det er derfor vanskelig å forutse hvor mange barn som er bosatt i byen fra ett år til et annet. Årlige endringer i antall barn i de ulike aldersgruppene kan derfor ikke beregnes på grunnlag av aldring. Framskrivninger av antall barn baseres på informasjon fra LL (skole og barnehage) om hvordan enkelte næringer (arbeidsgivere) bidrar til familiesamfunnet gjennom sine ansatte. Variasjonene i barnetallene og fordelingen på aldersklasser er en særlig utfordring for planlegging av kapasitet i skole og barnehage.

1.4 Innholdet i rapporten

I denne rapporten gjennomgår vi samfunns- og næringsutviklingen på Svalbard, med vekt på utviklingen i Longyearbyen, fra 2011 til 2012 (kapittel 2). Utviklingen sees i et historisk perspektiv. I kapittel 3 går vi nærmere inn på utviklingen i, og betydningen av hver av basisnæringene. I kapittel 4 diskuterer vi noen rammer for næringsutviklingen framover og framskriver sysselsettingsutviklingen fordelt på de ulike basisvirksomhetene og avledet virksomhet. Utgangspunktet er, som nevnt, innspill fra næringene selv. I kapittel 5 ser vi nærmere på befolkningsutviklingen i historisk og framtidig perspektiv. Utgangspunktet for framskrivningene er sysselsettingsutviklingen fordelt på næringer (fra kapittel 4). Kapittel 6 omhandler familiesamfunnet i Longyearbyen og ser spesielt på forhold som innvirker på familienes rammebetingelser. Kapittel 7 gir en drøfting av mer overordnede rammebetingelser for utviklingen av svalbardsamfunnet. Rapporten oppsummeres og konkluderes i kapittel 8.

2 Longyearbyen og Svea

Samfunns- og næringsanalysen ser på utviklingen i de norske bosettingene på Svalbard og har et spesielt fokus på hva som skjer i Longyearbyen, som er den største, norske bosettingen på øygruppen. Her finnes lokaladministrasjon og et spekter av virksomheter og tilbud rettet mot befolkningen og næringslivet. Longyearbyen er et fungerende lokalsamfunn med funksjoner som minner om dem vi finner i kommuner på fastlandet.

De øvrige norske bosettingene er knyttet mer direkte til utvinning av kull (Svea) og forskning (Ny-Ålesund), og de representerer i den forstand arbeidsplasser i større grad enn lokalsamfunn. Utviklingen i Svea og Ny-Ålesund har likevel betydning for utviklingen i Longyearbyen. Spesielt er aktiviteten i Svea og Longyearbyen nært knyttet sammen. Den russiske aktiviteten, og bosettingen i Barentsburg, er i sin helhet holdt utenfor analysen.

Nedenfor gir vi en kort gjennomgang av Longyearbyens historie som et bakteppe for den næringsutviklingen som har funnet sted de siste 20 årene. En mer omfattende beskrivelse finnes i tidligere årganger av Samfunns- og næringsanalysen. Næringsutviklingen beskrives i form av årsverksproduksjon og suppleres i noen grad med andre mål for aktiviteten, slik som inntekt og produksjonsvolum. Antall sysselsatte omtales kun ved få anledninger og må forventes å avvike fra antall årsverk som en følge av deltids- og sesongarbeid. Vi bruket likevel ofte betegnelsen sysselsetting som et generelt begrep nå vi strengt tatt snakker om årsverk.

2.1 Kort historisk gjennomgang

Longyearbyen som bosetting og samfunn har vokst fram på grunnlag av kullforekomstene i Adventdalen. Det ble startet opp helårlig gruvedrift på sørsiden av Isfjorden for vel hundre år siden, og fra

1916 ble alle eiendommer og rettigheter overtatt av det norskeide Store Norske Spitsbergen Kulkompani as (SNSK). Longyearbyen ble gradvis bygget opp som en anleggsby rundt gruveaktiviteten, og gruveselskapet driftet i stor grad hele samfunnet. På 1970-tallet signaliserte norske myndigheter at de ønsket en ”normalisering” av lokalsamfunnet. Svalbardrådet ble opprettet, staten overtok så og si alle aksjene i Store Norske og den stedlige administrasjonen rundt sysselmannsembetet økte. Utover på 1980-tallet ble det brukt store ressurser på å videreutvikle Longyearbyen til et moderne lokalsamfunn. Byen endret utseende og befestet seg gradvis som et familiesamfunn. Den mest grunnleggende omstillingen kom likevel på 90-tallet, etter at Svalbard Næringsutvikling AS, Spitsbergen Travel AS og Svalbard Samfunnsdrift AS⁴ i 1988 ble etablert for å ivareta oppgaver knyttet til næringsutvikling, reiseliv, infrastruktur og samfunnstjenester. Disse oppgavene ble tidligere løst av gruveselskapet.

I løpet av 1990- og 2000-tallet har Longyearbyen gradvis utviklet et mer allsidig næringsliv. Reiseliv, høyere undervisning og forskning har vokst fram som viktige basisnæringer ved siden av kulldriften og statens egen aktivitet. I tillegg er det etablert et stort antall mindre virksomheter som lever av lokalmarkedet og tilreisende. I alt finnes det omlag 200 store og små virksomheter i Longyearbyen, hvorav de fleste er private. Ved opprettelsen av det folkevalgte organet Longyearbyen lokalstyre (LL) i 2002 har Longyearbyen fått et lokaldemokrati som i forhold til ansvar og myndighet ligger tett opp til kommunene på fastlandet. Longyearbyen framstår i dag som et moderne og allsidig lokalsamfunn med mer enn 2000 innbyggere, hvorav nesten en femtedel er barn. Samtidig er Longyearbyen administrativt senter og kommunikasjonsmessig knutepunkt på øygruppa.

I følge St.meld. nr. 22 (2008-2009) ”Svalbard” ligger de overordnede målsettingene i svalbardpolitikken fast; ”konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten, korrekt overholdelse av Svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd, bevaring av ro og stabilitet i området, bevaring av områdets særegne villmarksnatur og opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen”. Det er videre utpekt tre hovedtemaer for selve meldinga; en robust tilstedeværelse på Svalbard – med særlig oppmerksomhet rundt kull-

---

⁴ Selskapene ble skilt ut som egne selskap, men var fortsatt heleid av SNSK.

virksomhetens framtidsutsikter, Svalbard som et av verdens best forvaltede villmarksområder – forholdet til turisme og annen ferdsel, og Svalbards rolle som plattform for norsk og internasjonal forskning, kunnskap og utdanning.

Et robust lokalsamfunn og næringsliv sees som viktige virkemidler for å oppfylle målsettingene for svalbardpolitikken. Myndighetene har de siste tiårene bevisst satset på en mer differensiert næringsstruktur ved å legge til rette for virksomhet, og ved å støtte opp under investeringer og etableringer. De tre temaene for meldingene har bakgrunn i de tre grunnpilarene i politikken for næringsstrukturen på Svalbard: kullvirksomhet, forskning og utdanning, og reiseliv.

2.2 Aktivitetsutviklingen i Longyearbyen og Svea

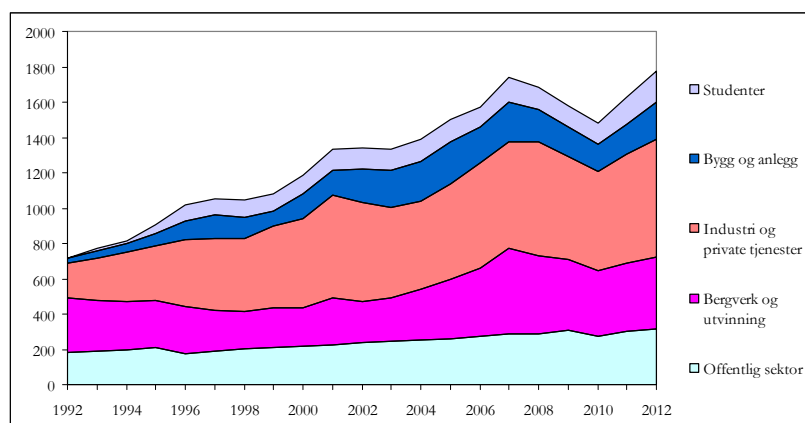
En viktig begrunnelse for at samfunns- og næringsanalysen ble startet opp i 1991 var å se nærmere på hva som ville skje med svalbardsamfunnet dersom kulldriften ble avviklet. Ved begynnelsen av 1990-tallet var aktiviteten i gruvene på veg nedover og lønnsomheten av driften var dårlig. Utfasing av kullvirksomheten er fortsatt en diskutert problemstilling, som gjenspeilet i Svalbardmeldingene (St.meld.nr. 22), selv om grunnlaget for diskusjonen nå er et annet. Kullforekomsten i Svea Nord antas å være tømt innen 2014, forekomsten i Lunckefjell har en tidshorisont fram mot 2019, og Store Norskes driftsplaner strekker seg mindre enn 20 år fram i tid (SNSK 2013). Miljøhensyn og lønnsomheten i gjenstående felter vil ha betydning for videre produksjon.

Krisen på begynnelsen av 1990-tallet bidro til en modernisering av samfunnet og en mer variert næringsstruktur. Politikken var basert på at et robust lokalsamfunn trenger flere bein å stå på, og Store Norske har fått en gradvis mindre dominerende rolle i en jevnt voksende lokaløkonomi, som illustrert i Figur 2.1. Kulldriften utgjør likevel fortsatt den viktigste basisvirksomheten med direkte og indirekte betydning for mer enn 40 prosent av sysselsettingen (Bjørnsen og Johansen 2008b).

Sysselsettingsutviklingen på 1990- og 2000-tallet har gått i bølger som vist i Figur 2.1. Trenden er likevel sterk vekst i samlet sysselsetting med midlertidige topper i 1997, 2001 og 2007. *Den første*

bølgen, fra 1992 til 1996, skyldtes blant annet en sterk vekst i reiselivsbransjen og i privat sektor for øvrig. Samtidig var det en nedgang i aktiviteten i gruveselskapet. Nedgangen i gruveselskapet fortsatte i 1997-1998, men ikke nok til at sysselsettingen ble redusert for Svalbard som helhet. I *den andre bølgen* fikk økonomien på Svalbard fortsatte vekstimpulser fra reiselivet. Samtidig snudde den negative trenden i kullsekskapet, som fikk et oppsving fra 1998 til 1999, og påfølgende sterk vekst fra 2001. Oppsvinget i kullsekskapet skyldes blant annet at man begynte utvinning i Svea. På samme tid (1999/2000) ble transportavdelingen utskilt fra kjerneaktiviteten og overtatt av LNS Spitsbergen, noe som også bidro til vekst innen bygg- og anleggssektoren.

Figur 2.1 *Årsverk utført i Longyearbyen og Svea 1992-2012 aggregert til virksomhetskategorier*

Kilde: Bedriftsundersøkelsen og statistisk sentralbyrå

Samlet vokste sysselsettingen med nesten 25 prosent mellom 1999 og 2001. I tillegg til positiv utvikling i kullsekskapet og dets underleverandører, ser vi at veksten har sammenheng med utviklingen i privat, tjenesteytende virksomhet. Mellom 2001 og 2003 holdt den samlede aktiviteten seg stabil som følge av sterk vekst i bygge- og anleggsvirksomheten. Sysselsettingen i øvrige næringer falt markert i samme periode.

Gjennom den *tredje vekstbølgen* preges utviklingen igjen av kulldriften. Etter en periode med utbygging og prøvedrift, ble Svea Nord, etter vedtak i Stortinget, satt i ordinær drift i 2001. Samtidig ble det stilt krav om bedriftsøkonomisk lønnsomhet i produksjonen og produksjonstaket ble opphevet (St.prp. nr. 2 (2001-2002)). Årspro-

duksjonen steg fra om lag 400 000 tonn i 1999 til 1,8 millioner tonn i 2001. Dette førte på ny til bemanningsøkning og større investeringer i Svea. Med Svea Nord fortsatte den rekordartede produksjonsveksten til et uttak på mer enn fire millioner tonn kull i 2007. Råvareprisen på kull ble i samme periode mangedoblet, noe som har virket inn på produksjonstakt så vel som på omsetning og lønnsomhet. Aktivitetsnivået nådde sitt toppunkt med nær 500 utførte årsverk i 2007, mens det økonomiske resultatet var på sitt desidert høyeste i 2008. Med en råvarepris på nær 200 dollar omsatte Store Norske maksimalt ut ifra lager, produksjons- og utskipingskapasitet og oppnådde et resultat før skatt på mer enn én milliard kroner. Det var åtte ganger høyere enn året før. Siden 2007 har produksjonstakten i Store Norske gått ned, delvis som følge av redusert råvareetterspørsel og fallende kullpris, men også som følge av at den drivverdige forekomsten i Svea Nord snart er hentet ut. De to siste årene har sysselsettingen (antall ansatte) igjen økt med nær 18 prosent og etablering av ny gruve i Lunckefjell sikrer videre produksjon i noen år framover. Selv om kulldriften hele tiden har vært kjerneaktivitet og drivkraft i den lokale økonomien, er det opplagt at Longyearbyen har fått et vesentlig mer variert næringsliv de siste 20 årene. Aktivitetsutviklingen innen de øvrige næringene er imidlertid nært knyttet opp mot utviklingen i Store Norske og forholdet illustreres ved at aktiviteten i utvalgte næringer, spesielt industri, bygg og anlegg, samt hotell og restaurant, har en sysselsettingsutvikling som sammenfaller med bergverksdriften.

I løpet av de 20 årene samfunns- og næringsanalysen har eksistert, har totalaktiviteten, målt i antall årsverk, mer enn fordoblet seg. Den sterkeste veksten har kommet innen høyere undervisning og forskning, og spesielt antall studentårsverk har økt mye siden UNIS ble etablert i 1993. Hotell- og restaurantvirksomhet har også vist nesten femdobling av aktiviteten siden 1991. Likevel ser vi av Tabell 2.1 at veksten ikke har vært uavbrutt.

2.3 Aktivitetsutviklingen på lang sikt

Tabell 2.1 viser hvordan antall årsverk fordelt på næringer i Longyearbyen og Svea har utviklet seg de siste 10 årene. Tabellen er

basert på gammel næringsgruppering⁵ for å sikre sammenliknbarheten over tid. Tilsvarende tabell, tilbakegående til 1991, er presentert i tidligere samfunns- og næringsanalyser og er behørig kommentert der.

Tabell 2.1 *Årsverk i Longyearbyen og Svea etter næringsgrupper for år 2003-2012. Basert på SN2002.*

Kategori	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
A+B Jordbruk, skogbruk, fiske	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C Bergv.drift og utvinning	247	286	338	384	484	440	396	367	384	404
D+E Industri og kraft- og vannf.	9	10	10	13	12	31	35	30	33	33
F Bygge- og anleggsvirks.	212	226	242	205	222	184	169	159	169	208
G Varehandel. Rep. av kjøretøyer og hush.app.	94	94	105	94	116	106	108	100	106	107
H Hotell- og restaur.virks.	103	109	112	109	114	157	111	115	154	154
I Transport og kommunik.	205	190	198	217	227	196	183	172	181	189
J+K Eiend.drift, forretn.mess./fin.	87	85	103	140	110	100	84	90	97	127
L Off. forvaltning	125	137	135	145	113	77	85	95	101	93
M+N Undervisn., helse- og sosialtjenester	119	116	123	132	176	212	227	182	201	226
O Andre sosiale og personlige tjenester	15	11	10	20	25	57	64	54	49	61
Sum ekskl. studenter	1216	1264	1376	1459	1597	1560	1460	1363	1474	1601
Studenter	119	126	126	113	145	122	119	120	151	172
Sum inkl. studenter	1335	1390	1502	1572	1742	1682	1579	1483	1625	1773

Kilder: Bedriftsundersøkelsen og Statistisk sentralbyrå

Totalaktiviteten (eksklusiv studenter) vokste med 381 årsverk, eller 31 prosent mellom 2003 og 2007. De tre neste årene var sysselsettingsutviklingen negativ, og antall årsverk var i 2010 tilbake på nivå med 2005. Det innebar et bortfall på 234 årsverk, eller 259 medregnet studentene, tilsvarende en 15 prosents nedgang i samlet sysselsetting på tre år. Kun i 1992 har det tidligere vært registrert vesentlig nedgang i sysselsettingen. Alle andre år har årsverksutviklingen i Longyearbyen og Svea vært, tildels særs, positiv.

⁵ Standard for næringsgruppering 2002.

Tilbakegangen i 2008 til 2010 må sees i sammenheng med den ekstraordinært høye aktiviteten i kulldriften i 2007 og til dels 2008, men kan også tilskrives svake vekstimpulser utenfra, blant annet som følge av finanskrisen. Vulkanutbruddet på Island våren 2010 bidro til nedgangen dette året som følge av stans i flytrafikken. Mye av aktivitetsnedgangen i perioden fant sted innen bygge- og anleggsnæringen og i reiselivet. I 2011 og 2012 er det igjen sterk vekst i aktiviteten med nær 18 prosent økning i antall årsverk. Antall årsverk i 2012 er det høyeste som er registrert uavhengig om en regner med eller uten studentårsverkene.

Tabell 2.1 viser en relativt disaggregert næringsfordeling. I et lite samfunn innebærer det forholdsvis få bedrifter innen flere av næringskategoriene og vi har av den grunn slått sammen næringskategoriene *D* og *E*, *J* og *K*, og *M* og *N*. Fra 2007 til 2008 har det funnet sted noen omfordelinger mellom næringskategoriene som kan forklares ut ifra særlig to forhold. For det første overførte lokalstyret aktiviteten i Bydrift Longyearbyen til et kommunalt foretak (KF) på linje med Oppvekstforetak KF og Kultur og fritidsforetak KF. Dette medfører isolert sett en overføring av årsverk fra *L Offentlig forvaltning* til de næringsgrupper aktivitetene i Bydrift representerer. Eksempelvis ble energiverket og renovasjonstjenester flyttet til kategori *D* og *E*. For det andre overtok Statistisk sentralbyrå datainnsamlingen fra og med 2008. Dette medførte et skift i næringskode for enkelte bedrifter. Det er vanskelig å avdekke nøyaktig hvilke endringer som har funnet sted siden bedriftsdataene er anonymiserte, men vi vet at noe aktivitet er kodet om fra *L* til *E* og *O*, samt fra *K* til *H*.

Sysselsettingen i bergverksdrift har vokst med 64 prosent siden 2003. Veksten var sterkest mellom 2004 og 2007 og etter tre år med negativ utvikling har antall årsverk igjen økt med 10 prosent de siste to årene. Veksten forventes å være midlertidig som en følge av insourcing av aktivitet og rensing av kull i Svea (Oppredningsverket). Industri, kraft- og vannforsyning utgjør en liten og stabil næringsgruppe med 33 årsverk. De to siste årene har sysselsettingen innen industrinæringer økt med tre årsverk.

Aktiviteten i bygge- og anleggsvirksomheten varierer mye fra år til annet. Næringen utgjør 13 prosent av årsverkene i Longyearbyen og Svea (ekskl studenter), men aktiviteten er likevel ikke høyere enn at større utbyggingsprosjekter gjør store årlige utslag i

sysselsettingen. Fra 2007 til 2010 forsvant 63 årsverk i bygge- og anleggsvirksomheten, men de to siste årene har igjen 50 årsverk kommet til. Svingningene i aktiviteten kommer i hovedsak i Longyearbyen, mens utviklingen i Svea er mer stabil.

Innenfor varehandel var det sterk positiv vekst i 2005 og 2007, begge ganger etterfulgt av aktivitetsnedgang påfølgende år. Totalt har næringen vokst med 13 prosent siden 2003. Til tross for moderat vekst i 2011 (fem prosent) og svak vekst i 2012 (en prosent), har utviklingen for siste femårsperiode vært negativ. Reiselivsnæringen er svært følsom for ytre påvirkning og aktivitetsutviklingen vil normalt svinge i takt med konjunkturer. Utførte årsverk i hotell- og restaurantvirksomhet vokste sterkt fra 2007 til 2008, dels som følge av omkodning av virksomhet, men var i 2009 tilbake til nivået fra årene før. Hotell- og restaurantvirksomhet var en av få næringer som hadde sysselsettingsvekst i 2010, og den klart beste utviklingen i 2011 med 34 prosent vekst i antall utførte årsverk. Den høye sysselsettingen holdt seg i 2012 og antall årsverk i næringen har økt med i alt 49 prosent siden 2003. Aktiviteten i sektor for transport og kommunikasjon har hatt negativ utvikling på åtte prosent siden 2003. De to siste årene har sysselsettingen økt med nær ti prosent, tilsvarende 17 årsverk.

Det var svært høy aktivitet innen eiendomsdrift, finansiell tjenesteyting og forsikring i 2006, etterfulgt av tre år med sterk negativ utvikling. De tre siste årene har sysselsettingen igjen økt, og antall årsverk i næringen har økt med 47 prosent siden 2003. Veksten var spesielt sterk med 32 prosent i 2012, men denne veksten skyldes i realiteten omkodning av virksomhet fra *H* til *K* for kantinedrift i Svea.

Sysselsettingen innen offentlig forvaltning vokste med 31 prosent fra 2008 til 2011, men er redusert med åtte årsverk i 2012. I alt er sysselsettingen redusert med 26 prosent siden 2003 noe som i hovedsak skyldes omkodning av lokalstyrets tjenesteproduksjon til andre næringskategorier. Undervisning, helse- og sosialtjenester har vokst mer eller mindre gjennom hele perioden unntatt i 2010 da hele 45 årsverk ble borte fra sektoren. I 2011 og 2012 vokser aktiviteten igjen med henholdsvis 11 og 13 prosent. Mye, men ikke alt, av de siste årenes utvikling kan forklares med endringer i aktivitetsnivået ved UNIS. Årsverksproduksjonen blant studentene har de fleste år ligget rundt 120 med en midlertidig topp i 2007. De

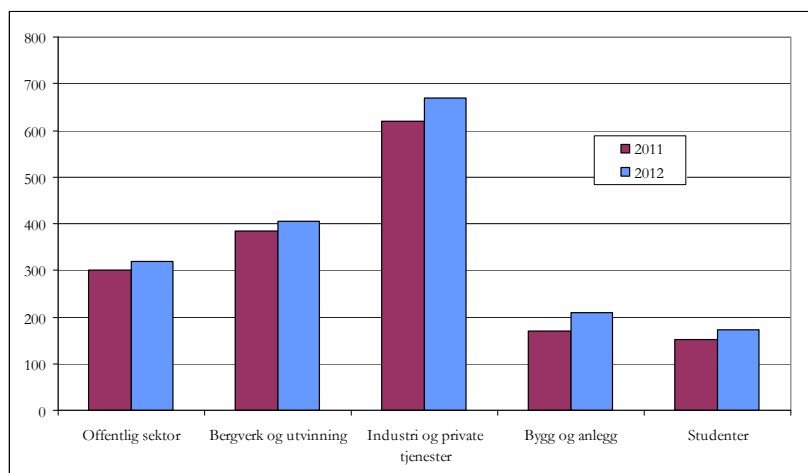
to siste årene har antall studentårsverk økt kraftig som følge av økte bevilgninger og politisk mål om 200 studentårsverk innen 2013. I alt har antallet studentårsverk økt med 43 prosent siden 2010. Innen andre sosiale og personlige tjenester har aktiviteten økt med 23 prosent i 2012 etter to år med negativ utvikling. Næringen består delvis av privat og delvis av offentlig virksomhet og det er i første rekke innen privat, personlig tjenesteyting at aktiviteten har svingt. Ser vi utviklingen for alle næringer samlet, har årsverksveksten i Longyearbyen og Svea vært på mer enn 30 prosent siden 2003, til tross for sysselsettingsnedgang på 15 prosent mellom 2007 og 2010. Siste år har antall årsverk økt med ni prosent til i alt 1773 årsverk inklusive studentårsverkene.

2.3.1 Utviklingen fra 2011 til 2012

Figur 2.2 viser sysselsettingen for 2011 og 2012, fordelt på aggregerte næringer etter samme næringsinndeling som i Figur 2.1. Det er vekst i antall årsverk innen alle disse næringsgruppene akkurat som det var i 2011. Sterkest prosentvis vekst finner vi innen bygge- og anleggsnæringen der sysselsettingen økte med 23 prosent, eller 40 årsverk. 31 av disse kom til i Longyearbyen, mens økt anleggsvirksomhet i Svea bidro til ni årsverk mer enn i 2011. Det har ikke vært noen endring i sysselsettingen i industrien i siste år, slik at veksten innen næringsgruppen for *Industri og private tjenester* på 50 årsverk kan forklares utelukkende ut ifra sysselsettingsvekst i tjenesteproduksjonen, hovedsaklig i Longyearbyen.

Offentlig sektor og bergverksnæringen hadde begge en sysselsettingsvekst på drøyt fem prosent i 2012. Det har blitt færre årsverk innen offentlig forvaltning siste år, men sysselsettingen har økt både innen undervisning og helse- og sosialtjenester med henholdsvis 17 og åtte årsverk. Innen bergverksnæringen økte sysselsettingen med i alt 20 årsverk, hvorav tre kan lokaliseres til Longyearbyen. Antall studentårsverk økte med 21, eller 14 prosent i 2012. Med 172 produserte studentårsverk begynner UNIS å nærme seg måltallet på 200 gjennomførte studentårsverk per år.

Figur 2.2 *Antall årsverk i aggregerte næringer 2011 og 2012. Longyearbyen og Svea. Basert på SN2002.*

Kilde: Bedriftsundersøkelsen og Statistisk sentralbyrå

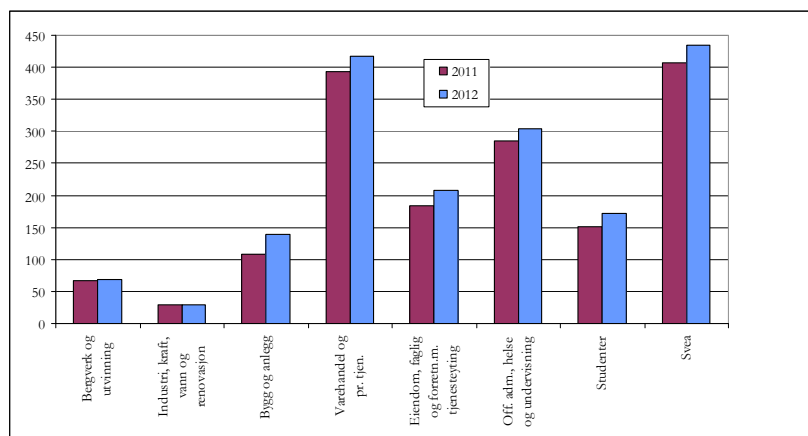
Når vi trekker ut aktiviteten i Svea, finner vi at sysselsettingen i selve Longyearbyen var på 1167 årsverk i 2012. Det er 100 flere årsverk enn året før. I alt har sysselsettingen i Longyearbyen økt med 21 prosent siden 2010. Tar vi med studentene produseres det totalt 1339 årsverk i 2012.

Figur 2.3 viser årsverksutviklingen i selve Longyearbyen siste år. Figuren er basert på ny næringsgruppering (SN2007) og er derfor ikke helt sammenliknbar med Figur 2.2. Også når vi anvender en mer finfordelt næringsgruppering finner vi vekst innen alle næringer i 2012. Bygge- og anleggsnæringen har hatt sterkt positiv utvikling i Longyearbyen siste år. Årsverksveksten er på 29 prosent, tilsvarende 31 årsverk. Eiendomsdrift, faglig og forretningsmessig tjenesteyting har hatt en sterkere vekst i sysselsettingen i 2012 enn i 2011 med 13 prosent. Varehandel og privat tjenesteyting, samt offentlig administrasjon, helse og undervisning har ikke hatt like sterk sysselsetningsvekst som forrige år, men begge næringsgrupper vokser med seks prosent i 2012.

Aktiviteten i Svea vokste med sju prosent i 2012 fordelt på 18 årsverk i bergverksnæringen og ni årsverk i bygge- og anleggsvirksomheten. Veksten i Svea har sammenheng med drift av oppredningsverket og anleggsarbeider i forbindelse med vei over Marthabreen til Lunckefjell. Det er ikke forventet at veksten i Svea

vedvarer, og i 2013 er bemanningen allerede redusert i næringen. Ytterligere 30 årsverk innen anleggsnæringen skal etter planen utfases når anleggsveien står ferdig høsten 2013.

Figur 2.3 *Antall årsverk i Longyearbyen for aggregerte næringer i 2011 og 2012. Svea er skilt ut som egen gruppe. Basert på SN2007.*

Kilde: Statistisk sentralbyrå - bedriftsundersøkelsen

Aktiviteten i Svea utgjør alene en fjerdedel av totalaktiviteten i Longyearbyen og Svea. Selv om kulldriften fortsatt er dominerende i den lokale økonomien er det flere, og andre forhold som virker inn på næringsstrukturen og -utviklingen i Longyearbyen. For det første vil aktivitetsutviklingen i *alle basisnæringene* påvirke aktivitetsnivået i Longyearbyen direkte. For det andre vil generelle inntekts- eller etterspørselsendringer, for eksempel som en følge av konjunktursvingninger, ha betydning for næringslivet i Longyearbyen (men ikke i Svea). Det henger blant annet sammen med at den inntekts-, og dermed konjunkturavhengige, virksomheten (avledet virksomhet) i hovedsak er lokalisert til Longyearbyen.

2.4 Basisnæringenes betydning

Analysemetoden vi benyttet i Samfunns- og næringsanalysen er valgt på grunnlag av kulldriftens dominerende stilling i den lokale økonomien. Metoden går ut på å dele næringslivet inn i såkalt *basisvirksomhet* og *avledet virksomhet*. Basisvirksomheten er den delen av næringslivet som genererer inntekter utenfor regionen. Disse inntektene brukes (delvis) lokalt og utgjør således etterspørselsgrunnlaget for den delen av næringslivet som produserer varer og tjen-

ester rettet mot lokalbefolkningen og det lokale næringslivet (lokalmarkedet). Den delen av næringslivet som produserer for lokalmarkedet kaller vi avledet virksomhet. Vi kan kvantifisere basisvirksomhetens betydning for avledet virksomhet i form av ringvirkninger. I analysen måler vi ringvirkninger ved å beregne sysselsettingsmultiplikatorer for hver av basiskategoriene. Disse sier noe om hva hvert årsverk i basisvirksomhetene genererer av sysselsetting i avledet virksomhet. Beregningene foretas på grunnlag av data fra bedriftsundersøkelsen og inngår i analysegrunnlaget for framskrivningene av næringsaktivitet og befolkning. Mer om grunnlaget for metodevalg og beskrivelse av metoden kan leses i kapittel 1.3 eller i Bjørnsen og Johansen (2007b, 2008a og 2008b).

I analysen har vi inndelt økonomien i fem basisnæringer, avgrenset ut ifra kriterier om at de skal ha sitt viktigste inntektsgrunnlag utenfor Svalbard. Disse fem basisnæringene er: i) *bergverks- og petroleumsvirksomheten*, ii) *romrelatert virksomhet, forskning og undervisning*, iii) *studenter*, iv) *offentlig forvaltning og service*, og v) *reiselivet*.

Bergverksnæringa produserer for utemarkedet og har derfor sin inntekt fra utenfor Svalbard, hovedsaklig fra europeiske land. Reiselivet henvender seg mot turister og tilreisende som har sin inntekt andre steder enn Svalbard. Disse omfatter både nordmenn og utlendinger, men fastlandet og utlandet er begge eksterne i forhold til Longyearbyens lokale økonomi og det er således naturlig å betrakte også reiselivsnæringa som basisvirksomhet. Tilsvarende gjelder for offentlig forvaltning og forsknings- og undervisningsaktiviteten. Offentlig forvaltning og offentlige institusjoner får sine tildelinger over statsbudsjettet og mottar følgelig det meste av inntektene fra fastlandet. Tilsvarende tenker vi at studenter for det meste lever av studielån og annen inntekt opptjent utenfor Svalbard. Den delen av romrelatert virksomhet og forskning som ikke finansieres over offentlige budsjetter, har også normalt sitt marked utenfor Svalbard. Denne sektoren er internasjonal og mye av inntektene kommer fra utlandet.

Det overordnede kriteriet for utvelgelsen av basisnæringer er altså at næringen har sitt marked eller sine inntekter utenfor Svalbard. Ideelt sett skulle basisvirksomheten utelukkende ha sin inntekt utenfra, men i praksis er ikke det mulig. Store Norske selger kull til det lokale kraftverket. Bydrift har større inntekter av sitt salg til lokalbefolkningen og andre virksomheter lokalt enn de mottar i

offentlige overføringer, og postkontor og luftfartsverk lever i stor grad av lokalt salg. Når vi betrakter disse virksomhetene som basisaktiviteter bryter vi i prinsippet med modellens forutsetninger. På den annen side har staten ført en politikk der disse virksomhetene er tilført offentlige midler i et omfang som har sikret aktivitet og tjenestetilbud i ønsket omfang og til akseptable priser. Disse virksomhetene er også underlagt sterke offentlige reguleringer i form av krav til tjenestenes kvalitet og omfang. Aktiviteten er derfor i stor grad styrt utenfra selv om produksjonen er lokalbasert. Det innebærer at svingninger i lokal etterspørsel ikke nødvendigvis resulterer i tilsvarende aktivitetsendringer i offentlig forvaltning og service.

2.4.1 Utviklingen i basisnæringer og avledet virksomhet

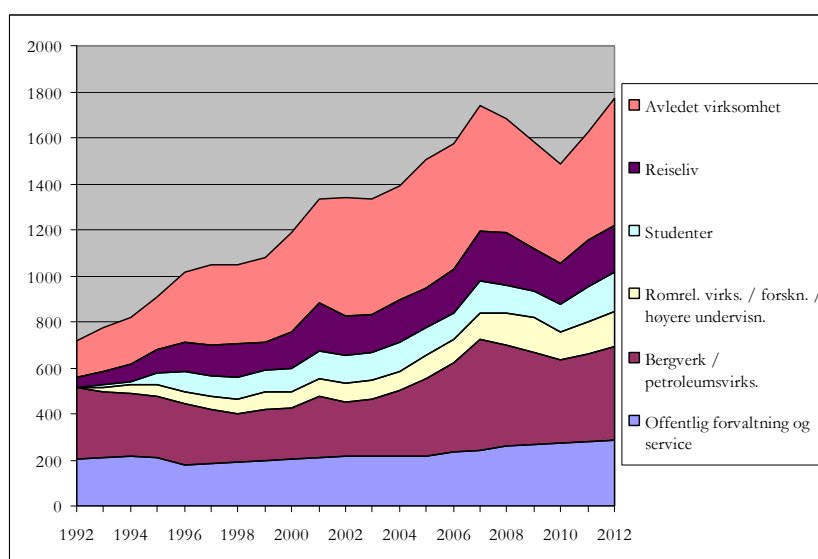
Aktiviteten innenfor de forhåndsdefinerte basisnæringene har jamt over steget gjennom hele 1990- og 2000-tallet fra 550 årsverk i 1992 til 1200 årsverk i 2007, slik det framgår av Figur 2.4. De tre påfølgende årene ble det 139 færre årsverk i basisnæringene og det var bare innen offentlig forvaltning og service at årsverksproduksjonen ikke gikk ned. I 2008 var det sterk nedgang i antall studentårsverk og i årsverk innen bergverk, mens romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning (FoU) økte med hele 23 prosent. I 2009 sto reiselivet og bergverksnæringen for den største aktivitetsnedgangen, mens FoU opplevde sterkest nedgang i 2010. I 2011 var det igjen vekst i aktiviteten innen alle basisnæringene hvor det ble utført til sammen 1156 årsverk. Antall studentårsverk økte sterkt som følge av økte bevilgninger og målsettinger for årsverksproduksjon. Økningen i studentårsverkene utløste også vekst i antall undervisningsårsverk.

Også i 2012 har det vært sysselsettingsvekst innen alle basiskategoriene, om enn ikke like sterk som i foregående år. Igjen er det antall student- og undervisningsårsverk som vokser mest med henholdsvis 14 og ni prosent. Deretter følger bergverksnæringen med fem prosent årsverksvekst. Reiselivet økte betydelig i 2011, men veksten er kun på seks årsverk i 2012. I alt ble det utført 1222 årsverk i basisnæringene i 2012. Det er 66 flere årsverk enn i 2011.

Aktiviteten innen offentlig sektor har vist moderat og stabil vekst i perioden. Ser en bort fra en viss nedgang i forbindelse med

konkurransetutting av en del av den lokale virksomheten midt på 1990-tallet, har sysselsettingsutviklingen vært beskjeden sammenliknet med veksten i befolkning og annen næringsaktivitet. De siste ti årene har offentlig sektor vokst med 32 prosent, mens basisnæringene samlet har vokst med 47 prosent. I 2012 økte sektoren med seks årsverk, alle i lokalforvaltningen. Årsverksveksten i LL kan i hovedsak knyttes til skolen og barnehagene. Sektoren utgjør 23 prosent av alle årsverkene i basisnæringene, og kun 16 prosent av totalt utførte årsverk i Longyearbyen og Svea. Det er svært lavt sammenliknet med de fleste kommuner på fastlandet.

Figur 2.4 *Årsverk fordelt etter basisaktivitet og avleitet virksomhet. Longyearbyen og Svea. 1992-2012.*

Kilde: Bedriftsundersøkelsene og Statistisk sentralbyrå. Egne beregninger

Bergverksnæringen har holdt høy aktivitet gjennom hele 2000-tallet etter oppstarten av den lett drivverdige forekomsten i Svea Nord. Produksjonen i Svea Nord nådde toppen i 2007 med mer enn fire millioner tonn og er redusert i alle påfølgende år. I 2012 var produksjonen på 1,2 millioner tonn. Den høye produksjonen medførte stor vekst i bemanningen i Store Norske. Sysselsettingen økte fra 220 ansatte i år 2000 til 400 ansatte i 2007. Etter noen år med redusert bemanning, var antall ansatte tilbake på 396 i 2012. Mens hver ansatt i snitt utførte 1,2 årsverk i 2007 er forholdstallet nå en til en.

Romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning har vokst hvert år, og til dels mye, siden universitetssenteret (UNIS) ble etablert i 1993. Sektoren hadde sterk vekst i 2008 og 2009, men sysselsettingen gikk tilbake med 22 prosent i 2010 til 119 årsverk. I 2011 økte antall årsverk igjen med 19 prosent, og i 2012 med ni prosent til i alt 153. Sektoren utgjør etter hvert en viktig bestanddel i det lokale arbeidsmarkedet. Sammen med studentene står den for 28 prosent av alle årsverk i Longyearbyen (og 18 prosent av årsverkene i Longyearbyen og Svea). UNIS sysselsetter 70 prosent av årsverkene i sektoren, en vekst på tre prosent fra året før. Det har aldri tidligere vært gjennomført flere studentårsverk ved UNIS enn i 2011, i alt 172 årsverk fordelt på 467 studenter.

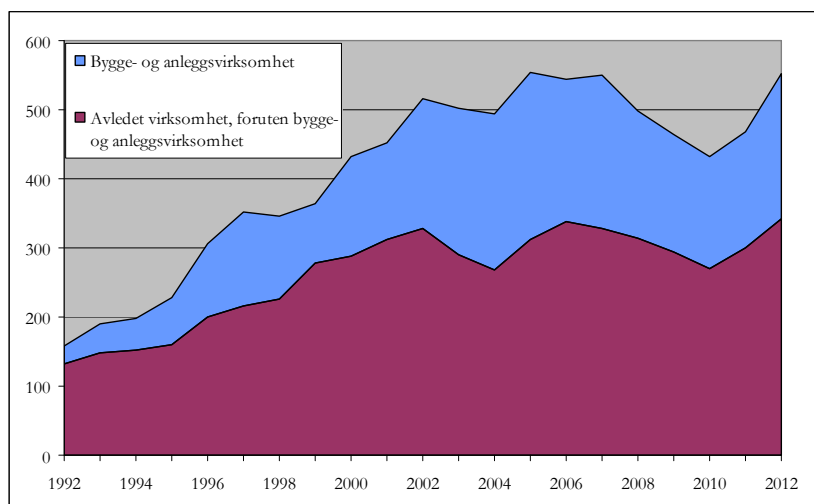
Utviklingen i reiselivet har også vært svært positiv siden 1991 og sysselsetter 208 årsverk fordelt på om lag 132 heltids- og 313 deltids- og sesongstillinger. Det er sesongengasjementene som har økt mest det siste året. Utførte årsverk varierer noe fra år til annet, og bruken av deltidsstillinger og særlig sesongengasjementer er høy i sektoren. I 2009 falt sysselsettingen med 21 prosent (48 årsverk), og de to siste årene har aktiviteten igjen steget med 18 prosent (32 årsverk). Fra en spedit start med omlag 30 årsverk ved inngangen til 1990-tallet utgjør reiselivet nå 16 prosent av alle årsverk i Longyearbyen. Reiselivsaktiviteten i Ny-Ålesund kommer i tillegg.

Den avleda virksomheten har økt veldig i omfang siden begynnelsen av 1990-tallet og har vokst vesentlig sterkere enn basisvirksomheten. Antall årsverk er nesten firedoblet siden 1991 og utviklingen skyldes, som nevnt, i noen grad en omfordeling av oppgaver fra basis til avledet (gjennom outsourcing), men viktigere, at en rekke nye funksjoner og bedrifter har vokst fram i Longyearbyen over tid. Disse funksjonene retter seg mot å betjene den økende befolkningen og det mer varierte næringslivet. Framveksten av en rekke av disse tjenestene i Longyearbyen er også betinget av at reiselivet har fått større betydning i den lokale økonomien.

Avledet virksomhet er en sekkekategori, som omfatter all aktivitet som ikke er forhåndsdefinert som basisvirksomhet. Utviklingen i disse næringene er nært knyttet til utviklingen i basisnæringene, til konjunktursvingninger og til investeringsaktiviteten. I et lite samfunn som Longyearbyen vil aktiviteten derfor kunne svinge ganske mye. Av Figur 2.4 ser vi at sysselsetting i avledet virksomhet svinger i takt med utviklingen innen basisnæringene, men at veksttak-

ten var langt raskere gjennom hele 1990-tallet. Dette var en periode der både Store Norske og lokal offentlig forvaltning skilte ut oppgaver til avledet virksomhet. I 2002 utgjorde avledet virksomhet 39 prosent av totalaktiviteten i Longyearbyen og Svea (inklusive studentårsverkene). Siden har andelen gått gradvis ned mot 30 prosent de senere årene. Mellom 2007 og 2010 var aktivitetsnedgangen til dels vesentlig sterkere i avledet virksomhet, og til tross for 38 nye årsverk i 2011 var veksten fortsatt svakere enn i basisnæringene. I 2012 har derimot veksten i avledet virksomhet vært betydelig mer positiv enn utviklingen i basis, noe som har resultert i en økning på 83 årsverk.

Figur 2.5 *Antall årsverk i avledet virksomhet, fordelt på bygge- og anleggsvirksomhet og annen avledet virksomhet. 1992-2012. Longyearbyen og Svea.*

Kilde: Bedriftsundersøkelsene og Statistisk sentralbyrå

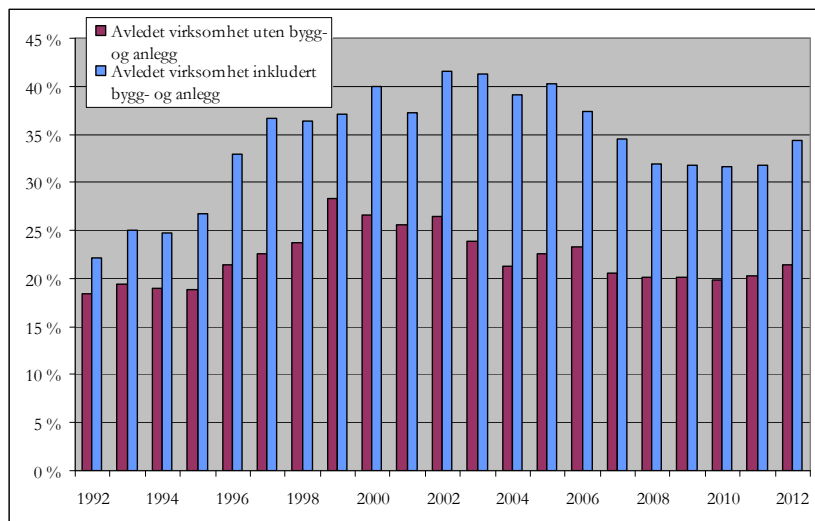
En betydelig andel av den avleda virksomheten utgjøres av bygge- og anleggssektoren. Aktiviteten i sektoren svinger med konjunktorene og er følsom for investeringer og utvikling i basisnæringene. I et lite samfunn som Longyearbyen vil større byggeprosjekter, slike som flyterminalen, kulturhuset og forskerhotellet, ha stor betydning for aktivitetsnivået. Sektoren er dessuten preget av høy grad av pendling, slik at den registrerte sysselsettingen ikke nødvendigvis gjenspeiler det faktiske aktivitetsnivået. I 2012 var det betydelig sterkere vekst i sysselsettingen i bygg og anlegg enn for øvrig avledet virksomhet og antall utførte årsverk økte med 39 til i

alt 208. Veksten siste år var på hele 23 prosent. Bygge- og anleggsvirksomheten utgjorde dermed like mange årsverk som hele reiselivsnæringen.

Ser vi bort fra bygge- og anleggsaktiviteten, finner vi at sysselsettingen i avledet virksomhet har hatt flere år med tilbakegang enn vekst på 2000-tallet. I 2012 økte sysselsettingen imidlertid med 14 prosent til 343 årsverk. Selv uten bygge- og anleggsvirksomheten vokser dermed sysselsettingen med en mer enn dobbelt så høy veksttakt som sysselsettingen i basis (seks prosent).

Figur 2.6 illustrerer utviklingen i avledet virksomhet som andel av den samlede aktiviteten i Longyearbyen og Svea. Her har vi vist hvordan andelen sysselsatte innenfor avledet virksomhet har utviklet seg over tid. Andelen økte kraftig gjennom 1990-tallet, fra knapt 20 til drøyt 40 prosent. Utflatingen etter årtusenskiftet kan være ett uttrykk for at økonomien har modnet, i den forstand at variasjonen og volumet på avledet vare- og tjenesteproduksjon står i forhold til samfunnets størrelse. De årlige variasjonene kan i større grad knyttes til bygge- og anleggsnæringen enn til øvrig avledet virksomhet. Fra 2006 til 2008 falt sysselsettingsandelen i avledet sektor, noe som innebærer at årsverkene i basisnæringene genererer færre avleda årsverk enn tidligere. Etter fire stabile år er antall årsverk tilbake på nivået fra 2007.

Figur 2.6 *Sysselsatte i avledet virksomhet, henholdsvis inklusive og eksklusive bygge- og anleggssektoren. I prosent av total sysselsetting (ekskl. studentårsverk). Longyearbyen og Svea 1992-2012.*

Kilde: Bedriftsundersøkelsene og Statistisk sentralbyrå

3 Basisnæringene som grunnlag for lokal etterspørsel

Basisaktiviteten bidrar med en viktig del av etterspørselen for det lokale markedet. Dersom deler av basisaktiviteten forsvinner, vil også grunnlaget for deler av den avledede virksomheten bortfalle. Den enkelte basisnæring er koplet til avleda virksomhet gjennom lokale underleveranser, og gjennom de ansattes forbruk i lokalmarkedet. Med utgangspunkt i de fem basisnæringenes relative betydning har vi derfor beregnet hvor mange avledede årsverk den enkelte basisnæring genererer. Beregningene hviler på modellens forutsetninger, slik som den inndelingen som er valgt for basisnæringene, og at avledet virksomhet behandles under ett.

Den enkelte basisnærings etterspørsel rettet mot den lokale økonomien er grunnlaget for å beregne nøkkeltall, inkludert multiplikatorer, for hver næring. Vi understreker at multiplikatorene for hver basisnæring er betinget både av størrelsen på næringen, og av størrelsen på avledet virksomhet. Tallgrunnlaget er en totaltelling, der vi har med all aktivitet i Longyearbyen (og Svea). Når multiplikatorene for hver næring beregnes, er de betinget av disse rammene.

3.1 Nærmere om offentlig forvaltning og service

Vi har valgt å skille offentlig sektor i Longyearbyen inn i to basis-kategorier for henholdsvis statlig og lokal virksomhet. Disse to delene av offentlig sektor har svært forskjellige oppgaver. Statens egne oppgaver på Svalbard er definert dels med utgangspunkt i Svalbardtraktaten og den norske suvereniteten, og dels med utgangspunkt i at Longyearbyen, i kraft av å være norsk bosetting, også har statlig aktivitet. De statlige oppgavene er definert og finansiert av nasjonale myndigheter utenfor Svalbard.

Lokalstyrets oppgaver er knyttet til lokal offentlig tjenesteproduksjon og administrasjon. Siden aktiviteten er basert på lokal etterspørsel, finnes det modellteoretiske argumenter for å trekke lokalstyrets oppgaver ut av basisnæringene. På den annen side tilføres lokaladministrasjonen offentlige midler over statsbudsjettet, samtidig som sentrale myndigheter legger de innholdsmessige rammene for lokal, offentlig tjenesteproduksjon i Norge. Begge disse forholdene trekker i retning av å behandle lokal, offentlig tjenesteproduksjon som basisvirksomhet.

Lokalforvaltningen

Lokalforvaltningen ble omorganisert med virkning fra 2006 og bygger på bestiller-/utførerprinsippet. En relativt liten administrasjon er knyttet opp mot det politiske nivået. Strategiske oppgaver, bestillerfunksjonen og myndighetsutøvelse ivaretas i Longyearbyen lokalstyres (LLs) egen administrasjon. Utførerfunksjonen ivaretas av ett av de tre heleide foretakene Kultur- og Fritidsforetak KF, Oppvekstforetak KF og Bydrift KF. Denne måten å organisere på innebærer i prinsippet at LL kan bestille tjenester hos ulike leverandører, men i praksis er foretakene relativt enerådende i Longyearbyen på sine områder. Når vi omtaler lokalforvaltningen i denne rapporten, bruker vi forkortelsen LL. Forkortelsen LL omfatter, dersom ikke annet er sagt, også de tre foretakene med underliggende institusjoner.

Statlig virksomhet

Statens aktivitet er knyttet til Sysselmannen på Svalbard, Bergmesteren for Svalbard, Svalbard Skattekontor, Svalbard Kirke, NAV Svalbard, Longyearbyen Postkontor, Statsbygg Nord, Avinor og Longyearbyen sykehus. I samfunns- og næringsanalysen har sykehuset tidligere vært inkludert blant virksomheter i lokal offentlig virksomhet med begrunnelse i at aktiviteten er brukerrettet. Fra 2009 har sykehuset vært definert som statlig virksomhet i analysen, som en konsekvens av at sykehussektoren er statlig organisert. Overflyttingen innebærer et brudd i tidsserien for aktivitet (årsverk, omsetning, lokale kjøp med mer) i de to sektorene, men har ellers ingen praktiske konsekvenser.

Nøkkeltall for 2012

Svalbardbudsjettet for 2014 (Prop. nr. 1 S (2013-2014)) viser utgifter på omtrent 299 millioner kroner i 2012. Det er 26 mil-

lions kr mer enn for 2011. Tilskuddet til LL økte med 18,5 millioner kroner blant annet som følge av startløyving til renselanlegg tilknyttet kraftverket. Om lag 4,2 millioner kroner er flyttet fra Sysselmannens budsjett til Svalbard museum som følge av at konservatoransvaret er overført til museet. Sysselmannen er derimot tilført to nye stillinger i miljøvernavdelingen gjennom varig økning i rammetilskuddet fra Miljøverndepartementet. Statens inntekter fra skatter og avgifter utskrevet på Svalbard var på 525 millioner kroner i 2012. I hele perioden 2009 til 2012 har skatteinntektene fra Svalbard vært svært høye som følge av aktiviteten i særlig to virksomheter, og tilskuddet over statsbudsjettet har av den grunn vært negativt for disse årene. I 2012 ble 240 millioner kroner tilbakeført statskassen.

Tabell 3.1 *Noen nøkkeltall for offentlig sektor i Longyearbyen 2012.*

	Lokale kjøp (mill. kr)	Verdiskaping (mill. kr)	Årsverk	Multiplikator
Statlig sektor	38	89	110	0,430
Lokalstyret	106	111	175	0,576
Samlet	143	200	285	0,520

Kilde: Egne beregninger basert på tall fra Bedriftsundersøkelsen (Statistisk sentralbyrå)

Tabell 3.1 viser noen nøkkeltall for anvendelse av ressursene i Longyearbyen lokalstyre og staten. Vi ser at verdiskapingen, som i offentlig sektor er definert som lønnskostnadene⁶, beløp seg til 200 millioner kroner. Dette var med på å finansiere 285 årsverk. I tillegg brukte offentlig sektor omtrent 143 millioner kroner til lokale innkjøp. Samlet ga dette grunnlaget for en multiplikator på 0,52. De 285 årsverkene i statlig og lokal offentlig sektor legger dermed grunnlag for ytterligere 148 årsverk i avledet virksomhet.

Lokal offentlig sektor har større innvirkning i lokaløkonomien enn staten i form av vesentlig høyere lokale kjøp og sysselsetting. De lokale kjøpene er nært knyttet til offentlig investeringsaktivitet og vil således svinge i takt med gjennomførte investeringer. Lokalstyrets utlegg til lokale investeringer og kjøp av varer og tjenester

⁶ I samfunns- og næringsanalysen beregnes verdiskaping i offentlig sektor og innen høyere utdanning som lønnskostnader multiplisert med en beregnet faktor for å ta hensyn til kapitalavlønning.

er uendret siden 2011, mens statlig sektor har redusert sine lokale investeringer med 14 millioner kroner. Dette har betydning for ringvirkningene og vi ser av tabellen at multiplikatoren er høyere for LL enn for statlig sektor. En sysselsettingsmultiplikator, som måler ringvirkningene i form av avledda årsverk per årsverk i basisvirksomheten, vil variere med hvor store de lokale kjøpene er i forhold til aktiviteten i sektoren selv. Multiplikatorene kan variere mye fra år til år, og normalt vil lokal sektor ha en sterkere forankring i lokalkarkedet, og følgelig høyere multiplikator enn statlig sektor. Ringvirkningene av offentlig sektors aktivitet har økt de siste fire årene, og er store relativt til de andre basisnæringene. Spesielt gjelder det for LL som foretar en betydelig andel av sine investeringer og kjøp lokalt. Av statlig virksomhets samlede investeringer var 32 prosent lokalt forankret, mens 21 prosent av samlede kjøp av varer og tjenester ble foretatt lokalt. For lokalstyret var andelen henholdsvis 55 og 63 prosent. I alt genererer lokalstyrets aktivitet 101, og statlig aktivitet 47 årsverk i avledet sektor i 2012, slik det framgår i Tabell 3.4 på side 78.

3.2 Nærmere om romrelatert virksomhet, forskning og høyere utdanning

Sektoren romrelatert virksomhet, høyere utdanning og forskning utgjør i denne analysen en noe uensartet kategori. Kategorien omfatter virksomhetene Kongsberg Satellite Services as (SvalSat), Universitetscenteret på Svalbard (UNIS), Norsk Polarinstitut (NP), Eiscat, Meteorologisk institutt, Svalbard museum og Studentsamskipnaden.

UNIS er den klart største virksomheten innenfor sektoren (heretter kalt forsknings- og høyere utdanningssektoren, eller FoU-sektoren) målt i antall årsverk. De fleste virksomhetene holder til i Svalbard forskningspark, mens SvalSat er lokalisert på Platåberget og Eiscat på Gruve 7-fjellet. Aktiviteten i sektoren har vært, til dels, sterkt økende siden UNIS ble opprettet i 1993.

Verdiskaping er et mål på avlønning av kapital og arbeid. På samme måte som i offentlig sektor, så har vi ingen gode eller meningsfulle mål på kapitalavkastning for forsknings- og utdanningsaktivitet. Verdiskapingen i sektoren beregnes derfor med utgangspunkt i lønnskostnadene og er i år 2012 på ca 201 mil-

lions kroner. Dette er en økning på 18 millioner fra 2011. Omsetningen har økt med 10 millioner til 257 millioner kroner. Sysselsettingen i sektoren økte med 12 årsverk til 153 i alt. UNIS er den desidert største virksomhetene i sektoren med 106 årsverk og sto for nesten hele aktivitetsveksten i 2012, på samme måte som i året før. Lønnskostnadene har steget med seks prosent til 75 millioner kroner. Sektorens lokale kjøp er redusert med 10 millioner kroner fra 2011, men FoU-sektorens andel av de totale, lokale kjøpene i basisnæringene har likevel økt, og dermed også sysselsettingsmultiplikatoren. Mens ett årsverk i forskning og undervisningssektoren genererte 0,48 årsverk i avledet virksomhet i 2011, bidro det til 0,53 årsverk i 2012. FoU-sektorens lokale kjøpsandel er redusert fra 56 til 43 prosent, mens investeringsandelen er identisk som i foregående år med 23 prosent. De 153 årsverkene i sektoren la grunnlag for 81 årsverk i avledet sektor.

SvalSat

Kongsberg Satellite Services as (KSAT), avd. SvalSat, kontrollerer og leser ned data for sivile formål fra polare satellitter. Anlegget er lokalisert på Platåberget utenfor Longyearbyen. KSAT har i tillegg til satellittstasjonen på Svalbard, aktivitet i Tromsø, Grimstad og på Troll-basen (TrollSat) i Antarktis og er verdensledende, og til dels enerådende, på sitt område. Flere europeiske, amerikanske og asiatiske organisasjoner innen romfart, forskning og værvarsling kjøper tjenester fra stasjonen.

SvalSat har hatt flere gode år, og aktiviteten er økende. Den unike lokaliseringen i forhold til å betjene satellitter i polare baner, har gitt stasjonen innpass på flere voksende markeder, knyttet til blant annet meteorologi, miljøovervåking og posisjonering. Troll-basen i Antarktis, som KSAT bygde i 2007, har bidratt til selskapets attraktivitet og stasjonen på Svalbard er størst i verden hva gjelder nedlesing av data fra værvarslingssatellitter. Stasjonen betjener også den norske satellitten AISSAT-1 som leverer informasjon til Kystvakta og Sysselmannen om skipstrafikken i farvannet rundt Svalbard.

I 2012 økte både verdiskapingen og omsetningen i selskapet med 14 millioner kroner. KSAT omsetter ingenting lokalt men foretar en del innkjøp og investeringer i Longyearbyen. I 2012 gikk de lokale kjøpene av varer og tjenester ned med 17 millioner, mens investeringene økte med drøyt seks millioner kroner. Årsverks-

produksjonen er uforandret siste år. Den lokale kjøpsandelen er relativt høy med 40 prosent, men gikk likevel kraftig ned siste år. Selskapet har en bevisst politikk på at ansatte skal være fastboende og har investert i boliger til om lag halvparten av de ansatte.

UNIS

Universitetssenteret på Svalbard (UNIS) er organisert som et statlig aksjeselskap. Universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø er representert i styret, sammen med LL. Forskningen og det faglige undervisningstilbudet er konsentrert om arktisk geologi, arktisk geofysikk, arktisk biologi og arktisk teknologi. UNIS kunne i 2012 tilby 61 forskjellige kurs, hvorav 36 kurs ble holdt på Master eller PhD-nivå. Det har dermed vært en utvidelse av studietilbudet på alle nivåer. Fra oppstarten i 1993 og fram til 2012 har antallet studenter økt fra 12 til 467. Miljøet er internasjonalt og mer enn halvparten av studentene er fra utlandet, hvor Tyskland og Storbritannia er de største enkeltnasjonene. Av de norske studentene kommer omlag en tredjedel fra NTNU. Forskningsaktiviteten ved UNIS har vært sterkt økende og er i stor grad knyttet opp mot internasjonale prosjekter. Den vitenskaplige staben har økt til ni professorer og 15 førsteamanuensiser, åtte post-doktorater og 28 professor II-stillinger (bistilling). UNIS har etter hvert gått over fra åremållstillinger til faste ansettelse av både vitenskaplig og administrativt ansatte.

I løpet av 2012 ble det utført 106 årsverk ved UNIS, 11 flere enn i 2011. Bruken av deltidsstillinger og korttidsengasjementer har gått ned siste år, og de aller fleste er ansatt i fast heltidsstilling.

UNIS har økt sin omsetning de siste to årene til om lag 53 millioner kroner. Omsetningen må antas å i hovedsak bestå av eksterne prosjektinntekter (salg av forskningsinnsats). Prosjektet knyttet til CO₂-fangst, samt annet faglig samarbeid med Store Norske bidrar til en lokal omsetningsandel på 30 prosent. Universitetssenteret har som tidligere også en høy lokal konsumandel. I 2012 er det registrert innkjøp av varer og tjenester lokalt i Longyearbyen for 34 millioner kroner, hvilket utgjør halvparten av UNISs samlede kjøp av varer og tjenester.

Norsk polarinstitutt

Norsk polarinstitutt (NP) er et miljødirektorat som i hovedsak finansieres over Miljøverndepartementets budsjett. Instituttet har len-

ge vært engasjert i miljøovervåking av Nordområdene, med aktivitet både i Ny-Ålesund og i Longyearbyen. I 2012 utførte NP 15 årsverk på Svalbard, hvorav ti i Longyearbyen og fem i Ny-Ålesund. Instituttet driver egen forskning og miljøovervåking med utgangspunkt i Svalbard og havområdene rundt. I tillegg tilbyr instituttet materiell og tjenester til forskere som skal ut i felt. Siden mye av aktiviteten omfatter salg av reiselivsprodukter og salg til tilreisende forskere, så er nesten halvparten av aktiviteten definert som reiselivsrettet, målt i årsverk.

Svalbard museum

Svalbard museum er tverrvitenskaplig og lokalisert i forskningsparken. Museets fagområder omfatter kultur og historie, natur og forskning. Samlingene består av mer enn 3500 registrerte gjenstander, heriblant Smeerenburgsamlingen, materiale fra hvalfangertiden som tidligere var oppbevart i Nederland, og arkeologisk materiale fra Barentsburg. Museet er organisert som en stiftelse opprettet av Longyearbyen lokalstyre, Store Norske Spitsbergen Kullkompani AS, Universitetscenteret på Svalbard AS, Norsk Polarinstitutt og Sysselmannen på Svalbard. Bemanningen er økt med ett årsverk i 2012 til i alt sju, hvorav seks utføres av ansatte i heltidsstillinger. Museets aktivitet er reiselivsrettet og halvparten av omsetningen hentes fra tilreisende. Øvrig omsetning er rettet mot lokalbefolkningen og virksomheter i Longyearbyen. Svalbard museum reduserte i 2012 sin lokale kjøpsandel til 30 prosent tilsvarende 2,7 millioner kroner.

Forskningssamarbeid i forskningsparken

Forskningsparken skal bidra til økt forskningssamarbeid om Svalbard, og mellom Longyearbyen og Ny-Ålesund. Med unntak av SvalSat, er alle virksomhetene i denne basiskategorien lokalisert i forskningsparken, men mange er små. Eiscat (*European Incoherent Scatter Scientific Association*), studentsamskipnaden og meteorologisk institutt har alle fem eller færre ansatte. I tillegg til de nevnte virksomhetene, er Norges forskningsråd representert ved koordinatoren Svalbard Science Forum. Forumets oppgave er å tilrettelegge for forskning og samarbeid, bistå med informasjon og infrastruktur, og tilbyr en database – *Research in Svalbard (RiS)* - for forskningsaktivitet på Svalbard. Norges forskningsråd er dessuten

koordinator for et større internasjonalt forskningsprosjekt, SIOS⁷, med 27 partnere fra 14 land, og dette prosjektet forventes å øke forskningsrådets tilstedeværelse i forskningsparken. Selve forskningsparken driftes av Statsbygg. Det er planlagt utvidelse av dagens forskningspark med studentboliger på campus (påbegynt), og et byggetrinn 3 for utvidelse av leietakerarealet er godkjent av Longyearbyen lokalstyre, men ikke påbegynt.

3.3 Nærmere om studentene

Studentene representerer ikke en ordinær næringssektor, men legger likevel igjen penger i den lokale økonomien ved sitt konsum. Noen har dessuten deltidsarbeid ved siden av studier og bidrar med arbeidsinnsats enten i basisnæringene eller i avledet virksomhet lokalt. Verdien av dette, i form av sysselsetting og lokale kjøp, er beregnet som en del av den ordinære analysen.

Studentene har normalt også andre inntektskilder, blant annet Statens lånekasse for utdanning, andre lån, oppsparte midler eller gaver fra foreldrene og andre. Noen kan også ha inntekt utenfor Svalbard, i form av arbeids- eller kapitalinntekt. Det er på denne måten studentene representerer en basis for lokal virksomhet, på linje med (om enn ikke i like stort omfang som) annen basisvirksomhet. Siden etableringen av UNIS har studenttallet på Svalbard økt betraktelig. Bare de to siste årene har veksten vært på mer enn 100 studenter til i alt 467. Gjennomsnittlig er studentene på Svalbard fra to uker til seks måneder av gangen, og noen returnerer flere ganger. Andelen studenter som blir værende i lengre perioder (tar hele semestre eller grader) har økt de siste årene som en konsekvens av økning i avlagte masteroppgaver. I alt 12 årsverk ble produsert av studenter på masternivå i 2012, hvorav 36 studenter skrev masteroppgaver knyttet til forskningen ved UNIS.

Antall utførte studentårsverk økte med 21 til i alt 172. Studenttallet har aldri vært høyere og UNIS opererer fortsatt med et mål om 200 studentårsverk innen 2014. Longyearbyen tiltrekker seg studenter fra store deler av verden. I alt er 23 nasjoner representert. I 2012 økte andelen norske studenter til 47 prosent (215 studenter),

---

⁷ SIOS er en forkortelse for Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System og prosjektet har som hovedmål å utvikle mer optimale observasjonssystemer som kan fremskaffe nær-sanntidsdata om endringer i Arktis.

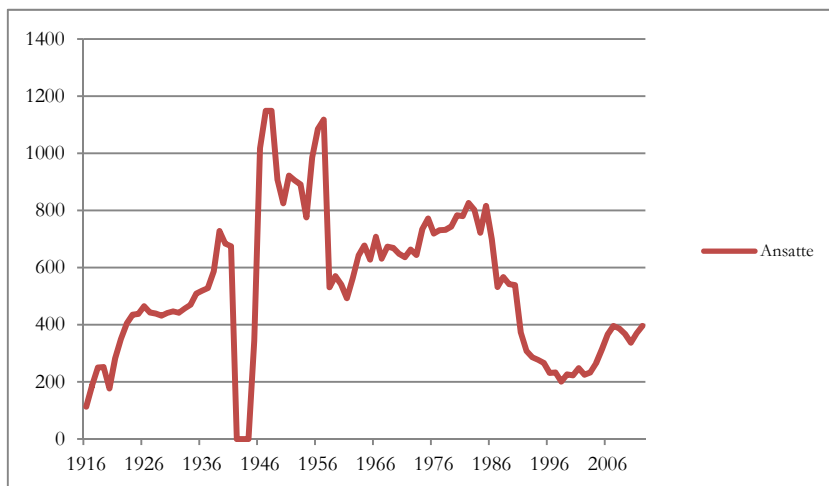
hvorav de fleste kom fra NTNU og Universitetet i Bergen. I alt 18 prosent av studentene kommer fra andre nordiske land, men de fleste utenlandske studentene kommer fra Tyskland (20 prosent) og Storbritannia (20 prosent).

Omfanget av studentenes forbruk har i tidligere samfunns- og næringsanalyser vært skjønsmessig fastsatt til omtrent 100.000 kroner per studentårsverk. En kartlegging i 2007 bekreftet at dette var et realistisk estimat. Årsverkskonsumet er inflasjonsjustert til 2012-kroner, tilsvarende 112 000, i årets analyse.

3.4 Kulldriften

Longyearbyen er bygd opp rundt kulldriften. Store Norske Spitsbergen Kulkompani as (SNSK) la grunnlaget for at Longyearbyen har vokst opp som et samfunn med alle de funksjoner som var nødvendige for at folk skulle kunne bo og virke der, også gjennom lange og kalde vintre uten kommunikasjon med fastlandet. I dag har offentlig sektor overtatt ansvaret for infrastruktur og samfunnsfunksjoner, og Longyearbyen har blitt et allsidig lokalsamfunn med en rekke ulike virksomheter. Store Norske har blitt et mer reindyrka gruveselskap, som synliggjøres ved den sterke nedgangen i sysselsetting fra midten av 1980-tallet (se Figur 3.1).

Figur 3.1 *Bemanningen i Store Norske fra 1916 til 2012.*

Kilde: SNSK

Aktiviteten i Store Norske har variert mye opp igjennom selskapets historie. Figur 3.1 viser en markant nedgang i bemanningen gjennom nesten hele 1980- og 1990-tallet fra omlag 830 ansatte i 1982 til 200 i 1998. Nedgangen har sammenheng med dårlig lønnsomhet og redusert aktivitet i kulldriften, men er også nært knyttet til omstillingen av Longyearbyen. Oppgaver tilhørende samfunnsdriften ble overført til offentlig sektor, men Store Norske skilte også ut oppgaver som transport, forpleining og anleggsarbeid til underkontraktører i denne perioden. I 2001 åpnet Svea Nord-gruva og innledet en ny tid i selskapets historie. Kullfeltet var svært rikt og forekomsten er lett tilgjengelig. Dette har ført til økt aktivitet og sysselsetting de siste ti årene. Produksjonen fikk et midlertidig opphold etter gruvebrannen i 2005, men produksjonen var høy og stigende i alle år fram til 2007. Da nådde Store Norske et foreløpig toppnivå med en produksjon på fire millioner tonn kull. Siden har produksjonen blitt redusert.

Kulldriften står fortsatt i en særstilling på Svalbard. Næringen utgjør en tredjedel av basisvirksomheten i direkte sysselsetting og innehar en dominerende posisjon for aktiviteten i avledet sektor. I tillegg bidrar kulldriften til høye "eksportinntekter", selv om redusert produksjon naturlig nok også slår ut i lavere omsetning. Salgsinntektene til Store Norske var i 2012 på en milliard kroner, en nedgang på 500 millioner kroner siden 2011. Prisen selskapet oppnår for kullet har samtidig gått ned fra 130 til 107 dollar tonnet.

Det synes klart at den gylne æraen som ble innledet med produksjonen i Svea Nord er på hell. Verdiskapingen⁸ i sektoren er beregnet til 417 millioner kroner. Det er en nedgang på 288 millioner siste år og betydelig lavere enn nivået de siste årene. I 2012 er også selskapets lokale kjøp av varer og tjenester redusert med 181 millioner til 197 millioner kroner. Sysselsettingen er opprettholdt på et høyt nivå i 2012, men fra 2013 vil også bemanningen reduseres. Store Norske har avsluttet produksjonen i det innerste panelet i Svea Nord, og gjenstående kullressurser er begrensede. Tidshorisonen for videre kulldrift antas likevel å vare snaut 20 år til. Selskapet har begynt å orientere seg mot nye forretnings-

---

⁸ Vi har fra 2006 av definert verdiskapingen som verdi av omsetningen minus verdi av bedriftens kjøp av varer og tjenester. *Investeringer* er en anvendelse som kan finansieres på forskjellige måter og holdt utenfor begrepet verdiskaping.

områder, blant annet gjennom oppkjøp i Pole Position Logistics AS som driver logistikkjenester i Arktis.

I følge opplysninger fra gruveselskapet genererte de lokale kjøpene 123 årsverk hos underleverandørene. Dette er på nivå med tidligere år, men fra 2013 forventes det nedgang i bruk av underleverandører i Svea. I 2012 ble det gjennomført i alt 434 årsverk i Svea hvorav 109 årsverk i andre virksomheter. Gruveselskapet (SNSK) utførte selv 335 årsverk i Svea i løpet av året, en økning på 18 årsverk siden 2011. Den høye aktiviteten i Svea kan dels ses i sammenheng med anleggsarbeidet knyttet mot åpning av Lunckefjell og dels med at kullet som utvinnes er av lavere kvalitet enn tidligere. Omlag 25 av årsverkene i Svea er knyttet til rensing av kull. Også i Gruve 7 i Longyearbyen økte aktiviteten med to årsverk til 26. Totalt ble det utført 404 årsverk i 2012, 20 flere enn året før. De samlede lønnskostnadene i selskapet gikk likevel ned med 35 millioner til 323 millioner kroner. Det innebærer at den gjennomsnittlige årsverklønna er redusert de siste årene, noe som igjen tyder på at overtidsbruken er redusert. I 2012 er det nesten eksakt samsvar mellom antall ansatte og antall årsverk. På grunnlag av disse tallene er det beregnet at hvert årsverk innenfor kulldriften gir grunnlag for et halvt årsverk i avledet virksomhet lokalt (tilsvarende 202 årsverk totalt) gjennom bedriftens underleveranser og de ansattes lokale kjøp. Sysselsettingsmultiplikatoren er nesten uendret, men ringvirkningene betyr likevel 12 ekstra årsverk fra 2011 (se Tabell 3.4).

Mesteparten av aktiviteten i kulldriften, og også en god del av underleveransene, er lokalisert til Svea ved at de ansatte bor i Svea i sine arbeidsperioder. Likevel kommer mye av ringvirkningene i Longyearbyen. Dette har sammenheng med at de som er ansatt i Svea, er registrert bosatt i Longyearbyen og at hele administrasjonen i Store Norske er lokalisert til Longyearbyen. Samtidig er andre lokale underleverandører, samt vare- og tjenestetilbudet rettet mot befolkningen, lokalisert i Longyearbyen. Det å handle lokalt er med andre ord ensbetydende med å handle i Longyearbyen. Store Norske gjør 25 prosent av sine kjøp av varer og tjenester og 17 prosent av investeringene lokalt på Svalbard. Det innebærer en betydelig nedgang fra 2011, men selskapet står likevel nesten for 40 prosent av basisnæringenes samlede kjøp lokalt. I tillegg står de ansatte i bergverksnæringen alene for 43 prosent av det lokale konsumet til samtlige ansatte i basisnæringene. De fleste

ansatte jobber i skiftordning med 14 dager på og 14 dager av. Det er en kjensgjerning at mange av disse ikke oppholder seg permanent i Longyearbyen, men pendler til fastlandet. Pendlerne har sin familie på fastlandet og konsumerer følgelig en mindre andel av inntekten i Longyearbyen. I så måte er det en interessant observasjon at de ansatte i Store Norske likevel utgjør en såpass høy andel av konsumet i Longyearbyen. Den høye andelen lokale kjøp bekrefter at bergverksnæringen fortsatt har en spesiell posisjon i den lokale økonomien.

3.4.1 Nærmere om reiselivet

Reiselivets betydning for Longyearbyen er ikke analysert på samme, direkte måten som betydningen av de øvrige næringene. Det skyldes at reiselivsnæringen ikke lar seg avgrense til en næringsgruppe, men at vi finner reiselivsaktiviteter i de fleste næringer. Tilreisende legger igjen penger i en rekke virksomheter, gjennom de varer og tjenester de etterspør. Dette gjelder ikke bare hos reiselivsoperatører, hoteller, serveringssteder, opplevelsesprodusenter og andre virksomheter som normalt regnes til reiselivet. I like stor grad gjelder det varehandel, ulike servicebedrifter, offentlige virksomheter mv.

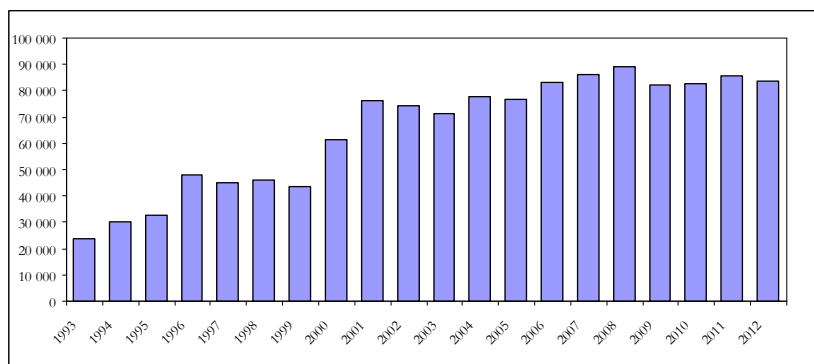
Virksomhetene i Longyearbyen selger varer og tjenester til lokalbefolkningen og andre lokale virksomheter, så vel som til tilreisende. Vi kan ikke ut ifra bedriftenes regnskaper se hvor stor andel av omsetningen som er rettet mot henholdsvis fastboende og tilreisende. I Samfunns- og næringsanalysen er størrelsen på reiselivsaktiviteten derfor beregnet ved å be hver enkelt virksomhet gi et anslag på hvor stor del av omsetningen som er rettet mot tilreisende. Metoden gir ikke anledning til å skille mellom ulike grupper av tilreisendes konsum, men den turistkonsumandelen bedriftene oppgir kan brukes til å anslå sysselsetting (og en rekke andre indikatorer) for den samlede reiselivsaktiviteten i Longyearbyen. Informasjonen sikrer at vi finner reiselivsaktivitet der den er – også utenom de tradisjonelle reiselivsbedriftene.

Med utgangspunkt i reiselivsandelene for hver virksomhet beregnes hvor stor del både av omsetningen og av antall årsverk som kan knyttes til reiselivet. Vi beregner dermed de direkte virkningene av de tilreisendes pengebruk som reiselivsorientert aktivitet i hver enkelt bedrift. Summert over alle virksomheter får

vi fram aktiviteten i reiselivet som næring, som da blir en andel av den totale aktiviteten i Longyearbyen. De indirekte virkningene, eller ringvirkningene, kan da beregnes på samme måte som for de andre basisnæringene. Det at oppmerksomheten er konsentrert om de tilreisende innebærer for øvrig at aktivitet generert av fastboendes reiselivskonsum ikke er med i tallene. Dessuten er transport til og fra Svalbard holdt utenfor analysen.

Etter at satsingen på et kommersielt reiseliv tok til på begynnelsen av 1990-tallet har reiselivet i Longyearbyen vært i kraftig utvikling og veksten har kommet i bølger. Den første vekstperioden kom i femårsperioden etter 1991, da antallet overnattinger på hoteller og pensjonater ble nær tredoblet. Mellom 1994 og 1996 økte kapasiteten på overnattingssiden fra 169 til 223 rom (tilsvarende 228 til 367 senger). Volumet holdt seg stabilt i perioden 1996-1999, etterfulgt av sterk vekst i 2000 og 2001. I denne perioden økte beleggskapasiteten ytterligere. I dag er kapasiteten drøyt 800 senger (375 rom) etter at nye aktører har kommet til. Antall åpne virksomheter, tilgjengelige rom og senger varierer med etterspørselen gjennom året.

Figur 3.2 *Antall gjestedøgn per år ved hoteller og pensjonater¹ i Longyearbyen 1993 til 2012.*

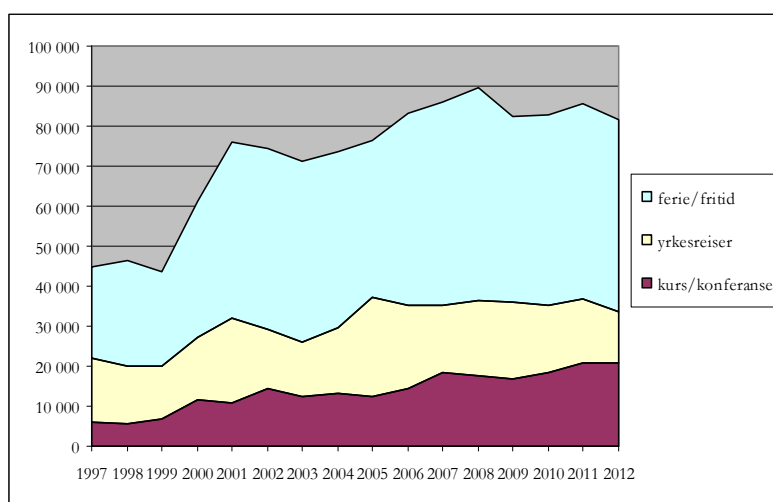
¹I tillegg kommer 700-1000 gjestedøgn på campingsplassen per år de siste årene.
Kilde: Svalbard Reiseliv as

I 2006 oversteg antall gjestedøgn 80 000 per år og siden har antall overnattingdøgn ligget mellom 80 og 90 000. I 2009 falt antall med nesten 7000 og dette nivået holdt seg i 2010, da vulkanutbruddet på Island medførte innstilte flyvninger til Longyearbyen i april og mai. Etter en vekst på 3000 døgn i 2011 gikk antall gjeste-

døgn igjen ned til 83 500 i 2012. Samtidig økte antall gjester med 1000 til 37 000 gjester.

Figur 3.3 viser utviklingen i gjestedøgn fordelt etter formålet med reisen. Fritidssegmentet utgjør den største gruppen og er mer enn fordoblet siden 1997. I 2012 sto fritidsreisende for 48 000 gjestedøgn, 900 færre enn siste år. Også segmentet for yrkesreiser gikk ned i 2012 med 3000 gjestedøgn. Antall yrkesreiser har fått relativt mindre betydning de siste årene. I toppåret 2005 var antallet nesten 25 000 gjestedøgn, mens det i 2012 var nede i 13 000. Det har vært liten endring i kurs- og konferansesegmentet siste år og nivået ligger på 21 000 gjestedøgn i 2012. På kort sikt er det små svingninger i fordelingen mellom segmentene. Feriereisende utgjør stabilt i underkant av 60 prosent av gjestedøgnene, mens kurs- og konferansemarkedet har vokst på bekostning av yrkesreiser.

Figur 3.3 *Antall gjestedøgn per år ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen, fordelt etter reiselivssegment 1997-2012*

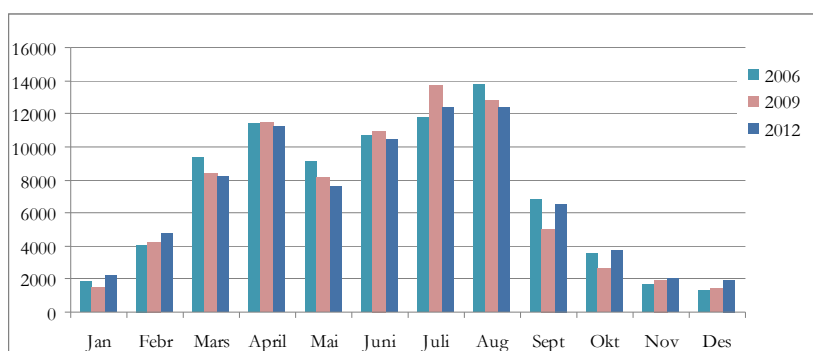

Kilde: Svalbard reiseliv as

Figur 3.4 viser de månedlige sesongvariasjonene for henholdsvis 2006, 2009 og 2012. Totalt antall gjestedøgn for disse årene varierer lite, men trenden er nedadgående fra 85 500 gjestedøgn i 2006 til 83 000 i 2012. Antallet besøkende til Svalbard økt over tid, men økningen har også bidratt til større sesongsvingninger.

For de tre utvalgte årene er imidlertid ikke trenden entydig. I vårsesongen fra mars til mai, mens Svalbard byr på både sol og scooterføre, har aktiviteten gått ned fra 35 prosent av årets totale besøk til 32 prosent. Omtrent halvparten av gjestedøgnene finner sted i sommermånedene fra juni til september. Vi ser av Figur 3.4 at antall gjestedøgn var spesielt høyt i juli 2009, men at denne toppen motsvares av mer beskjedent besøkstall i september. Mai og august har vist en entydig nedadgående trend i antall gjestedøgn.

Figur 3.4 *Månedlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen. 2006, 2009 og 2012.*

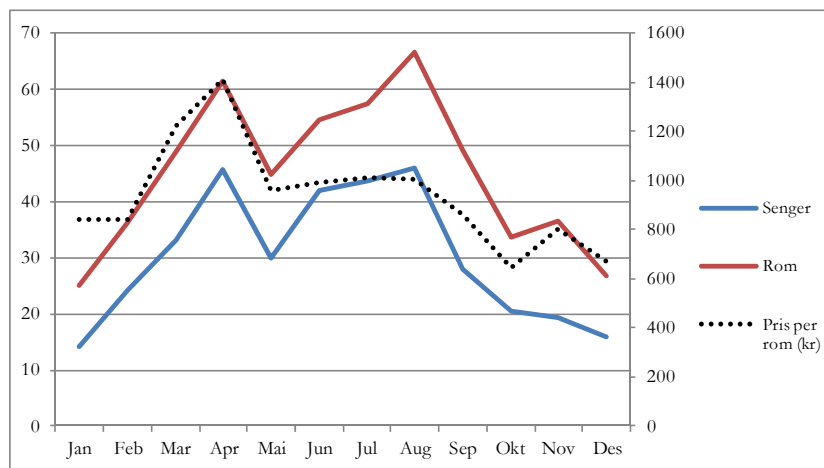
Kilde: Svalbard reiseliv as

I vintermånedene november til januar er kapasiteten lavt utnyttet (under 30 prosent) til tross for at antallet åpne bedrifter/ rom halveres i denne perioden. Reiselivet har likevel klart å øke andelen av årets gjestedøgn som finner sted i disse månedene. I 2006 var bare 5,7 prosent av årets gjestedøgn registrert mellom november og januar, mens andelen er økt til 7,4 prosent i 2012. Det har vært en vekst i antall gjestedøgn i alle tre månedene til i alt 6200 døgn. I desember 2012 var antall gjestedøgn økt med 45 prosent samme måned i 2006. Månedene februar og oktober kan defineres som mellomsesong. Også i denne perioden har det vært vekst på 1000 gjestedøgn fra 2006 til 2012. Andelen av årets totale besøk har økt fra 8,9 til 10,2 prosent.

I de travleste sommermånedene går kapasitetsutnyttelsen opp til 67 prosent per rom og 46 prosent per seng. Den vedvarende og til dels store forskjellen i kapasitetsutnyttelse per rom og per seng,

slik det fremgår av Figur 3.5, tilsier at mange av rommene leies ut som enkeltrom. Kapasitetsutnyttelsen har gått litt ned siden 2011.

Figur 3.5 *Kapasitetsutnyttning i prosent og pris per rom ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen gjennom året, 2012.*

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Samtidig fører lav kapasitetsutnyttelse til at omsetningen per tilgjengelige rom er lav store deler av året. Beleggsprosenten er i gjennomsnitt på 39 prosent i 2012, slik det fremgår av Tabell 3.2.

Tabell 3.2 *Årlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen og brutto beleggsprosent, 2003-2012.*

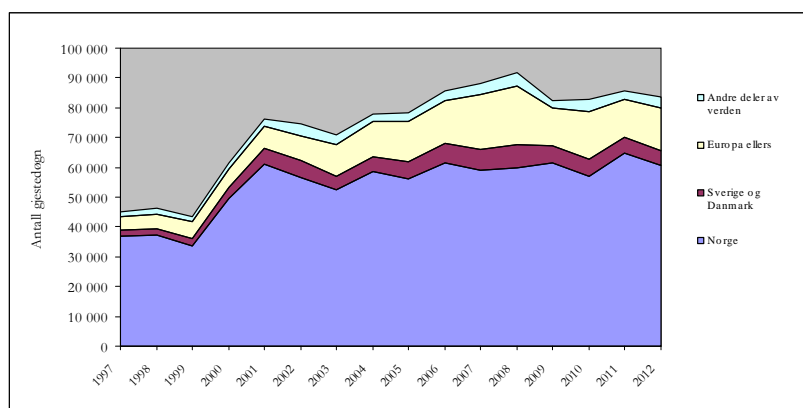
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Gjestedøgn	71049	77926	76570	83049	86097	88951	82307	82831	85785	83500
Beleggsprosent	36	39	39	44	43	41	38	42	43	39

Kilde: Svalbard reiseliv as

Figur 3.6 viser hvordan de besøkende til Svalbard fordeler seg etter nasjonalitet. Vi ser at markedet domineres av nordmenn, som sto for nesten tre fjerdedeler av alle gjestedøgnene i Longyearbyen i 2012. Denne dominansen medfører at svingningene i antall norske besøkende forklarer mye av de årlige variasjonene. Siste år gikk antallet døgn besatt av norske gjester ned med 4000 døgn, tilsvarende seks prosent, mens antallet gjester fra utenfor Skandinavia økte med to prosent. Andelen utlendinger gikk imidlertid kraftig ned i 2011 slik at antallet gjester fra utenfor Skandinavia fortsatt er lavere enn i 2010. Antallet europeere (utenom nordmenn) står for

23 prosent av alle gjestedøgn. Om lag 3600 gjester kommer fra andre steder enn Europa, hovedsakelig fra USA, Kina og Australia. Totalt gikk antall gjestedøgn ned med 2300 i 2012, tilsvarende tre prosent.

Figur 3.6 *Årlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen etter tilreisendes nasjonalitet. 1997-2012.*

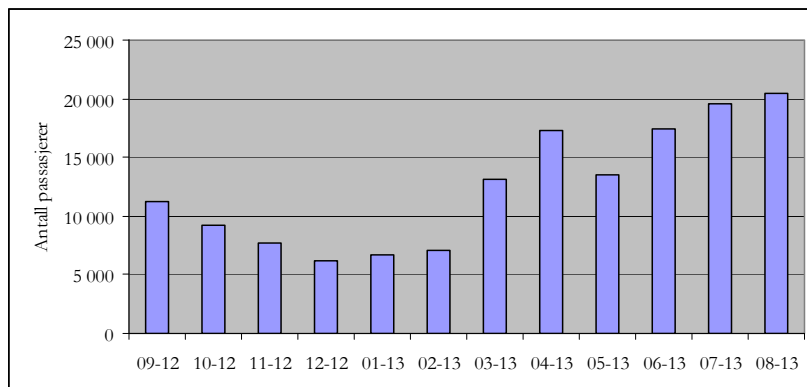
Kilde: Svalbard reiseliv as

Hovedvekten av hotellgjestene ankommer Longyearbyen med fly. Flere virksomheter innen reiselivsnæringen oppgir at flykapasiteten til Longyearbyen er en avgjørende beskrankning for antall gjester som besøker øygruppen. Besøktall fra Avinor viser at antall passasjerer som ankommer Longyearbyen har økt de årene som flykapasiteten har vært høyere. Figur 3.7 viser antall flypassasjerer som ankommer Longyearbyen per måned fra september 2012 til august 2013.

I mars 2013 åpnet Norwegian igjen direkte flyrute mellom Longyearbyen og Oslo. Det bidro til at antall passasjerer økte med 85 prosent til i alt 13 000 fra februar til mars. I Figur 3.4 så vi at det er normalt at antall gjestedøgn øker i mars. Veksten i flypassasjertallet er derfor mer sammensatt enn at den kan forklares ut ifra flytilbudet alene. Fra februar til mars 2013 økte antall gjestedøgn ved hoteller og pensjonater med 116 prosent. Denne økningen er betydelig høyere enn hva den har vært i de fem foregående årene, kan trolig sees i sammenheng med flytilbudet, men veksten er likevel ikke eksepsjonell. Det har tidligere vært mange år med en sterkere positiv utvikling i antall gjestedøgn fra februar til mars,

enn den vi finner i 2013. Det er heller ingen uvanlig stor endring i antall gjestedøgn fra februar til april sammenliknet med tidligere.

Figur 3.7 *Totalt antall flypassasjerer over Svalbard lufthavn per måned fra september 2012 til august 2013.*

Kilde: Avinor

Økt flykapasitet kan bidra til flere besøkende i peak-periodene når flykapasiteten normalt har vært presset. Konkurransen mellom flyselskaper medfører dessuten press på billettprisene, og lavere priser kan bidra til flere tilreisende gjennom hele året. Aktørene i reiselivet uttrykker større optimisme for næringen på grunnlag av at det nå er to selskaper som flyr til Longyearbyen. Hvorvidt situasjonen vedvarer er imidlertid knyttet til om flyselskapene har tilstrekkelig kundegrunnlag på ruten. Norwegian har vært inne i markedet tidligere, men har trukket seg ut igjen etter relativt kort operativ tid. Nærværet av Norwegian kan dessuten bidra til at SAS legger om sitt tilbud til Longyearbyen, spesielt i perioder hvor belegget er lavt.

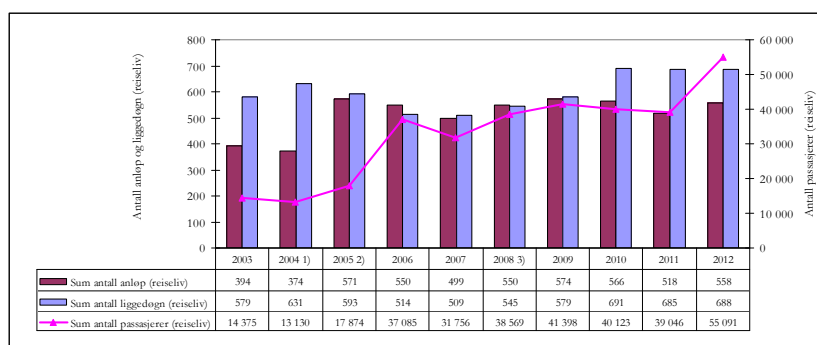
I tillegg til flypassasjerene besøkes Svalbard av flere cruiseskip. Disse gjestene har oftest kort oppholdstid i Longyearbyen og benytter i mindre grad reiselivsnæringens overnattings- og aktivitetstilbud. Figur 3.8 viser antall reiselivsrelaterte båtanløp, antall passasjerer og antall liggedøgn. Tallene som ligger til grunn for figuren inkluderer oversjøiske cruisebåter, turistbåter, dagsturbåter og lystbåter. Vi ser at antall passasjerer har økt betydelig fra 14 000 i 2003 til 55 000 passasjerer i 2012. En svært stor andel av denne veksten har kommet i løpet av to enkeltår, henholdsvis 2006 og 2012. Disse to årene alene økte passasjertallet med 35 000. I 2012

var det særlig antallet utenlandske cruisepassasjerer som økte i antall. Passasjertallet økte med 67 prosent til 38 000. Samtidig økte antall båtanløp med oversjøiske cruiseskip med 32 prosent. Det tyder på at skipene som ankommer Svalbard blir stadig større. Kapasiteten er mer enn fordoblet siden 2007 fra snaut 400 til drøyt 800 passasjerer per skip.

Ekspedisjonscruisene viste en økning i passasjertallet med 19 prosent i 2012 til 8600 passasjerer. Veksten i båtanløp var imidlertid betydelig sterkere slik at passasjertallet per ekspedisjonscruise gikk ned. Antall dagsturbåter fikk redusert passasjertallet med åtte prosent, og også denne typen turer fikk redusert gjennomsnittlig passasjertall i 2012. Samlet økte antall passasjerer over havna med hele 41 prosent i 2012.

Figur 3.8 *Reiselivstrafikk over Bykaia i Longyearbyen. Antall anløp, liggedøgn og passasjerer. 2003-2012.*

- 1) Anløp til Bykaia sommeren 2004 er redusert med 50 - 70 anløp i juli måned som følge av isproblemer i Isfjorden og Adventfjorden. Herav 10 oversjøiske cruiseanløp.
- 2) Fra 2005 beregnes alle anløp til Longyearbyen (dvs alle tre kaiene).
- 3) Fra 2008 er ny flytekai (21 m) tatt i bruk.

Kilde: Bydrift Longyearbyen as

Antall båtanløp (knyttet til reiselivsaktivitet) har variert mellom 500 og 575 siden en begynte å telle anløp ved alle tre kaiene i Longyearbyen. Utviklingen var negativ i 2010 og 2011, mens det i 2012 igjen var en økning på 40 anløp til 558. Veksten i antall anløp er fordelt på alle typer reiselivsrelatert båttrafikk, med unntak av private lystbåter. Antall anløp med ekspedisjonscruise økte med 61 prosent til 190 og antall oversjøiske cruiseanløp økte til 49 (32 prosent). Det har samtidig vært en nedgang i antall næringsrettede

båtanløp over kaia (med unntak av forskning og fiske) slik at reiselivsaktiviteten står for en høyere andel av båttrafikken.

Antall liggedøgn for reiselivsrelatert båttrafikk har i gjennomsnitt vært uendret siste år, men det har vært betydelige endringer mellom segmentene. Turistbåter (ekspedisjonscruise) har ligget lenger ved havna i Longyearbyen i 2012 enn i foregående år. Det samme gjelder for dagsturbåtene. De oversjøiske cruiseskipene har imidlertid redusert sin liggetid ganske betydelig fra 0,8 døgn i 2011 til 0,5 døgn i 2012.

Den korte liggetiden kombinert med økningen i antall passasjerer per cruiseskip byr på store utfordringer for reiselivet. Aktørene har kapasitetsbeskrankninger, spesielt på transport, og tiden passasjerene har til rådighet begrenser mulighetene for hvilke aktiviteter de kan tilbys. Reiselivet rapporterer at det jobbes for å bedre koordineringen av tilgjengelige ressurser slik at tilbudet rettet mot dette segmentet blir mer profesjonelt.

Cruiseundersøkelsen som LL gjennomførte for året 2010 viser at cruisetrafikken er viktig for Longyearbyen og omfatter om lag 6-7 prosent av reiselivets totale omsetning og sysselsetting⁹. Siden den gang har antallet cruisepassasjerer økt med 50 prosent selv om antall cruiseskipanløp er rimelig likt i 2010 og 2012. Dersom vi benytter de omsetningsandelene vi beregnet på grunnlag av cruiseundersøkelsen, og korrigerer disse tallene for veksten i passasjertallet, finner vi at utenlandske cruisepassasjerer legger igjen om lag 28 millioner kroner i Longyearbyen i 2012 og tre millioner kroner i Ny-Ålesund. Passasjeravgiften alene bidrar til inntekter på om lag 1,2 millioner kroner til Bydrift, mens øvrige inntekter tilfaller ulike næringsaktører i Longyearbyen. I gjennomsnitt tilsvarer dette nesten 750 kr per passasjer¹⁰. I tillegg kommer miljøavgiften som ilegges tilreisende, og som i følge

---

⁹ Se Samfunns- og næringsanalysen for 2011 for en gjennomgang av resultatene fra cruiseundersøkelsen (Bjørnsen og Johansen 2011, kapittel 3).

¹⁰ Gjennomsnittlig forbruk er beregnet på grunnlag av *alle* passasjerer på oversjøiske cruiseskip. Dersom ikke alle passasjerer går i land, vil faktisk forbruk per *ilandstigende* passasjer være høyere.

Svalbard Miljøvernfonds regnskap, bidrar til nær seks millioner kroner¹¹ i inntekter.

Denne omsetningen gir grunnlag for 20 årsverk i reiselivet i Longyearbyen og to årsverk i Ny-Ålesund. Jamfør de signalene næringa selv oppga om cruiseturismens betydning i 2010, finner vi altså at cruisepassasjerene alene bidrar til 10 prosent av sysselsettingen i reiselivet. Ved å anvende sysselsettingsmultiplikatoren for reiselivsnæringa, finner vi at dette igjen genererer i alt 11 årsverk i avledet sektor, slik at den totale betydningen av oversjøiske cruise utgjør 30 årsverk i Longyearbyen. Disse beregningene bygger på at cruisepassasjerene ikke har endret sitt konsum vesentlig siden 2010. Det antas at det er et potensial for økt omsetning dersom reiselivsnæringen bedre klarer å tilpasse aktivitetstilbudet for dette kundesegmentet.

Tabell 3.3 *Cruisetraffikkens betydning for omsetning og sysselsetting i reiselivet.*

	Longyearbyen	Ny-Ålesund	Totalt
Reiselivsrelatert omsetning	302	44	346
Cruiserelatert omsetning	28	3	32
Årsverk reiseliv (direkte)	20	2	22
Indirekte årsverk	10	1	11
Sum årsverk	30	3	33

Kilde: Egne beregninger

Den reiselivsrelaterte omsetningen gikk ned med 34 millioner til totalt 302 millioner kroner i 2012. Omsetningen omfatter i prinsippet alt direkte salg til tilreisende, samt det meste av salget til reiselivsoperatører og bedrifter utenfor Svalbard, men ikke omsetning rettet mot andre bedrifter på Svalbard. Mens omsetningen er redusert de siste årene, har sysselsettingen i næringa økt med seks årsverk til i alt 208 i 2012. Reiselivsnæringa har også hatt en vekst i lokale kjøp på seks millioner til i alt 99 millioner kroner. De lokale kjøpene består blant annet av de lokale operatørens kjøp av sledeturer og den delen av restaurantenes virksomhet som betales av hotellene. Når omsetningen går ned samtidig som virk-

¹¹ Miljøvernfondets inntekter fra turistskip er på 5,96 millioner kroner i 2012. Turistskip omfatter i tillegg til oversjøiske cruiseskip også lystbåter og ekspedisjonscruise. Inntektsbeløpet må derfor nedjusteres

somhetenes innkjøp av varer og tjenester øker, vil verdiskapingen knyttet til reiselivsaktiviteten nødvendigvis også reduseres. Verdiskapingen i reiselivet er beregnet til 116 millioner kroner i 2012, en nedgang på 25 millioner fra året før.

Nedgangen i omsetning og verdiskaping finner altså sted til tross for betydelig aktivitetsvekst målt i årsverk de siste to årene. Sysselsettingen i næringa har økt med 32 årsverk siden 2010. Det innebærer også en vekst i lønnskostnadene på i alt 10 millioner kroner. Det har vært en økning i antall heltidsstillinger besatt av menn fra 71 til 80 årsverk siden 2010. Samtidig har det blitt noen færre heltidsstillinger besatt av kvinner. Langt flere kvinner enn menn er imidlertid ansatt i deltidstillinger. Bruken av både deltidstillinger og sesongengasjementer har økt de siste årene. Utviklingen må sees i sammenheng med framvekst av flere aktører innen deler av næringen.

Basert på tallene over er det beregnet at hvert årsverk i reiselivsnæringen gir grunnlag for 0,46 årsverk i avledet virksomhet lokalt. Aktiviteten i næringen bidro dermed til 95 årsverk i avledet virksomhet i 2012. Det er 20 flere avleda årsverk enn i 2011. Sysselsettingsmultiplikatoren har gått opp, blant annet som følge av at virksomhetene i næringa har økt sine andel av basisnæringenes samlede lokale kjøp i Longyearbyen.

3.5 Ny-Ålesund og Longyearbyen

Ny-Ålesund ligger ved Kongsfjorden, ca. 15 mil nord for Longyearbyen. Ny-Ålesund har siden 1917 vært drevet av Kings Bay as (tidligere Kings Bay Kull Compani as), et selskap som fra 1933 har vært eiet av den norske stat. Stedet ble bygget opp på gruvedriften. I periodene 1917-29 og 1945-63 var det drift i gruvene. I denne tiden ble det bygget boliger og infrastruktur, og på det meste bodde det mer enn 300 mennesker på stedet.

Forskningsaktiviteten i Ny-Ålesund tok til på 1960-tallet, men det var først på 1990-tallet at stedet for alvor begynte å utvikle sin posisjon som en internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. Stedet er i dag en sentral internasjonal referansestasjon for klimaforskning og miljøovervåkning. Det er lagt vekt på å bevare Ny-Ålesunds kvaliteter som ”grønn” forskningsstasjon, der forurensning og annen menneskeskapt påvirkning forsøkes begrenset til

et minimum. Ny-Ålesund er av norske myndigheter sagt å skulle reserveres for forskning som er avhengig av stedets særegne miljøkvaliteter. Spesielt i forhold til klima- og miljørelatert overvåking og forskning er det viktig å sikre lange måleserier, som ikke forstyrres av påvirkning fra lokale faktorer.

De nasjonale målene med Ny-Ålesund kan formuleres slik:

- å videreutvikle stedet som en sentral base for naturvitenskapelig forskning, fortrinnsvis for forskning som er avhengig av Ny-Ålesunds særegne kvaliteter
- å oppfylle den norske vertskapsrollen, ved å tilby det internasjonale forskningsmiljøet en velegnet og konkurransedyktig plattform (infrastruktur og tjenester) for denne type forskning
- at Kings Bay as skal kunne tilby tjenester til forskningsmiljøet med kostnadsbaserte priser

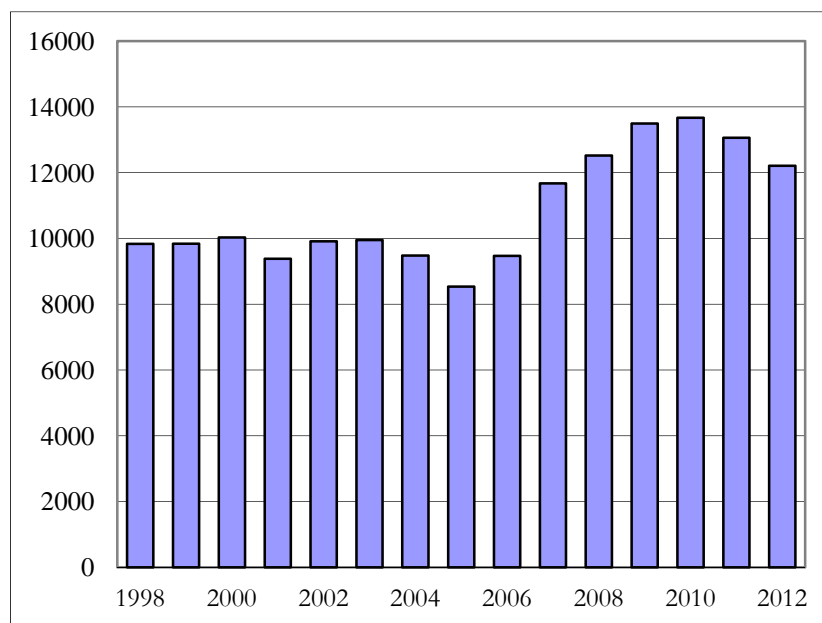
Til og med regnskapsåret 2007 er Kings Bay registrert som eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting i datagrunnlaget for Samfunns- og næringsanalysen. Fra 2008 er aktiviteten omkodet til hotell- og restaurantvirksomhet. Det skyldes at selv om selskapet fortsatt har forvaltningsansvaret for eiendomsmassen i Ny-Ålesund, så er kjerneaktiviteten til selskapet å tilby fasiliteter, som overnatting, forpleining, kontorer osv, til tilreisende forskere. I tillegg til Kings Bay, er det registrert tre andre virksomheter med adresse i Ny-Ålesund. Disse er Statens kartverk, Norsk Polar-institutt og Bjørnøen as. Bjørnøen as har, som navnet antyder, tilknytning til Bjørnøya. Selskapet har sin opprinnelse i tidligere gruvedrift på øya (AS Bjørnøen Kullkompani fra 1915) og eies av den norske stat, men er administrativt underlagt Kings Bay as. Selskapet har ansvar for forvaltningen av eiendomsmassen på Bjørnøya og har ingen økonomisk aktivitet på Svalbard.

3.6 Aktivitetsutviklingen i Ny-Ålesund

Forskningsaktivitetene i Ny-Ålesund har hatt en kraftig vekst siden Kings Bay Marinlaboratorium ble etablert i 2005. Det er også gjennomført store investeringer i infrastrukturen de siste 10-20 årene med renovering av bygningsmasse til boligformål, oppgradering av flyplass, kai, kraftverk og annet.

De siste årene har det imidlertid vært nedgang både i forskningsaktiviteten og bygge- og anleggsvirksomheten i Ny-Ålesund. I 2012 ble det gjennomført i alt 12 211 forskerdøgn, en nedgang på sju prosent fra 2011 (se Figur 3.9). Nedgangen antas å ha sammenheng med den økonomiske situasjonen i de landene som har forskningsaktivitet i Ny-Ålesund. Kapasiteten i infrastrukturen er brukbart utnyttet i sommersesongen da mesteparten av forskningsaktiviteten finner sted, men det har vist seg vanskelig å utnytte ledig kapasitet i vintermånedene. Mer enn 40 prosent av besøkene finner sted mellom juni og august. Gjennomførte forskerdøgn i 2012 tilsvarer 51 forskerårsverk (ett forskerårsverk = 240 overnattingsdøgn), en nedgang på tre årsverk fra året før. Det totale antallet overnattingsdøgn (for alle besøkende) er nesten uendret siste år.

Figur 3.9 *Antall overnattingsdøgn i Ny-Ålesund direkte knyttet til forskning, 1998-2012.*

Kilde: Kings Bay AS

Kings Bay as ønsker å fungere som koordinator og tilrettelegger for forskning og miljøovervåking i Ny-Ålesund. De ulike forskningsinstitusjonene på stedet skal stimuleres til samspill og aktivitet på et høyt internasjonalt nivå. Det legges også vekt på å styrke

forsknings- og undervisningssamarbeidet mellom Longyearbyen og Ny-Ålesund. De to stedene har ulike kvaliteter, og det arbeides bevisst med å utløse positive synergieffekter. Koordineringen skjer gjennom samarbeidsforaene Svalbard Science Forum (SSF), Ny-Ålesund Science Managers Committe (NySMAC) og SIOS-prosjektet ledet av Norges forskningsråd. Siden 2008 har alle forskningsprosjekter vært registrert i RiS-databasen¹².

Forskningsaktiviteten er knyttet direkte til et stort antall vitenskapelige prosjekter, institusjoner og nasjoner. Om lag 150 forskningsprosjekter pågår til enhver tid. I alt har 14 forskningsinstitusjoner fra ti land faste stasjoner i Ny-Ålesund. I tillegg besøkes basen av prosjekttilknyttede forskere fra flere land, samt av offisielle delegasjoner. I 2012 mottok Ny-Ålesund 15 offisielle besøksgrupper med om lag 230 personer. Det ble blant annet gjennomført en 50-årsmarkering av gruveulykken 5. november 1962.

Flere forhold tilsier at Ny-Ålesund fortsatt har et vekstpotensial som internasjonal forskningsbase. Stedet har naturgitte fortrinn innenfor flere av polarforskningens satsingsområder framover, ikke minst innenfor klimaforskning, der Ny-Ålesund allerede spiller en viktig rolle internasjonalt. Nordområdene og Barentshavet seiler opp som en stadig viktigere provins for marine ressurser, olje, gass og andre naturressurser, og dette gir utfordringer knyttet til bevaring av miljøet, videreutvikling av internasjonale spilleregler og samarbeid. Den norske regjeringen satser tungt på Svalbard som utstillingsvindu og internasjonal møteplass i forhold til de utfordringene verdenssamfunnet her står overfor.

Sekundæraktivitet

I sommersesongen ankommer et stort antall turister med cruiseskip og mindre turistbåter. Selv om disse fartøyene kun ligger noen få timer til kai, har Kings Bay as beregnet at turistanløpene står for en vesentlig del av butikkomsetningen og bidrar med havneinntekter. I løpet av 2012 ble det registrert 145 båtanløp med omlag 40 000 passasjerer som gikk i land for å se seg om og eventuelt handle, før de gikk om bord igjen. Dette er en vekst på 30 båt-

---

¹² RiS er en forkortelse for Research in Svalbard og er en forskningsdatabase for all forskningsaktivitet. Databasen driftes av Svalbard Science Forum for Norges forskningsråd.

anløp, og 12 000 passasjerer fra 2011. Cruiseundersøkelsen¹³ som ble gjennomført av Longyearbyen lokalstyre i 2011, stipulerer omsetningen fra cruisetrafikken til 2,5 millioner kroner og en sysselsetting på 1,6 årsverk. Nye beregninger basert på oppdaterte tall for cruisetrafikken gir marginalt høyere inntekter og sysselsetting (se Tabell 3.3). Båtanløpene omfatter både store cruiseskip og mindre turistbåter fra Longyearbyen. Et mindre antall ikke-vitenskapelig besøkende ankommer med fly, seilbåter og lignende, men markedet er strengt regulert og det tillates ikke regulær overnattingsturisme i Ny-Ålesund.

Drift av stedet

Ny-Ålesund er ikke et samfunn i normal forstand, men driftes av Kings Bay as, som eier og driver nesten all infrastruktur og tjenesteproduksjon lokalt. Til sammen utførte selskapets 47 ansatte 31 årsverk i 2012, en liten nedgang fra 2011. Selskapet har 25 ansatte i heltidsstillinger og 22 vikarer/sesongansatte. Entreprenørvirksomheten økte til 768 overnattingsdøgn fra 442 døgn i 2011.

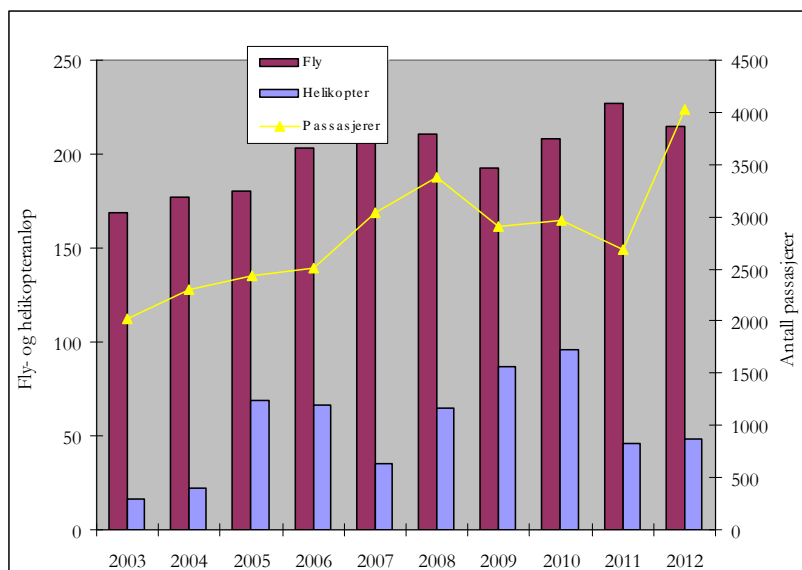
Flyplassen i Ny-Ålesund har blitt betydelig oppgradert de siste årene. I sommersesongen går det fire fly i uken mellom Longyearbyen og Ny-Ålesund og i vintermånedene reduseres aktiviteten til to fly i uken. I 2012 ble det registrert mer enn 4000 personreiser med fly til og fra Ny-Ålesund slik det framgår av Figur 3.10. Det utgjør en vekst på 33 prosent fra 2011. Samtidig ble antall flyanløp redusert med 12 slik at antall passasjerer per flyvning økte fra et gjennomsnitt på seks til ni passasjerer siste år. I tillegg ankom 325 passasjerer fordelt på 48 helikopteranløp. Helikopter benyttes i hovedsak kun ved besøk av offisielle delegasjoner.

---

¹³ Se Samfunns- og næringsanalysen for 2011 for en gjennomgang av resultatene fra cruiseundersøkelsen (Bjørnsen og Johansen, 2011).

Figur 3.10 *Antall fly- og helikopteranløp. Antall flypassasjerer. Ny-Ålesund 2003-2012.*

Kilde: Kings Bay AS

3.6.1 Ringvirkninger av aktiviteten i Ny-Ålesund

Den regulerte organiseringen av samfunnet gir lite grunnlag for lokale ringvirkninger i økonomisk forstand, men aktiviteten i Ny-Ålesund har på ulike måter ringvirkninger i Longyearbyen. Det utføres totalt 41 årsverk i Ny-Ålesund, hvorav 31 i Kings Bay as og til sammen 10 årsverk i henholdsvis Polarinstituttet og Statens kartverk. Disse årsverkene, samt virksomhetenes kjøp av varer og tjenester i Longyearbyen danner grunnlag for ringvirkningene. Den store reiseaktiviteten av forskere fører dessuten til flere overnattingsdøgn og større reiselivsrelatert omsetning i Longyearbyen.

Oppbyggingen av høyere undervisningstilbud og forskningsrelatert infrastruktur i Longyearbyen har foregått relativt uavhengig av aktiviteten i Ny-Ålesund. Til tross for at det tidlig ble etablert en form for arbeidsdeling, har det også vært et element av konkurranse mellom de to stedene. Det arbeides stadig for å styrke det faglige og praktiske samarbeidet, og UNIS har fast avtale med Kings Bay for å forenkle adgangen til studenter for feltarbeid i Ny-Ålesund. UNIS samarbeider også med Norsk Polarinstitutt (NP)

og er en av interessentene i Kings Bay Marinlaboratorium. Norsk Polarinstitut (NP), som hele tiden har vært en sentral aktør i Ny-Ålesund, har også en tilstedeværelse i Forskningsparken i Longyearbyen på 10 årsverk i 2012. Norges Forskningsråd gjør fortsatt en innsats for å styrke koordineringen av forskningen på Svalbard og drifter det lokale samordningsorganet Svalbard Science Forum.

Leveransene av varer og tjenester fra Longyearbyen til Ny-Ålesund er begrensede. Det meste av forsyningene går fortsatt direkte fra fastlandet, og utbyggingen blir i stor grad utført av fastlandsselskaper. I 2012 ble det kjøpt varer og tjenester i Longyearbyen for i alt 16,5 millioner kroner av selskapene og deres ansatte i Ny-Ålesund. Kings Bay as, Norsk Polarinstitut og Statens kartverk har til sammen en lokal konsumandel på 18 prosent, men andelen er langt høyere for de to sistnevnte virksomhetene enn for Kings Bay, som i hovedsak gjør alle sine innkjøp på fastlandet. Alt i alt er det beregnet at aktiviteten i Ny-Ålesund (41 årsverk) genererer ringvirkninger som ligger i størrelsesorden 12 årsverk i Longyearbyen. Det tilsvarer en multiplikator på 0,29.

3.7 Oppsummering – utvikling i nøkkeltall

Tabell 3.4 oppsummerer gjennomgangen i avsnitt 2.4. I tabellen vises utviklingen fra 2011 til 2012 for utvalgte nøkkeltall for basisnæringene, samt for forholdet mellom den enkelte basisnæring og avledet virksomhet.

Bergverksdrift er fortsatt den absolutt sett viktigste basisnæringen i Longyearbyen og Svea, både som enkeltnæring og i form av ringvirkninger i lokalsamfunnet. Summerer vi direkte og indirekte virkninger, tilsvarer aktiviteten i kulldriften omtrent 34 prosent av den totale sysselsettingen i Longyearbyen og Svea (38 prosent dersom vi ser bort fra studentene). Til tross for at bergverksdriftens lokale kjøp i Longyearbyen er sterkt redusert, står næringa likevel for mer enn halvparten av basisnæringenes samlede lokale kjøp.

De øvrige basisvirksomhetene har vokst i betydning siden 1990-tallet og bidrar til 63 prosent av de avlede årsverkene i 2012, tre prosent mer enn i 2011. Tabell 3.4 illustrerer at all basisvirksomhet, på samme måte som kulldriften, er viktig når det gjelder opprettholdelse av lokalsamfunnet, inklusive skoler, barnehager og andre deler av offentlig sektor. Størrelsen på multiplikatoren er nært

knyttet til hver nærings og de ansattes innkjøp i Longyearbyen, og vil påvirkes av næringenes omfang og lokale konsumandel. I 2012 har det vært sterkere vekst i sysselsettingen i avledet sektor enn i basisnæringene, og sysselsettingsmultiplikatoren har dermed økt fra 2011.

Tabell 3.4 *Noen nøkkeltall for basisnæringene i Longyearbyen og Svea. 2011 og 2012*

	Statlig		Lokalstyre		FoU		Studenter		Bergverk		Reiseliv		Sum basis	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Omsetning ¹⁾	116	116	145	170	247	257			1460	990	336	302	2304	1835
Verdiskaping ¹⁾	84	89	110	111	183	201			705	417	141	116	1222	934
Bedriftenes lokale kjøp ¹⁾	52	38	106	106	96	86	17	19	378	197	93	99	742	545
Lønnsutbet. ¹⁾	75	79	97	99	71	75			358	323	90	92	691	668
Multiplikator	0,40	0,43	0,48	0,58	0,48	0,53	0,06	0,08	0,49	0,50	0,37	0,46	0,41	0,44
Årsverk direkte	113	110	166	175	141	153	151	172	384	404	202	208	1156	1222
Åvleda årsverk ²⁾	45	47	80	101	68	81	9	14	187	202	75	95	469	551
Sum årsverk	158	157	245	276	209	233	160	186	571	606	277	303	1625	1773

¹⁾ Millioner kroner

²⁾ Åvleda årsverk for sum basis inkluderer årsverkene generert av aktiviteten i Ny-Ålesund.

Kilde: Bedriftsundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå og egne beregninger

Hvordan vi avgrensner basisnæringene fra hverandre, og fra annen virksomhet, er helt avgjørende for hvilken relativ betydning hver basisnæring har i lokalsamfunnet. Etter vår vurdering er det derfor feil å ”rangere” basisnæringene etter deres relative betydning. Til sammen betyr bredden av basisnæringer, som på forskjellig vis leverer tjenester storsamfunnet¹⁴ vil ha og vil betale for, at det også er stor bredde i lokalsamfunnets inntektsgrunnlag. Dette bidrar til å opprettholde lokalsamfunnet. Inntektene genererer ringvirkninger, som blant annet består i et mer variert tilbud av tjenester rettet inn mot innbyggere og næringsliv lokalt enn det ville vært dersom omfanget av basisvirksomheten var mindre.

¹⁴ Man kan si at storsamfunnet etterspør aktivitet på Svalbard, blant annet fordi aktiviteten er nødvendig for å sikre norsk suverenitet.

4 Aktivitetsutviklingen framover. Longyearbyen og Svea

I dette kapitlet gjennomgår vi grunnlaget for å lage framskrivinger av aktivitetsutviklingen i Longyearbyen og Svea framover. Gode framskrivinger er viktige forutsetninger for rasjonell planlegging av blant annet offentlig tjenesteproduksjon, infrastrukturbygging og tilrettelegging av tomter. Slik sett er de nyttige for lokale offentlige myndigheter, men også for staten. Samtidig kan framskrivingene bidra til å gi næringsaktører og befolkning mer kunnskap om framtida.

Ett sentralt kjennetegn ved framskrivingene er at de setter utviklingen på Svalbard i system. Vi tar utgangspunkt i det vi vet om Svalbards økonomi og hvordan vi tror økonomien virker. Dette kombineres med anslag på utviklingen i basisnæringene. Kunnskap om historiske utviklingstrekk kombineres med forventninger og anslag fra næringsaktører. Samlet gir dette konsistente framskrivinger av Svalbards økonomi. Valg av modell er diskutert i kapittel 1.3 og i mer detalj blant annet i Bjørnsen og Johansen (2008a).

Framskrivingene gjelder årene 2013 til 2017. Vi tar utgangspunkt i forutsetningene for utvikling i basisnæringene (avsnitt 4.1), før vi ser nærmere på den totale aktivitetsutviklingen (avsnitt 4.2). Begge disse avsnittene fokuserer på det vi kaller *hovedalternativet*. Kapitlet avsluttes med en nærmere diskusjon av virkningene av å endre noen av forutsetningene, det vil si å avvike fra hovedalternativet (avsnitt 4.3).

4.1 Basisnæringenes utvikling framover

I kapittel 2 og 3 har vi sett på den næringsutviklingen som har funnet sted siden 1990-tallet, og vist at Longyearbyen har vært i en rivende, og nesten uavbrutt positiv, utvikling siden ”normaliser-

ingen” av samfunnet ble igangsatt. Det er ikke rimelig å forvente at Longyearbyen vil kunne fortsette å vokse i samme tempo som i de siste 20 årene. Til tross for at framveksten av supplerende næringer har gitt et mer variert næringsliv i Longyearbyen, er utviklingen fortsatt nært knyttet til aktiviteten i kulldriften. Aktivitetsnivået i avledet sektor, samt i reiselivet, har vist seg å følge svingningene i kulldriften. Store Norske har de siste årene redusert produksjonsvolumet betraktelig, og foreløpige planer legger opp til redusert sysselsetting og redusert bruk av underleverandører. Virkningene av aktivitetsnedgangen i Store Norske slår dermed direkte ut gjennom lavere årsverksproduksjon, og indirekte gjennom, både bedriftens og de ansattes, reduserte lokale kjøp.

De kommende årene vil vise hvorvidt svalbardøkonomien har blitt tilstrekkelig robust til å håndtere (og kompensere for) den negative utviklingen i bergverksnæringa. Vi forventer imidlertid at veksten vil flate noe ut og at aktivitetsnivået vil være relativt stabilt på kort sikt. Denne antakelsen ligger til grunn for framskrivingene. Grunnlaget for vurderingen av næringsutviklingen er i all hovedsak basert på planer og forventninger for representanter fra basisnæringene. Disse suppleres med historiske data og beregnede parametre fra tidligere Samfunns- og næringsanalyser.

4.1.1 Offentlig forvaltning og service – beskjeden vekst

Vi har de siste årene skilt mellom statlig og lokal offentlig forvaltning og service i hovedalternativet. Det er gjort for å få tatt hensyn til, og illustrert, at mye av lokalstyrets aktivitet er brukerorientert, og at behovet for kommunale tjenester er direkte koplet mot befolkningens størrelse. I denne omgang har vi konkret tatt hensyn til at sysselsettingen i barnehage og skole varierer med antall barn. Sysselsettingen i LL Oppvekstforetak antas å være en funksjon av antall barn i førskole- og skolealder. Det innebærer at vi lar sysselsettingen variere kontinuerlig med antall barn. Dette er en grei forenkling over en tidsperiode, men vil ikke nødvendigvis gi korrekte anslag fra år til år. I virkeligheten ansettes personale ved behov, for eksempel når det åpnes en ny barnehageavdeling eller skoleklasse. I våre beregninger skjer ansettelsene gradvis (basert på barnetallet hvert år) framfor punktvis for den perioden vi beregner.

Utviklingen i offentlig virksomhet framover

Aktiviteten i offentlig virksomhet har i all hovedsak vokst relativt jevnt og sterkt i hele perioden fra 1991. Bortsett fra i en kort periode på 1990-tallet, da årsverksutviklingen var negativ på grunn av konkurranseutsetting, har sysselsettingen i offentlig virksomhet vokst, og ofte med minst et par prosent årlig. Gjennomsnittlig årlig vekst de siste fem årene har vært på 3,5 prosent. I årets analyse legges det opp til fortsatt svak vekst i statlig sysselsetting på 0,5 prosent årlig. Sysselsettingen i kommunal sektor er mer direkte knyttet opp mot befolkningsutviklingen, og gis et korrektiv basert på utviklingen i barnetallene. Det innebærer en årlig vekst på om lag 2 prosent.

Disse vekstanslagene gir stabil utvikling i sysselsettingen i statlig sektor og det tilkommer i alt tre årsverk i løpet av beregningsperioden. Lokal sektor vokser derimot med 13 årsverk fram mot 2017 med de forutsetningene som ligger til grunn. Det tilsvarer en vekst på i alt sju prosent. Samlet blir dette 16 årsverk, eller seks proSENTS vekst i offentlig sektor. Historisk sett er anslaget moderat, og realismen vil blant annet avhenge av befolkningsutviklingen. Til sammenlikning har sysselsettingen i offentlig sektor økt med 19 prosent i femårsperioden fra 2007 selv om folketallet ikke har økt med mer enn fem prosent.

Tabell 4.1 *Antall årsverk i offentlig virksomhet. Hovedalternativet. 2012-2017*

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Statlig virksomhet	110	111	111	112	112	113
L. lokalstyre	175	176	178	181	185	188
Sum offentlig	285	287	289	293	297	301

Kilde: Egne beregninger. SSB/Bedriftsundersøkelsen (2012).

Vi har i beregningene ikke tatt spesielt høyde for at utviklingen i statlig sektor også kan være behovsstyrt. Skjerpet fokus på oppgaver knyttet til miljøforvaltning og beredskap, forpliktelser overfor den russiske bosettingen, samt tilstrømmingen av turister og forskere kan øke bemanningsbehovet hos Sysselmanen. I de siste årenes budsjettproposisjoner (St. prp. nr. 1 S) vises det til nye, øremerkede bevilgninger til bemanning innen miljøvern. I den forstand er det usikkerhet knyttet til om vekstanslaget for statlig sysselsetting er noe beskjedent.

4.1.2 Romrelatert virksomhet, høyere undervisning og forskning (inkl studenter) – kontrollert vekst

Sektoren romrelatert virksomhet, høyere undervisning og forskning (FoU-sektoren) utgjør en noe sammensatt kategori og omfatter flere virksomheter. Disse ble nærmere beskrevet i kapittel 3.2. Sektoren har vært i sterk vekst de siste 20 årene, med unntak av 2010 da antall årsverk gikk ned med 22 prosent. Likevel har sektoren hatt en gjennomsnittlig årsverksvekst på 38 prosent de siste fem årene. På grunnlag av innspill fra aktører i sektoren samt den generelle utviklingen i Longyearbyen, har vi tillagt sektoren en moderat utvikling i kommende femårsperiode med to prosent årlig vekst.

UNIS og studentene

Tidligere var UNIS svært optimistiske med hensyn til framtidig vekst. I noen år har budsjettsituasjonen lagt en demper på aktiviteten og i 2010 gikk årsverksproduksjonen ned med hele 30 prosent. Universitetscenteret har likevel hatt en sysselsettingsutvikling som ikke avviker mye fra de positive signalene som ble gitt i 2006. De to siste årene har sysselsettingen økt betydelig og målet om 200 studentårsverk i 2013 ligger fast. Med ett års etterselep planlegger UNIS at dette målet innfris i 2014. Vi har valgt å øke sysselsettingen ved UNIS med to prosent per år, på lik linje med resten av FoU-sektoren. Anslaget er blant annet basert på at undervisningskapasiteten, i følge UNIS, allerede er tilrettelagt for 200 studentårsverk. Studentmassen fremskrives med ti prosents vekst i antall årsverk i 2013 og 2014, og siden med to prosent årlig.

Utviklingen framover – FoU og studenter

Beregningsresultatet er gjengitt i Tabell 4.2 der vi ser at gjeldende forutsetninger gir en vekst på 16 årsverk i FoU-sektoren til i alt 169, og 49 årsverk blant studentene til 221 studentårsverk i 2017.

Tabell 4.2 *Antall årsverk i FoU-virksomheten og antall studentårsverk ved UNIS. Hovedalternativet. 2012-2017*

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
FoU	153	156	159	162	165	169
Studenter	172	189	208	212	217	221

Kilde: Egne beregninger. SSB/Bedriftsundersøkelsen (2012).

4.1.3 Kulldrift – aktivitetsnedgang fra 2013

Store Norske legger opp til at produksjonen skal ligge mellom halvannen og to millioner tonn kull i de kommende årene. Denne utvinningstakten gir grunnlag for fortsatt opp mot 20 års drift basert på eksisterende og prosjekterte kullforekomster. Perspektivene for videre kulldrift utover Lunckefjell er foreløpig usikre, og selskapet arbeider langsiktig med å utvikle nye forretningsområder for å sikre framtidig tilstedeværelse på Svalbard.

Nedgangen i produksjonsvolumet ga redusert bemanning i 2009 og 2010, men de to siste årene har antall gjennomførte årsverk økt igjen. I 2012 var antall ansatte igjen på nivå med toppåret 2007, men denne situasjonen kan ikke forventes å vedvare. Tabell 4.3 viser Store Norskes egne prognoser for aktivitetsutviklingen. Selskapets egen bemanning i Svea og Gruve 7 reduseres fra 2013. Ved å hente transporten i Svea inn i selskapet igjen, vil egen bemanning øke mot slutten av beregningsperioden.

Tabell 4.3 *Forventet aktivitetsutvikling i SNSK. Antall årsverk totalt og tilknyttet driften i Svea 2012-2017.*

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lyb adm	49	62	52	51	51	51
Gruve 7	26	24	22	22	22	22
Svea	301	276	228	225	232	274
Store Norske konsern totalt	376	362	302	298	305	347
Bemanning i Svea på samme tid	151	138	114	113	116	137

Kilde: SNSK

Det er Store Norskes egne prognoser over innleid bemanning som ligger til grunn også for ringvirkningsberegninger av bergverksdrifta. Tabell 4.4 viser forventet bruk av innleide tjenester i perioden 2012-2017 fordelt på underleverandører. I tillegg til at Veidekkes oppdrag ferdigstilles høsten 2013, legges det opp til moderat reduksjon i volumet på underleveranser. I 2017 utfases også kontrakten AF-gruppen, og Store Norske overtar selv ansvaret for transporttjenesten. Samlet utgjør innleide tjenester drøyt 123 årsverk ved inngangen til beregningsperioden og reduseres til 87 fra 2014. Fra og med 2017 vil andre aktørers tilstedeværelse i Svea utgjøre mindre enn 40 årsverk.

Tabell 4.4 *Planlagte underleveranser til SNSG i forbindelse med aktiviteten i Svea. Årsverk 2012-2017.*

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Transport	50	50	50	50	50	0
Renhold/catering	22	24	19	19	19	19
Luftrtransport	11	12	10	10	10	10
Generelt vedlikehold	5	5	4	4	4	4
Veidekke	30	20				
Bygge- og anleggstjenester	5	5	4	4	4	4
Innleide tjenester	123	116	87	87	87	37
Bemannings i Svea på samme tid	62	58	44	44	44	19

Kilde: SNSK

Beregnet årsverksutvikling i bergverksnæringen er gjengitt i Tabell 4.5. Tallene avviker fra SNSKs egne anslag, gjengitt i Tabell 4.3, som følge av ulikt antall årsverk i startåret 2011. Vi har beregnet antall årsverk med utgangspunkt i gjennomførte timeverk, mens SNSKs tall er basert på at en heltidsstilling tilsvarer ett årsverk.

Tabell 4.5 *Beregnet årsverksutvikling i bergverksnæringen (SNSK) 2012-2017.*

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bergverk	404	388	324	320	327	372

Kilde: Bedriftsundersøkelsen (Ssb) og egne beregninger.

4.1.4 Reiseliv – moderat vekst

Satsingen på kommersielt reiseliv har vært i kraftig utvikling siden 1990-tallet. Veksten har kommet i bølger og utviklingen har vist seg å være følsom overfor utviklingen innen andre næringer. I noen grad dreier det seg om en direkte sammenheng ved at vekst, og særlig anleggsprosjekter, i andre næringer medfører økt etterspørsel etter overnattings- og serveringstjenester. Sysselsettingen i reiselivet har gått ned siden 2008, men i 2012 var det en tre prosents vekst i antall årsverk. De reiselivsaktørene vi har vært i kontakt med uttrykker i år større optimisme for framtiden, men oppgir samtidig at framtidsutsiktene avhenger av hvor tilgjengelig turistene oppfatter Svalbard. Flytilbudet anses derfor som den kanskje viktigste rammebetingelsen for næringa.

Reiselivet framover

Det er fortsatt potensial for vekst innen reiselivet. Kapasitetsutnyttelsen ved hoteller og pensjonater tilsier at Longyearbyen kan ta imot flere gjester gjennom hele året, men den største utfordringen ligger i å øke belegget utenom høysesonger. Reiselivsnæringen har ikke lyktes med å øke belegget utenom sesongene selv om antall overnattingsdøgn økte noe i vintersesongen 2012. Aktører for næringen signaliserer tro på fortsatt vekst, men at marginene for drift er tøffere.

Virksomhetene i reiselivsnæringen lever ikke kun av turisme. Lokalbefolkningen og det lokale næringslivet utgjør et viktig kundegrunnlag gjennom store deler av året. Utviklingen i folketall og innen andre næringer har derfor stor betydning for reiselivsbedriftene.

På grunnlag av signaler fra aktørene, endring i flytilbudet og forventet utvikling innen andre basisnæringer, har vi lagt opp til moderat vekst for reiselivet på to prosent årlig. Det innebærer en vekst på i alt 22 årsverk til 232 fram mot 2017. Det gir en samlet vekst på ti prosent.

4.2 Totalaktivitet

Basisvirksomhet

Tabell 4.6 oppsummerer utviklingen i basisnæringene. Med utgangspunkt i de forutsetningene beregningene bygger på, vil sysselsettingen i basisnæringene øke med seks prosent fra 2012 til 2017. Det utgjør 71 årsverk, hvorav studentårsverkene alene bidrar med 49 årsverk. Antall studentårsverk vil, i følge disse beregningene, vokse med 28 prosent, men også FoU-sektoren og reiselivet antas å få en vekst på over ti prosent fram mot 2017. Det er utviklingen i bergverksnæringa som bryter med det generelle bildet, med en aktivitetsnedgang på åtte prosent totalt. Nedgangen i antall årsverk er imidlertid sterkere i årene mot 2015 (21 prosent) siden sysselsettingen forventes å øke igjen fra 2016.

Avledet virksomhet

Tabellen viser også utviklingen i antall årsverk i avledet virksomhet, beregnet med utgangspunkt i utviklingen i basisnæringene. Beregningen er basert på næringsspesifikke multiplikatorer, men vi

har forholdt oss til Store Norskes egne prognoser om behovet for innleide tjenester. Dette forholdet ligger fast, noe som innebærer at den absolutte betydningen av Store Norske (i form av målbare ringvirkninger) vil være knyttet opp mot utviklingen i leveransene, se Tabell 4.4. Utviklingen i Store Norske har dermed stor innvirkning på sysselsettingen i avledet virksomhet.

Tabell 4.6 *Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i hovedalternativet 2012-2017. Longyearbyen og Svea.*

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Vekst
Statlig virksomhet	110	111	111	112	112	113	2,5 %
Lokalstyret	175	176	178	181	185	188	7,4 %
FoU	153	156	159	162	165	169	10,4 %
Studenter	172	189	208	212	217	221	28,4 %
Bergverk	404	388	324	320	327	372	-7,8 %
Reiseliv	208	212	216	221	225	230	10,4 %
Sum basis	1 222	1 233	1 196	1 208	1 231	1 293	5,8 %
Avledet virksomhet	551	549	523	527	537	566	2,7 %
Total Lyb og Svea	1 773	1 782	1 719	1 735	1 768	1 859	4,8 %

Kilde: Egne beregninger. Bedriftsundersøkelsen (2012)

Vi ser at sysselsettingen i avledet sektor viser svakere vekst fram mot 2017 enn hva som er tilfelle for basisnæringene samlet. Det skyldes i første rekke redusert bruk av innleid tjenester i Store Norske. Det forklarer også hvorfor avleda sysselsetting går ned i årene 2013-2015. Veksten i de øvrige basisnæringene bidrar til at denne nedgangen ikke er større. Totalt sett viser beregningsresultatet en vekst på nær tre prosent i avledet sektor, tilsvarende 16 årsverk.

Alt i alt vil sysselsettingen i Longyearbyen og Svea øke med 86 årsverk med gjeldende forutsetninger. De fleste av disse vil komme innen basisnæringene. Unntaket er bergverksnæringa hvor utviklingen er negativ. Det gjenstår fortsatt å se hvordan framtidsutsiktene i gruvedriften faktisk vil slå ut i resten av økonomien. Neste års registerdata vil kunne gi en pekepinn på betydningen av at Store Norske nedbemanner.

4.3 Endrede forutsetninger og resultater

Hovedalternativet ga uttrykk for en samlet årsverksvekst på fem prosent de neste fem årene og $\frac{3}{4}$ av denne veksten kommer innen

høyere undervisning og studenter. Basisalternativet er fundert på de utviklingssignaler vi har mottatt fra bedrifter i basisnæringene. De forventningene bedriftene oppgir, blir ikke alltid realisert i samsvar med planene. Det skyldes ofte utenforliggende forhold som bedriftene i liten grad kan styre eller forutse. For eksempel er virksomhetene i offentlig sektor avhengige av at budsjettutviklingen følger målsetningene for aktiviteten. På samme måte vil forhold som internasjonale økonomiske konjunkturer, verdensmarkedsprisen på kull, konkurransesituasjonen for næringslivet, endringer i økonomiske rammebetingelser for befolkningen o.a., i varierende grad virke inn på aktiviteten og lønnsomheten til bedriftene. Framskrivningene er med andre ord usikre, og det er umulig å ta høyde for alle forhold som kan tenkes å virke inn.

4.3.1 Historisk vekstalternativ for utviklingen i Longyearbyen

Også i årets analyse har vi valgt å lage en alternativ beregning basert på den utviklingen som faktisk har funnet sted de siste årene. Det innebærer at vi legger gjennomsnittlig vekst de siste fem årene til grunn for beregningene fem år fram i tid. Vi forutsetter dermed at utviklingen fortsetter som før. Det er ikke nødvendigvis noen realisme i en slik antakelse. Det er mange forhold som kan bidra til å endre utviklingen, og det gjelder spesielt nå når den varslende nedbemanningen i bergverksnæringa er iverksatt fra 2013. En aktivitetsframskriving basert på historisk utvikling kan heller ikke baseres på en faglig begrunnelse. Longyearbyen har imidlertid vært i sterk og nesten kontinuerlig vekst i hele den perioden vi har data for, og anslagene for utviklingen framover har ofte undervurdert den faktiske utviklingen. Til tross for tre nedgangsår i beregningsgrunnlaget, vil et historisk vekstalternativ gi en klart sterkere vekst enn basisalternativet.

Sysselsettingen i offentlig sektor har i gjennomsnitt vokst med 3,5 prosent per år i perioden 2007 til 2012. Veksten er litt sterkere i kommunal sektor som med sin tjenesteproduksjon er nærmere knyttet opp mot befolkningsutviklingen.. Jo høyere nivå sysselsettingen ligger på, jo rimeligere er det å forvente utflating i veksten. Vi benytter likevel den historiske gjennomsnittlige veksten i beregningen og lar aktiviteten i lokalstyret vokse med fire prosent årlig, og statlig aktivitet med tre prosent per år.

Basiskategorien for romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning har i gjennomsnitt vokst med åtte prosent per år fra 2007 til 2012. Denne veksten benyttes som grunnlag for historiealternativet selv om anslaget er høyt også i forhold til de signalene vi har fått fra UNIS. Studentmassen har ikke vokst like raskt i samme periode. Antall studentårsverk har i gjennomsnitt vokst med fire prosent per år.

Vi har ikke endret grunnlaget for framskrivningene av aktiviteten innen bergverksnæringa fra basisalternativet. De innspillene Store Norske har gitt med hensyn på framtidig utvikling anses som faktiske, og beregninger basert på veksten de siste fem årene vil åpenbart være misvisende for utviklingen både for bergverksnæringa selv og for vekstimpulsene til avledet virksomhet.

Utviklingen i reiselivet svinger fra år til annet, men basert på siste fem år finner vi at det i gjennomsnittlig ikke har vært noen vekst i sysselsettingen. Veksttakten settes dermed lik null.

Tabell 4.7 *Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i historiealternativet 2012-2017. Longyearbyen og Svea.*

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Vekst
Statlig virksomhet	110	113	117	120	124	127	15,9 %
Lokalstyret	175	188	196	207	219	232	32,4 %
FoU	153	165	178	193	208	225	46,9 %
Studenter	172	179	186	194	201	209	21,7 %
Bergverk	404	388	324	320	327	372	-7,8 %
Reiseliv	208	208	208	208	208	208	0,0 %
Sum basis	1 222	1 241	1 209	1 241	1 287	1 374	12,4 %
Avledet virksomhet	551	640	626	645	671	718	30,2 %
Total Lyb og Svea	1 773	1 881	1 835	1 886	1 959	2 091	17,9 %

Kilde: Egne beregninger. Bedriftsundersøkelsen (2012)

Tabell 4.7 viser sysselsettingen i Longyearbyen og Svea fram til 2017 dersom utviklingen fortsetter som i perioden 2007 til 2012. Vi ser at basisaktiviteten i alt vil vokse med 12 prosent (152 årsverk) og avledet virksomhet med hele 30 prosent (167 årsverk). Totalt gir dette en vekst på 18 prosent i antall årsverk i Longyearbyen og Svea, totalt 318 årsverk. Det er FoU-sektoren som får den sterkeste sysselsetningsutviklingen, men også lokalstyret og avledet virksomhet får sterkere vekst enn vi anser som realistisk. Reiselivet

---

og antall studentårsverk får samtidig svakere utvikling når historisk vekst legges til grunn.

Det historiske beregningsalternativet gir nesten fire ganger så mange årsverk i 2017 som hovedalternativet. Differansen utgjør 233 årsverk, hvorav de fleste (152) kommer innen avledet virksomhet. Vi ser også av Tabell 4.6 og Tabell 4.7 at fordelingen mellom flere næringene er endret, men det er utviklingen i avledet sektor som utgjør den sentrale forskjellen mellom de to alternativene. De historiske vekstanslagene gir mye sterkere impulser til avledet sektor til tross for at utviklingen i bergverksnæringen er identisk i de to beregningene. Det henger sammen med det høye nivået på sysselsettingsmultiplikatorene i 2012. Tidligere har vi sett at nedbemanning i bergverksnæringen slår raskt ut i resten av økonomien, og da spesielt i avledet sektor. Av den grunn har vi lite tro på rimeligheten i å legge historisk utvikling til grunn for de neste fem årene.

5 Befolkningsutviklingen i Longyearbyen

I dette kapitlet ser vi nærmere på befolkningsutviklingen i de norske bosettingene på Svalbard, med hovedvekt på utviklingen i Longyearbyen. Vi ser først på endringer i antall innbyggere, deretter på struktur i form av alders- og kjønnsfordeling, og antall utlendinger. Befolkningens stabilitet belyses ved å beregne turnover i befolkningen og i bedriftene, dvs. i form av andel av befolkningen som flytter ut og ansatte som slutter. Dette gir en indikasjon på hvor stor utskiftning det er i samfunnet fra år til annet. Kapitlet avsluttes med en befolkningsframskriving, basert på framskrivningen av antall arbeidsplasser i basisalternativet i avsnitt 4.2.

5.1 Befolkningsutviklingen 1998-2012

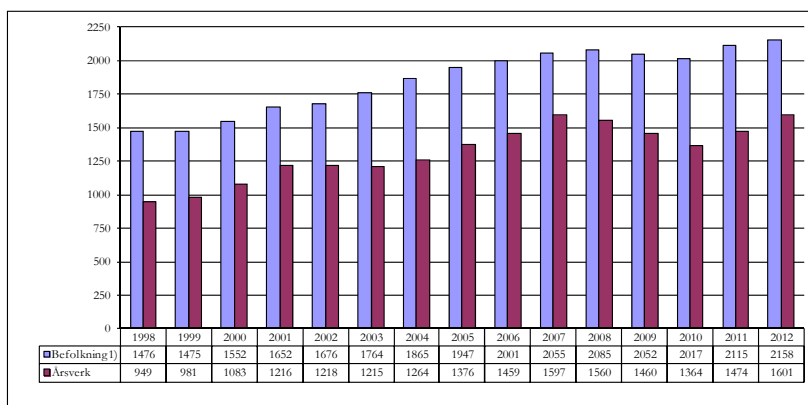
Folketallet på Svalbard har økt nesten hvert eneste år gjennom 1990- og 2000-tallet. Unntakene er 1992 da antall innbyggere gikk ned med 100 personer til 1050, og i 2009 og 2010 da folketallet i alt falt med 68 personer. Figur 5.1 viser utviklingen siden 1998 da antall innbyggere var kommet opp i 1500. Utviklingen i folketallet er tett knyttet opp imot, og i realiteten begrenset av, veksten i antall arbeidsplasser. Svalbard er et sted man drar til for å jobbe, noe som reflekteres i et én til én-forhold mellom antall voksne innbyggere og gjennomførte årsverk. Samtlige voksne innbyggere jobber med andre ord i gjennomsnitt ett årsverk hver seg. Til sammenlikning utfører voksenbefolkningen på fastlandet snaut 0,8 årsverk i gjennomsnitt.

Myndighetene ønsker å legge til rette for at Longyearbyen skal være et *familiesamfunn* og det innebærer at lokalstyret skal tilby tjenester rettet mot familier, og barn og unge spesielt. De tyngste tjenestene i den sammenheng er skole og barnehage, men tilbudet

omfatter også SFO, kulturskole, bibliotek, ungdomsklubb og annet. Samtidig er det et uttalt mål at Longyearbyen ikke skal være et *livsløpssamfunn* og det er ikke aktuelt å innføre velferdstjenester rettet mot blant annet eldre innbyggere. I alt bidrar dette til at Longyearbyen er et samfunn med ung og arbeidsfør befolkning, hvorav en økende andel har familie, men hvor svært få er alderspensjonister.

Siden 1998 har befolkningen i de norske bosettingene økt med nesten 50 prosent, og i 2006 passerte folketallet 2000 innbyggere. De aller fleste av disse er bosatt i Longyearbyen. I alt 2158 personer er registrert bosatt (i de norske bosettingene) på Svalbard ved utgangen av 2012. Dette tallet inkluderer utenlandske statsborgere, men ikke den russiske bosettingen i Barentsburg.

Figur 5.1 *Antall innbyggere¹⁾ i de norske bosettingene på Svalbard og antall årsverk i Longyearbyen og Svea. 31. desember 1998-2012.*

1) Hentet fra Det sentrale folkeregisteret (DSF) for 1998-2000, fra det lokale befolkningsregisteret fra 2001 og fra Statistisk sentralbyrå fra 2009.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Svalbard skattekontor, Bedriftsundersøkelsen

Forholdet mellom folketall og utførte årsverk er som nevnt relativt stabilt, og det er ofte endringer i antall barn som bidrar til endringer i forholdstallet. Antall årsverk har de siste 15 årene ligget mellom 0,65 og 0,75 av antall innbyggere. De to siste årene har årsverksveksten vært sterkere enn befolkningsveksten slik at forholdstallet har økt. I 2012 var årsverksveksten (eksklusive studentene) på ni prosent, mens befolkningen økte med to prosent.

I løpet av den perioden vi observerer har det vært ført flere og alternative registre over bosettingen i Longyearbyen. Vi benytter tall fra DSF (Samfunns- og næringsanalysen 2006 og tidligere) og fra det lokale registret fra 2001 av¹⁵. I 2008 begynte Statistisk sentralbyrå å publisere befolkningsstatistikk også for Svalbard og tallene er fortsatt basert på det lokale befolkningsregisteret.

5.2 Befolkningens sammensetning

Befolkningsstrukturen i Longyearbyen avviker fra strukturen i kommunene på fastlandet som følge av den tette koplingen mellom arbeidsmarked og bosetting. Selv om både kvinne- og barneandelen i befolkningen har økt gjennom flere år er det fortsatt sterk representasjon av voksne, arbeidsføre menn på Svalbard. Det er også en høy og økende andel utlendinger bosatt i Longyearbyen.

5.2.1 Kjønn- og aldersfordeling

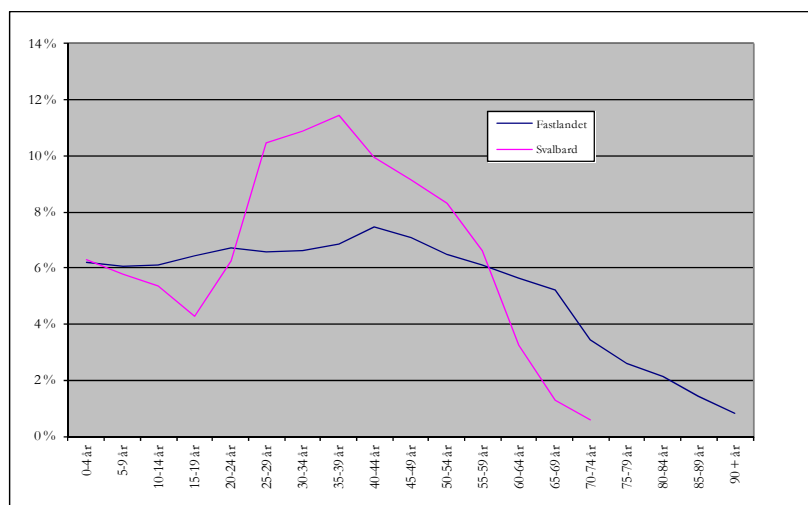
Kjønn- og aldersfordelingen i de norske bosettingene på Svalbard skiller seg fra gjennomsnittet på fastlandet på følgende måte:

- Kvinneandelen er lavere på Svalbard (42 prosent) enn for hele landet (50 prosent). Kvinneandelen er lavest i de eldste aldersgruppene (motsatt fra fastlandet), men kjønnsbalansen har avtatt noe over tid.
- Andelen barn og unge mellom 10-19 år er relativt lav, mens det tidvis har vært flere av de yngste barna (0-4 år) sammenliknet med fastlandet (se Figur 5.2). Andelen barn har i lengre tid vært økende.
- Andelen eldre innbyggere (over 70 år) er svært lav (under én prosent sammenliknet med fastlandet (ti prosent). Antallet eldre innbyggere i Longyearbyen er likevel mer enn fordoblet de siste fire årene.
- Den befolkningsgruppen som er sterkest representert, er (unge) voksne, yrkesaktive menn.

---

¹⁵ Vi henviser til tidligere utgaver av Samfunns- og næringsanalysen for en beskrivelse av de ulike registrene og begrunnelse for valg av datakilde.

Figur 5.2 *Befolkningen fordelt på femårige aldersgrupper. Fastlandet og i de norske bosettingene på Svalbard. Per 31. desember 2012.*

Kilde: Svalbard skattekontor og Statistisk Sentralbyrå

Figur 5.2 viser en sammenlikning med fastlandet for andel innbyggere fordelt på femårige aldersgrupper. Figuren illustrerer meget godt at Longyearbyen er et sted man flytter til for å arbeide. Hele 60 prosent av befolkningen er i aldersgruppen 25-54 år mot 40 prosent på fastlandet. For dette alderssegmentet ligger kurven for Svalbard godt over kurven for fastlandet. Befolkningsandelen for eldre aldersgrupper faller raskt på Svalbard selv om antallet eldre innbyggere har økt. Generelt er det færre barn og unge i Longyearbyen og i 2012 er forskjellen 22 mot 25 prosent av befolkningen. Det er i særlig grad i aldersgruppene eldre enn 10 år at andelen går ned. Ofte har det vært flere av de yngste barna i Longyearbyen, men i 2012 utgjør andelen 0-5 år seks prosent av befolkningen begge steder. Det er store svinginger i antall barn fra år til år, noe som gjør det vanskelig å planlegge behovet for skole- og barnehageplasser. Variasjonene i barnetallene skyldes høy flytting til/fra Longyearbyen, eller høy *turnover* i befolkningen.

5.2.2 Nasjonalitet

Det har lenge vært et økende innslag av utenlandske statsborgere blant de fastboende i Longyearbyen. Andelen utlendinger har økt fra ca 15 prosent i 2005 til 22 prosent i 2012. De to siste årene har

antallet utenlandske innbyggere økt med 90 personer, hvorav de fleste fra land som ikke er spesifisert i Tabell 5.1, det vil si fra øvrig Europa og utenfor Europa. Det har vært en liten nedgang i antall russere/ukrainere i Longyearbyen, men vekst innen de andre gruppene i tabellen. I alt har Longyearbyen omlag 460 innbyggere med annen nasjonalitet enn norsk. Den største utenlandske gruppen er fortsatt thailendere som nå utgjør fem prosent av folketallet. Svensker utgjør den nest største enkeltnasjonaliteten med fire prosent. I 2012 var det sterkest vekst i antall personer fra øvrig Europa. I alt er 2094 personer registrert bosatt i selve Longyearbyen, hvorav 1636 er norske statsborgere.

Tabell 5.1 *Befolkningen i Longyearbyen etter nasjonalitet. 31. desember. 2005-2012.*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Norge	1607	1699	1708	1703	1661	1598	1626	1636
Utlandet	279	267	305	329	356	368	430	458
Thailand	66	64	67	89	96	90	103	108
Sverige	47	42	50	50	66	70	90	91
Danmark	26	22	22	28	33	27	30	35
Tyskland	26	24	30	28	26	22	22	22
Russland/Ukraina	34	34	37	35	43	48	45	43
Øvrige Europa	60	60	73	67	55	62	73	87
Øvrige utenom Europa	20	21	26	32	37	49	67	72
Totalt	1886	1966	2013	2032	2017	1966	2056	2094

Kilde: Svalbard skattekontor

5.3 Befolkningens stabilitet

Svalbardpolitikken legger ikke opp til at Longyearbyen skal være et ordinært livsløpssamfunn der folk blir født, lever sine liv og dør. Samfunnet er i første rekke grunnlagt på norsk tilstedeværelse gjennom økonomisk aktivitet. Tanken er dermed at folk skal kunne bosette seg på Svalbard i deler av sitt yrkesaktive liv og derigjennom bidra til eksistensen av et norsk samfunn i Longyearbyen. Denne politikken kommer tydelig til uttrykk gjennom forholdet mellom antall voksne innbyggere og antall arbeidsplasser. Nordmenn som melder flytting til Svalbard beholder formell tilhørighet til den fastlandskommunen de flytter fra. De beholder folke-registrert adresse på hjemstedet og dermed også sosiale rettigheter i

hjemkommunen. Det å melde flytting til Svalbard medfører at man får svalbardskatt, samtidig som det gir en del andre rettigheter blant annet knyttet til ferdsel på øygruppa.

Selv om det er eksplisitt uttrykt at Longyearbyen ikke skal være et livsløpssamfunn, er det likevel ønskelig at byen skal fungere som et familiesamfunn. Det fordrer et visst tilfang av tjenester rettet mot befolkningen, som for eksempel barnehage og skole. Dersom et samfunn skal fungere for familieetablering må det også være en viss grad av stabilitet i befolkningen. Ved for stor gjennomtrekk blir det vanskelig å etablere tette sosiale bånd og trygge rammer for barn og unges oppvekstvilkår. Stor utskifting av innbyggere kan også skade kontinuitet og kunnskapsoverføring i næringslivet. Det er derfor av interesse å følge med på hvordan gjennomtrekken i de norske bosettingene utvikler seg. Man kan definere *turnover i bosettingen* som hvor stor andel av befolkningen ved begynnelsen av et år, som flytter ut i løpet av året. Tilsvarende kan man definere *turnover i bedriftene* som hvor stor andel av de fast ansatte som slutter i løpet av året.

Tabell 5.2 *Turnover i de norske bosettingene på Svalbard og i bedriftene i Longyearbyen og Svea. 2006 til 2012.*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Totalt folketall per 31.12.	2 001	2 055	2 085	2 052	2 017	2 115	2 158
Utflytting	484	506	470	377	418	428	403
Turnover i de norske bosettingene	25 %	25 %	23 %	18 %	20 %	21 %	19 %
Turnover i bedriftene	20 %	21 %	15 %	14 %	12 %	18 %	16 %

Kilde: Svalbard skattekontor og Statistisk sentralbyrå

Turnoveren i de norske bosettingene følger i stor grad den økonomiske utviklingen. Turnoveren var økende fram mot 2007 da sysselsettingsveksten var positiv. Mellom 2008 og 2010, da sysselsettingen (og befolkningen) gikk ned, ble også turnoveren redusert. I 2011 var det igjen vekst i antall årsverk og innbyggere, og dermed økte også turnoveren, særlig i bedriftene. Dette mønsteret speiler således forholdene på fastlandet der flyttinger øker når økonomien/arbeidsmarkedet vokser, og avtar i nedgangstider. Gjennomtrekken i befolkningen på Svalbard er likevel svært høy sammenliknet med tilsvarende tall for fastlandskommuner. Forklaringen er at Svalbard for de fleste er et midlertidig sted å bo, og slik sett er høy mobilitet helt naturlig. I 2012 har turnoveren

gått ned til tross for at samfunnet er i vekst. Det kan ha sammenheng med framtidsutsiktene i bergverksnæringa.

Høy turnover er ikke en fordel for stabiliteten i familiesamfunnet (som vi diskuterer nærmere i kapittel 6), eller for arbeidsmarkedet. Det er flere grunner til dette. Vi har nevnt utfordringer i forhold til planlegging og undervisningstilbud i skole og barnehage, og sosiale bånd. For bedriftene betyr høy turnover høyere opplæringskostnader og mindre utbytte av ansattes utvikling i jobben. Mange jobber krever dessuten særskilt svalbardopplæring og mange bedrifter dekker hele eller deler av ansattes flyttekostnader. Høy turnover medfører altså store ulemper og kostnader for samfunnet, virksomhetene og for innbyggerne.

Turnoveren i befolkningen var på 19 prosent i 2012, dvs. at en femtedel av innbyggerne ble skiftet år, mens utskiftingen i bedriftene ble redusert fra 17 til 15 prosent. Turnoveren er normalt høyere i befolkningen enn i bedriftene, mye fordi mange av de familiene som flytter har flere familiemedlemmer (barn) enn deltakere i arbeidsmarkedet.

5.4 Befolkningsutviklingen framover

I kapittel 4 presenterte vi framskrivninger av sysselsettingsutviklingen i Longyearbyen og Svea framover. De to alternative framskrivningene er basert på antakelser om at økonomien på Svalbard kan deles i basisvirksomhet og avledet virksomhet, og at utviklingen i basisvirksomhetene forklarer den økonomiske utviklingen på Svalbard.

Det er tilsvarende behov for å se på hvordan folketall og befolkningens sammensetning kan forventes å utvikle seg framover. Befolkningsframskrivninger er et viktig redskap i både offentlig og privat planlegging.

5.4.1 Framskrivning av befolkningen

Sysselsettingsutviklingen er helt avgjørende for befolkningsutviklingen på Svalbard. I utgangspunktet skulle det derfor være greit å anslå befolkningsutviklingen framover. En fulltidsarbeidsplass (ett årsverk) betyr også en innbygger. Fullt så enkelt er det imidlertid ikke, siden mange av de som jobber på Svalbard tar med seg

familien. Spørsmålet er dermed hvor store husholdningene er i praksis (målt per arbeidsplass). Det viser seg at gjennomsnittlig husholdningstørrelse er vesentlig mindre på Svalbard enn på fastlandet (se Figur 6.1). Som Figur 5.1 viser, utføres det om lag sju årsverk per ti innbyggere i de norske bosettingene. Dette forholdstallet inkluderer imidlertid barna.

Befolkningsstrukturen, og spesielt det høye tallet på inn- og utflyttinger per år, gjør det vanskelig å benytte vanlige befolkningsmodeller, basert på aldring, fødsler og dødsfall (se Bjørnsen og Johansen, 2007a). Flytting må sees som den viktigste faktoren bak befolkningens bevegelser på Svalbard. Dette kompliserer befolkningsframskrivingene, spesielt dersom man ønsker å si noe om framtidig struktur i befolkningen. Samfunnsplanleggingens behov er knyttet spesielt til antall barn. I tillegg trenger man oversikt over antall innbyggere totalt sett, siden dette har noe å si for blant annet boligbehov og annen infrastruktur. Behovet for mer detaljerte befolkningsframskrivinger enn dette er ikke til stede.

Grunnprinsipper for framskrivingene

Framskrivingen av antall voksne innbyggere, så vel som av antall barn, hviler sterkt på forutsetningene knyttet til sysselsettingsutviklingen og dermed til utviklingen i basisnæringene. Empirien tilsier at befolkningsutviklingen på Svalbard er arbeidsmarkedsstyrt og at denne koplingen er sterkere på Svalbard enn på fastlandet. Sammenhengen mellom arbeidsplasser og folketall knytter seg, av modelltekniske årsaker, i første rekke til utviklingen i basisnæringene.

Framskrivinger er basert på enkle og lineære sammenhenger mellom befolkning og sysselsetting. Sammenhengene er framstilt i form av tre sett av koeffisienter; ett for de voksne, ett for barn og unge og ett for fordelingen mellom unge og barn. Disse koeffisientene er estimert med utgangspunkt i et basisår.

Vi har ikke vektlagt aldring når vi har sett på befolkningsutviklingen. De er fordi utskiftingen av befolkningen er såpass høy at aldring ikke har stor betydning for befolkningsutviklingen.

Framskriving av antall voksne

Antall voksne er nært knyttet til antall årsverk og antall voksne innbyggere framskrives derfor med utgangspunkt i sysselsettings-

utviklingen. I basisåret (2012) er det estimert et forhold mellom antall voksne innbyggere på Svalbard og antall årsverk som utføres i alle næringer i Longyearbyen og Svea. Dette forholdet har vært rimelig stabilt i flere år og holdes derfor fast gjennom hele framskrivingsperioden.

Framskrivning av antall barn og unge

Tidligere Samfunns- og næringsanalyser viser at det er en viss sammenheng mellom sysselsettingsutviklingen i hver av basisnæringene (og avledet virksomhet) og antall barn. Vi har derfor laget anslag på antall barn per årsverk¹⁶ i hver av basisvirksomhetene og i avledet virksomhet i basisåret (2012). Disse koeffisientene holdes fast gjennom framskrivingsperioden. I tillegg har vi holdt antall barn som har hjemmeværende far, eller der mor er eneforsorger, fast som i basisåret. Dette dreier seg om 27 barn. Antall barn fordeles på to aldersgrupper (0-5 og 6-18 år) og forholdet mellom disse er holdt på det samme nivået som i basisåret gjennom hele framskrivingsperioden. Historisk utvikling viser at forutsetningen om konstant forhold mellom den yngste og eldste aldersgruppen av barn, ikke er veldig realistisk. Den høye turnoveren i befolkningen bidrar til at det ikke er mulig å forutse fra ett år til et annet hvor mange barn det vil være i hver aldersgruppe. Det er ingen systematikk i utviklingen unntatt at det vanligvis er flere barn i den eldste aldersgruppen. Vi har imidlertid ikke noe faglig grunnlag for å endre forutsetningen om konstante andeler.

Det er Longyearbyen lokalstyre som teller antall barn og fordeler dem etter mor og fars yrkestilknytning. Disse tellingene gjøres årlig.

Befolkningsutviklingen framover

Befolkningen er framskrevet i takt med sysselsettingsutviklingen i hovedalternativet, som vist i kapittel 4.2, på tilsvarende måte som i tidligere Samfunns- og næringsanalyser. Befolkningsframskrivningen viser dermed en beskjedne befolkningsvekst tilsvarende utviklingen i antall årsverk. Per 31. desember 2012 bodde det i alt 2158 personer i de norske bosettingene, hvorav 471 var barn og 1687 var voksne. Folketallet forventes å synke i 2014 siden antall årsverk

---

¹⁶ Utgangspunktet har vært næringstilknytningen til fars arbeidsgiver, altså hvilken næring far jobber i.

da går ned, men vokser igjen fra 2015. Fra Tabell 5.3 ser vi at det i 2017 vil være 4,4 prosent flere innbyggere i de norske bosettingene enn hva det er i dag. Det tilsvarer en vekst på 96 personer til 2254 innbyggere i 2017. Av disse er 484 barn. Igjen forventes det at det i hovedsak er voksenbefolkningen som vokser. Beregningene gir grunnlag for 13 flere barn i Longyearbyen i 2017, noe som tilsvarer en vekst på 2,8 prosent. Barneandelen forventes likevel å gå ned siden voksenbefolkningen vokser raskere.

Vi understreker at tallene i tabellen er uttrykk for beregninger, og at beregningene er basert på koeffisienter og andre størrelser. Tallene er altså usikre, og bestemt av de forutsetningene som ligger til grunn. I 2012 har forholdstallet mellom antall voksne innbyggere og antall utførte årsverk blitt noe forskjøvet, og det utføres flere årsverk (1773 inkl studenter) i Longyearbyen og Svea enn det er voksne innbyggere i de norske bosettingene¹⁷ (1687). Det innebærer at hver eneste voksne innbygger, i gjennomsnitt, arbeider mer enn et fullt årsverk. Forholdet mellom utførte årsverk og antall innbyggere er helt spesielt i Longyearbyen, men forholdet later likevel til å holde seg noenlunde stabilt. Med den beregningsmetoden vi benytter kan vi derfor si at framskrivingen av den voksne befolkningen er korrekt i den grad framskrivingen av sysselsettingen er korrekt. De to variablene følger hverandre én til én, og usikkerheten er i første rekke knyttet til framskrivingen av barna.

Tabell 5.3 *Framskrivning av befolkningen i de norske bosettingene på Svalbard (inkl. Ny-Ålesund). Antall innbyggere fordelt på aldersgrupper. Observert 2012. Framskrevet 2013-2017.*

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Barn 0-5	173	173	166	167	170	178
Barn 6-18	298	297	286	288	293	306
Voksne	1687	1696	1637	1651	1683	1769
Sum	2158	2165	2088	2107	2146	2254

Kilde: Egne beregninger og Longyearbyen lokalstyre.

¹⁷ Dersom vi tar høyde for at ikke alle studentene er registrert bosatt i Longyearbyen, er det rimelig å anta at forholdstallet også i 2012 er tilnærmet lik en.

5.4.2 Endrede forutsetninger

Befolkningsutviklingen som følger av forutsetningene i hovedalternativet er moderat. Voksenbefolkningen vokser med samme takt som årsverkene (fem prosent), mens antall barn vokser med snaut tre prosent. De siste ti årene har andelen barn utgjort mellom 17 og 23 prosent av befolkningen i Longyearbyen. Den laveste barneandelen ble observert i 2006, siden har den vokst. Barneandelen har sammenheng med foreldrenes arbeidstilknytning – noen yrkesgrupper har i større grad enn andre med familie til Longyearbyen, men høy turnover og liten befolkningsstørrelse gjør usikkerheten stor. Disse forholdene diskuteres mer inngående i kapittel 6.1.

Vi har beregnet befolkningsutviklingen også på grunnlag av det historiske sysselsettingsalternativet, men for å ta hensyn til usikkerheten mener vi det er bedre å presentere følsomhetsvurderinger knyttet til intervaller rundt resultatene fra basisalternativet. Det er slik at den usikkerheten som hefter ved sysselsettingsframskrivingene også hefter ved befolkningsframskrivingene.

Et tiprosentsintervall rundt den framskrevne utviklingen innebærer at befolkningen vil ligge mellom 2028 og 2479 innbyggere i 2017. En tilsvarende usikkerhet knyttet til aldersfordelingen gir følgende utslag:

- 160-196   0-5-åringer
- 276-337   6-18-åringer
- 1593-1946   voksne

Den befolkningsutviklingen vi her skisserer gir omtrent like mange barn i alderen 0-5 år, men flere store barn og flere voksne enn vi presenterte i fjorårets analyse. Foreløpige befolkningstall for 2013¹⁸ viser at befolkningen per 1. juli er marginalt høyere (2195) enn vi har beregnet for utgangen av 2013 (2165), men antall innbyggere er normalt høyere om sommeren enn om vinteren, spesielt i Ny-Ålesund.

Det historiske vekstalternativet, som beskrevet i kapittel 4.3.1, gir sterkere befolkningsvekst med vekst for alle alderskategorier til

---

¹⁸ Publiserte tall for befolkning per 1. juli 2013 fra statistisk sentralbyrå, tabell 07428.

totalt 2550 innbyggere i 2017. Både antall barn og antall voksne faller utenfor tiprosentsintervallet og det er antall barn som vokser sterkest når befolkningen framskrives etter den historiske sysselsettingsutviklingen.

6 Familiesamfunnet i Longyearbyen

Hovedlinjene i svalbardpolitikken er fastlagt i Svalbardmeldinga¹⁹ og har ligget mer eller mindre fast over tid. Politikken har som ett av sine hovedmål å bidra til å befeste Longyearbyen som et robust, stabilt og kvalitativt godt familiesamfunn. Samtidig skal ikke Longyearbyen være et livsløpssamfunn. Det siste har en rekke implikasjoner, blant annet for aldersstrukturen og tjenestetilbudet. Det private, og deler av det offentlige, tjenestetilbudet er godt i Longyearbyen. På en del områder er det også bedre enn i tettsteder av tilsvarende størrelse på fastlandet. Imidlertid er det offentlige tjenestetilbudet innenfor viktige felt, som blant annet helse- og sosialområdet, begrenset i lovgivningen. Ett av argumentene for å beholde et lavt skattenivå på Svalbard er at høyere skatt vil kunne utløse krav og forventninger om ytterligere utbygging av tjenestetilbudet, og dermed også til et press mot at Longyearbyen normaliseres som et livsløpssamfunn.

Målsettingen om at Longyearbyen skal være et robust familiesamfunn, men ikke et livsløpssamfunn, kan synes motsetningsfylt. Imidlertid har disse to målsettingene fungert parallelt i mange år, med et virkemiddelapparat som er tilpasset dem begge. Det er også mye som tyder på at samfunnet i Longyearbyen har utviklet seg i tråd med dette. Nedenfor vil vi se nærmere på noen forhold knyttet til familiesamfunnet i Longyearbyen. Statistisk sentralbyrå har gjennomført egne levekårsundersøkelser for Longyearbyen i år 2000 og igjen høsten 2009. Det er ikke vår intensjon å gjengi resultatene fra disse undersøkelsene som er publisert i SSB sin egen rapportserie. Analysen nedenfor baserer seg derfor først og fremst på befolkningsstatistikk og på informasjon fra bedriftsunder-

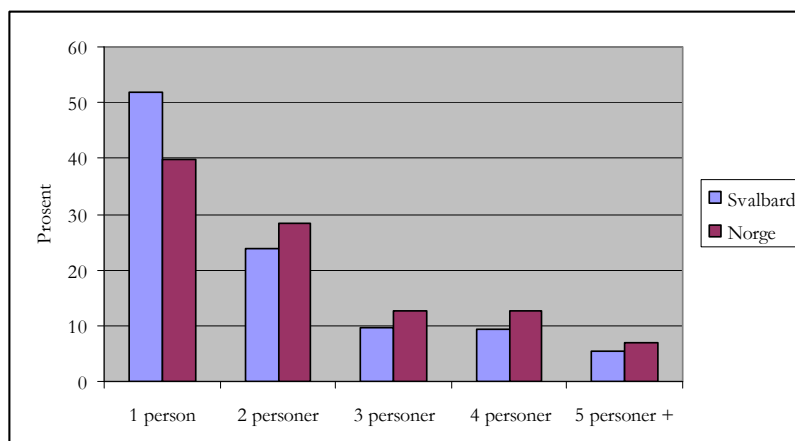
---

¹⁹ St.meld. nr. 22 (2008-2009): *Svalbard*

søkelsen. Vi begrenser oss dermed til å vurdere utviklingen i utvalgte indikatorer og til å diskutere utviklingen i familiesamfunnet med utgangspunkt i disse.

Som vi har vært inne på ovenfor, kommer folk til Svalbard først og fremst for å jobbe (eventuelt studere), for kortere eller lengre perioder. Det har resultert i en utypisk befolkningsstruktur med få pensjonister og relativt få barn, slik vi redegjorde for i kapittel 5. Aldersstrukturen er preget av en høy andel personer i arbeidsfør alder. Befolkningen har i tillegg relativt høy utdanning og god helse. Det er, som nevnt, langt flere menn enn kvinner i yrkesaktiv alder, noe som bidrar til en stor andel én-personhusholdninger. Likevel er ikke andelen husholdninger med barn bemerkelsesmessig lav sammenliknet med fastlandet.

Figur 6.1 *Andel privathusholdninger etter husholdningsstørrelse per 1. juli 2013. Prosent.*

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 6.1 viser fordelingen av privathusholdninger etter husholdningsstørrelse. Vi ser at det er langt flere enpersonhusholdninger og færre flerpersonghusholdninger på Svalbard sammenliknet med fastlandet. Per 1. juli 2013 besto 52 prosent av husholdningene av en person. Det er like mange som i 2011, mens andelen var litt høyere sommeren 2012. På fastlandet består om lag 40 prosent av husholdningene av en person. Det har blitt flere husholdninger med to personer det siste året, og andelen i Longyearbyen er 24 prosent, mens den er 28 prosent av alle husholdninger på fastlandet. Utvalget som inngår i levekårsundersøkelsen for 2009

(Nørgaard og Sæther, 2010) oppgir en lavere andel aleneboere (30 prosent) enn den statistikken som ligger til grunn for Figur 6.1, men i dette utvalget inngår ikke den delen av befolkningen som i realiteten pendler til fastlandet mellom skift. Det er registrert i alt 1057 privathusholdninger i 2013, hvilket er 84 færre enn i 2012.

Befolkningsstrukturen har endret seg de siste 20 årene og har beveget seg i retning av landsgjennomsnittet, selv om vi ser tegn til at denne utviklingen er bremsset. Tabell 6.1 viser utviklingen i antall barn og unge siden 2003. Til tross for årlige svingninger i barnetallet er trenden likevel klar i retning av en økning i antall barn. Antall barn har økt med 34 prosent mens antall innbyggere har økt med 21 prosent mellom 2003 og 2012 slik at også barneandelen har blitt høyere. Det er særlig siden 2007 at antall barn har vokst raskere enn totalbefolkningen. Fra 2000 til 2006 vokste antall barn med 11 prosent, mens antall innbyggere totalt vokste med 28 prosent. Veksten i barneandelen er et tegn på at Longyearbyen fungerer som et familiesamfunn.

Tabell 6.1 *Antall barn og unge i Longyearbyen fordelt på aldersgrupper 2003-2012.*

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
0-5 år	133	133	1285	136	160	216	177	162	180	173
6-18 år	218	217	237	204	212	200	244	281	276	298
Sum	351	350	362	340	372	416	421	443	456	471

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

I Tabell 6.1 er barna delt inn i to aldersgrupper basert på at de minste barna etterspør barnehageplass, mens de større barna etterspør plass enten i grunnskolen eller i videregående skole. Antall innbyggere i den eldste aldersgruppen har stort sett ligget i overkant av 200, men økte mye i 2009 og 2010. I 2012 har Longyearbyen nesten 300 barn i skolepliktig alder. Antall barn i den yngste aldersgruppen har gått ned siden 2008, og ligger i underkant av 200 barn. Det er spesielt de store variasjonene i løpet av året som skaper utfordringer for barnehagene. Selv om barneandelen i Longyearbyen har vokst til et nivå kun tre prosentpoeng lavere enn på fastlandet (22 mot 25 prosent) er det nå tegn til at veksten stopper opp, og den næringsutviklingen som ligger til grunn for befolkningsframskrivingen, gir beskjeden vekst i antall barn. Det er imidlertid store årlige svingningene i antall barn, og den høye

turnoveren i befolkningen gjør det vanskelig å trekke klare konklusjoner.

Vi vet at utviklingen i barnetallene har nær sammenheng med sysselsettingsutviklingen, strukturendringer i arbeidsmarkedet (flere kvinnearbeidsplasser) og utviklingen i turnoveren i Longyearbyen. Utover det har vi liten mulighet til å undersøke hvilke motiver familier har for å bosette seg, eller bli værende i Longyearbyen. Viktige forhold kan være et godt offentlig tjenestetilbud i form av barnehageplasser, skole og fritidsaktiviteter, og korte avstander mellom bolig, arbeid og barnehage. Relativt til fastlandet har Longyearbyen et trygt oppvekstmiljø med god tilgang på uteområder og liten forurensning. Likevel savner mange innbyggere trygghets- og trivselskappende tiltak slik som gang- og sykkelveier, lekeplasser og annet, ifølge LLs egen innbyggerundersøkelse (LL, 2010).

6.1 Fars og mors tilknytning til arbeidslivet

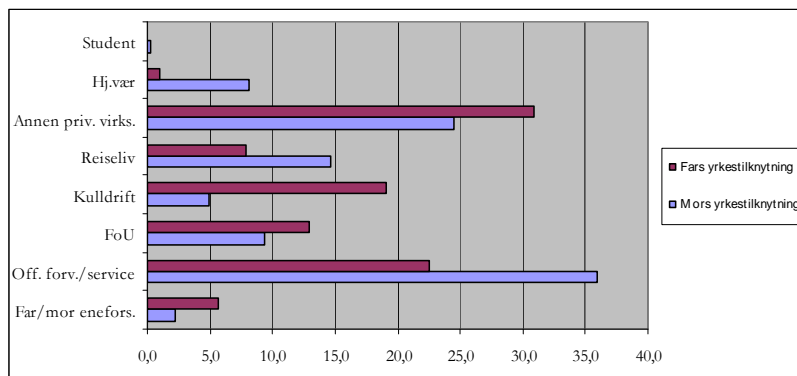
Svalbard er et sted de fleste kommer til primært for å jobbe og tjene penger. Det innebærer at mulighetene for å videreutvikle familiesamfunnet er nært knyttet til utviklingen på arbeidsmarkedet. Den store utfordringen for familien ligger i å finne arbeid til begge partnerne. Mange arbeidsgivere trekker også fram dette momentet i forhold til rekruttering av arbeidskraft. I tillegg er det selvsagt viktig å kunne tilby ansatte med familie gode økonomiske betingelser og en brukbar bolig.

En del ektefeller/samboere blir med til Svalbard uten å ha jobb. Det kan være at de ønsker en mulighet til å være hjemmeværende en periode, eller kanskje de regner med å skaffe seg arbeid når de kommer til stedet. Den høye yrkesdeltakelsen tyder imidlertid på at de færreste finner det tilfredsstillende å være uten arbeid over tid. Det er derfor stor sjanse for at familien reiser tilbake til fastlandet dersom den som ikke har jobb, heller ikke klarer å skaffe seg det.

I forbindelse med de siste årenes Samfunns- og næringsanalyser har lokalstyret gjennomført egne tellinger av de fastboende yngre enn 19 år, sett i forhold til deres foreldres beskjeftigelse. Disse tellingene sier noe om de ulike basisnæringenes betydning for utviklingen av familiesamfunnet. De utgjør samtidig grunnlaget for befolkningsframskrivingene fordelt på aldersgrupper. Tellingene er

presentert i Figur 6.2, Figur 6.3 og Figur 6.4. Det er tatt utgangspunkt i alle barna og begge foreldrenes beskjeftigelse er kartlagt.

Figur 6.2 *Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter foreldrenes beskjeftigelse. Prosentvis fordeling. 1. september 2013.*

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

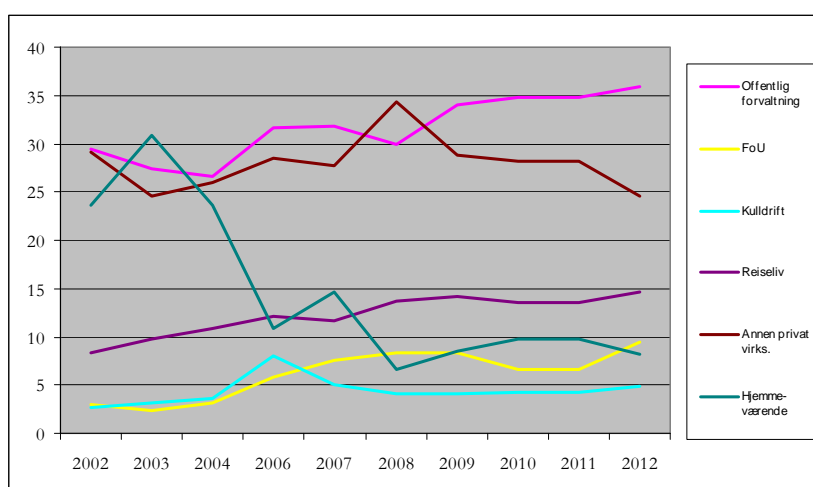
Figur 6.2 viser andelen barn i alderen 0-18 år som har henholdsvis far eller mor sysselsatt i en av sju næringer per 1. september 2013. Vi ser at mange av mødrene jobber innen offentlig forvaltning og service. 36 prosent av barna hadde mor som arbeidet i denne sektoren, mens 23 prosent hadde far i denne sektoren. Annen privat virksomhet sysselsetter også mange mødre (25 prosent), men enda flere fedre (31 prosent). Andelen mødre om jobber i denne sektoren er lavere enn tidligere, mens andelen har økt for fedrene. Reiselivsnæringen er den andre store sektoren med dominans av mødre. I alt 15 prosent av mødrene jobber i reiselivet, men kun åtte prosent av fedrene. Kulldriften har tradisjonelt vært mannsdominert, og næringen har sysselsatt en høy andel av fedrene i Longyearbyen. Vi ser av figuren at andelen fortsatt er høy²⁰ – 19 prosent av barna har far som er sysselsatt i bergverk – men andelen er raskt synkende. For fem år siden hadde nesten 30 prosent av barna far i bergverksnæringa.

I 2013 var åtte prosent av mødrene, og en prosent av fedrene hjemmевærende, og seks prosent av fedrene og to prosent av mødrene var eneforsørgere.

²⁰ Figur 6.2 er basert på telling av barn per 1. september 2013, dvs etter siste nedbemanning i SNSK.

Figur 6.3 og Figur 6.4 viser utviklingen over tid for hvor foreldrene jobber. De to viktigste sektorene for mors sysselsetting er offentlig virksomhet og, det som her er kalt, annen privat virksomhet. Det har imidlertid vært en betydelig nedgang i andelen mødre i annen privat virksomhet siden 2008. Samtidig er en jevnt voksende andel sysselsatt innen reiselivet og innen forskning og høyere undervisning. Til sammen sysselsetter disse to sektorene 25 prosent av mødrene i september 2013. Mens det var mange hjemmевærende mødre tidlig på 2000-tallet, har denne gruppen utgjort færre enn 10 prosent de siste årene. Bergverksnæringen har tradisjonelt sysselsatt få av mødrene til barna i Longyearbyen.

Figur 6.3 *Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter mors beskjeftigelse. Prosentvis fordeling. 31. desember 2002-2012¹⁾.*

1) Andelen barn etter mors beskjeftigelse er identisk for årene 2010 og 2011 siden det ikke ble foretatt noen telling av barna i 2012. Andelen som er oppgitt for 2012 er basert på telling fra 1.9.2013.

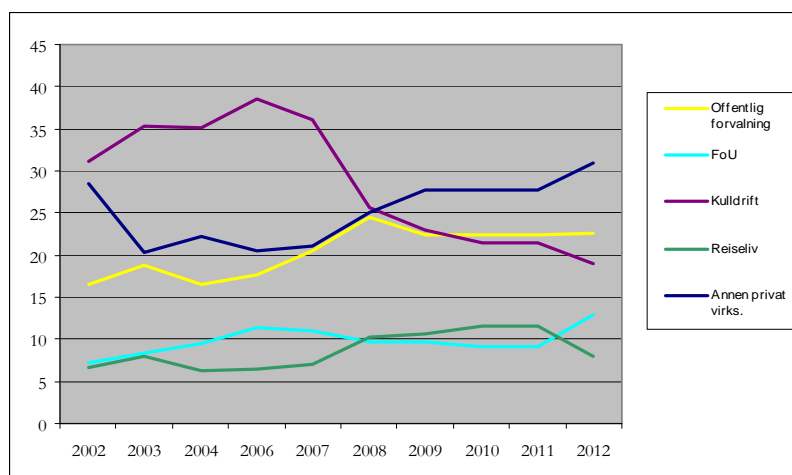
Kilde: Longyearbyen lokalstyre

Figur 6.4 viser at offentlig forvaltning har også gradvis blitt en viktigere sektor for sysselsetting av far. I september 2013 er 23 prosent av fedrene ansatt i offentlig virksomhet. Andelen fedre tilknyttet reiselivsnæringen har økt over tid, men er redusert i 2013. Samtidig økte andelen fedre innen FoU-sektoren, slik at denne sektoren igjen sysselsetter flere fedre enn reiselivet. Kulldriften sysselsetter, som nevnt, stadig færre av fedrene. I 2006 hadde 39 prosent av barna en far ansatt i bergverksnæringen, mens andelen

har falt til 19 prosent i 2013. Kulldriften er dermed forbigått av både offentlig sektor og annen privat tjenesteyting. Sistnevnte kategori sysselsetter en sterkt voksende andel av fedrene i Longyearbyen. Kun én prosent av fedrene var hjemmeværende i 2012 og vi har ikke tatt disse med i tabellen.

Figur 6.4 *Bosatte i Longyearbyen 0-19 år, etter fars beskjeftigelse. Prosentvis fordeling, 31. desember 2002-2012¹⁾.*

1) Andelen barn etter mors beskjeftigelse er identisk for årene 2010 og 2011 siden det ikke ble foretatt noen telling av barna i 2012. Andelen som er oppgitt for 2012 er basert på telling fra 1.9.2013.

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

6.2 Stabilitet i lokalsamfunnet

Det ligger i sakens natur at det er langt større gjennomtrekk i Longyearbyen enn i tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet. Dette er reflektert blant annet i målene for svalbardpolitikken, der det heter at Longyearbyen ikke er, og ikke skal være, et livsløpssamfunn. I forbindelse med levekårsundersøkelsen i år 2000 oppga omtrent halvparten av den norske befolkningen at de hadde bodd på Svalbard i mindre enn fire år, og ca en tredel hadde planer om å reise derfra i løpet av de kommende to år. Undersøkelsen i 2009 viste at dette hadde forandret seg lite. Drøyt 60 prosent oppga en botid på mindre enn fem år, og 30 prosent planla å flytte innen tre år. Samtidig var det 40 prosent som ikke hadde noen flytteplaner. Gjennomsnittlig botid ble oppgitt å være seks år og trekkes noe

opp av de få prosentene som har bodd i Longyearbyen siden 1960- og 1970-tallet. Innbyggerundersøkelsen som LL gjennomførte i 2010 viste imidlertid at andelen av befolkningen med kort botid (mindre enn tre år) var økende, mens andelen med lengst botid (mer enn 20 år) gikk ned fra 15 prosent i 2000 til sju prosent i 2009.

Det utgis ikke statistikk som viser hvordan botiden på Svalbard endrer seg over tid. Derimot finnes det tall for befolkningens bevegelse i befolkningsregisteret, slik at vi kan beregne turnover i befolkningen, og i bedriftsundersøkelsen registreres både turnover og stillingstype. Disse statistikkene kan gi en antydning om hvordan det går. I kapittel 5 viste vi for eksempel at om lag en femtedel av den registrerte befolkningen ved inngangen til 2012 hadde flyttet i løpet av året.

I Tabell 6.2 presenterer vi en annen indikator for stabilitet. Vi ser her hvordan sysselsettingen i Longyearbyen fordeler seg på faste og midlertidige stillinger, samt hvordan dette igjen fordeler seg på kjønn. Det framgår av tabellen at 63 prosent av de sysselsatte på Svalbard er menn. Andelen har vært stabil de siste fire årene, men økte med ett prosentpoeng i 2012. Nesten alle menn i fast jobb, jobber fulltid. Andelen økte i 2012 fra 89 til 92 prosent. Heltidsandelen blant kvinnene er vesentlig lavere (72 prosent), og er redusert med fem prosentpoeng siden 2010. Samtidig jobber en høyere andel kvinner i sesongengasjementer. Faste stillinger (hel- og deltid) utgjør 65 prosent av alle stillinger besatt av kvinner, og 75 prosent av alle faste stillinger besatt av menn.

Tabell 6.2 *Antall sysselsatte gjennom året, fordelt på kjønn og type stilling, Longyearbyen og Svea 2009-2012.*

	Menn				Kvinner				Totalt			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Faste heltidsstillinger	858	828	850	964	381	379	368	380	1239	1207	1218	1 344
Faste deltidsstillinger	92	69	105	84	141	112	141	150	233	181	246	234
Sum faste stillinger	950	897	955	1 048	522	491	509	530	1472	1388	1464	1 578
Sesongengasjementer	377	263	398	357	301	228	306	289	678	491	704	646
Totalt	1327	1160	1353	1 405	823	719	815	819	2150	1879	2168	2 224

Kilde: Bedriftsundersøkelsene

Andelen fast ansatte i hel- eller deltidsstillinger økte totalt sett fra 68 til 71 prosent siste år, og denne andelen har vært økende i et

lengre tidsperspektiv. I 2004 var drøyt 50 prosent av de som deltok i arbeidsmarkedet fast ansatte, mens andelen har ligget +/- 70 prosent de siste fire årene. Da de fast ansatte må antas og også være fastboende²¹, er det klart positivt for stabiliteten at mange arbeider i faste og fulle stillinger. Det er rimelig å anta at veksten i antall barn er nært knyttet til denne utviklingen i arbeidsmarkedet.

Tabell 6.3 gir et innblikk i gjennomtrekken på arbeidsmarkedet i Longyearbyen og Svea. Hver bedrift er bedt om å tallfeste hvor mange av de fast ansatte som har sluttet i løpet av året. Vi skiller ikke her mellom heltids- og deltidsansatte, men fokuserer på fast ansatte. I årene fram mot 2001 lå turnoverandelen i overkant av 25 prosent av de faste stillingene. Siden har andelen falt til stort sett å ligge under 20 prosent. De tre årene med nedgang i sysselsettingen (2008-2010) førte til sterk nedgang i utskiftingen av ansatte, slik vi ser av tabellen. Etter ett år med høyere turnover gikk andelen igjen ned i 2012 til tross for vekst i sysselsettingen. Tallet tolkes som at 16 prosent av de som var fast ansatt i bedrifter på Svalbard per 1. januar 2012, har sluttet i jobben i løpet av året.

Tabell 6.3 *Turnover i faste stillinger, Longyearbyen og Svea. 2005 til 2012.*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antall faste stillinger per 31.12.	1341	1424	1504	1495	1472	1388	1464	1578
Sluttet i fast stilling i løpet av året	216	269	297	232	208	178	250	229
Turnover (prosent)	17	20	21	15	14	12	18	16

Kilde: Bedriftsundersøkelsene

Nedgang i turnoveren er positiv for stabiliteten i samfunnet, mens høy turnover er kostbart for bedriftene i form av kostnader knyttet til opplæring, flytting og etablering. Høy turnover er også kostbart for samfunnet siden utskiftingen på arbeidsmarkedet i større grad henger sammen med at folk flytter til/fra Longyearbyen enn at arbeidskraftsmobiliteten er lokal.

Drøftingen ovenfor tyder generelt sett på at stabiliteten i familie-samfunnet fortsatt er god. Det virker rimelig at stabiliteten har økt som et svar på at Longyearbyen har hatt en periode med nedgang i

²¹ Det kan diskuteres i hvilken grad pendlere i 14 dagers skiftordninger er fastboende, men vi vurderer det her som at alle med adresse på Svalbard er å regne som bofaste.

befolkning og økonomisk aktivitet. Slik fungerer det gjerne også på fastlandet hvor tider preget av, for eksempel, økende arbeidsledighet følges av mindre mobilitet i befolkningen og på arbeidsmarkedet. Det betyr imidlertid ikke at nedgangstider er bra for stabiliteten i samfunnet, og kanskje særlig ikke i et såpass lite og sårbart samfunn som Longyearbyen. Nedtrappingen i kulldriften bidrar til mer usikkerhet om framtidig økonomisk utvikling og Longyearbyens framtidige attraktivitet som familiesamfunn.

6.3 Basisnæringenes bidrag til stabilitet

Ved siden av å sysselsette en stor del av arbeidsstyrken bidrar basisnæringene til stabiliteten ved å bringe inntekter til Longyearbyen, samt til betydelige ringvirkninger lokalt. Dette er stabiliserende i seg selv. Basisnæringene har en klart stabiliserende funksjon i arbeidsmarkedet og i forhold til familiesamfunnet i byen. Denne betydningen kan måles ved hjelp av stabilitetsindikatorer, som gjengitt i Tabell 6.4.

Offentlig forvaltning og service har flere store arbeidsgivere og er en sektor som sysselsetter begge kjønn. I alt 26 prosent av årsverkene i Longyearbyen utføres i offentlig sektor. Andelen faste *heltidsstillinger* har igjen økt i 2012 til 81 prosent, som tilsvarer nivået fra 2008-2009. Deltidsbruken i offentlig sektor utgjør dermed en femtedel av alle faste stillinger. Det er god kjønnsbalanse i sektoren med en liten overvekt av kvinnelige ansatte. Kvinneandelen blant de faste ansatte ligger på 52 prosent i 2012. Turnoveren har vært lav de siste fem årene og nedgangen kan trolig sees i sammenheng med overgang fra åremål til faste stillinger. I 2012 var det bare 10 prosent av de ansatte som sluttet i løpet av året. Andelen faste stillinger har vært stabil på 82 prosent de siste årene, mens andelen årsverk som utføres i faste heltidsstillinger har økt til 84 prosent. Det innebærer at 18 prosent av de som jobber i sektoren ikke har fast ansettelse (men jobber i engasjementer) og at disse, sammen med faste deltidsansatte, utfører 16 prosent av årsverkene.

Romrelatert virksomhet, forskning og undervisning hadde sterk vekst i antall sesongengasjementer i 2011 slik at andelen faste stillinger falt fra 93 til 77 prosent. Dette nivået holdt seg i 2012 og andelen av årsverkene som utføres i faste heltidsstillinger er derfor fortsatt under 80 prosent. Det er rimelig å anta at dette kan forklares med utstrakt bruk av gjesteforelesere. Dersom vi kun ser på de fast

ansatte, så er hele 95 ansatt i heltidsstillinger, og dermed er bare fem prosent ansatt på deltid. Det har det siste året blitt en høyere andel kvinner blant de fast ansatte. I alt 44 prosent av de faste ansatte er kvinner. Blant de sesongansatte er mannsdominansen større (67 prosent). Turnoveren i sektoren ble halvert til ni prosent i 2012 og er dermed lavere enn i de øvrige basisnæringene.

Tabell 6.4 *Stabilitetsindikatorer etter basisnæring. Longyearbyen og Svea. 2007-2012.*

	Offentlig	FoU	Bergverk	Reiseliv	Totalt
Andel faste stillinger					
2007	78 %	36 %	86 %	50 %	64 %
2008	77 %	94 %	91 %	48 %	74 %
2009	75 %	46 %	91 %	55 %	68 %
2010	81 %	93 %	87 %	50 %	74 %
2011	81 %	77 %	79 %	46 %	69 %
2012	82 %	77 %	86 %	46 %	71 %
Andel heltid faste stillinger					
2007	75 %	80 %	99 %	63 %	83 %
2008	82 %	78 %	100 %	72 %	87 %
2009	81 %	78 %	100 %	68 %	85 %
2010	86 %	97 %	100 %	67 %	89 %
2011	76 %	79 %	99 %	67 %	83 %
2012	81 %	95 %	99 %	66 %	87 %
Kvinneandel faste stillinger					
2007	51 %	36 %	9 %	59 %	34 %
2008	50 %	36 %	8 %	61 %	34 %
2009	51 %	43 %	8 %	65 %	37 %
2010	52 %	50 %	7 %	62 %	36 %
2011	50 %	38 %	9 %	60 %	36 %
2012	52 %	44 %	8 %	58 %	35 %
Turnover					
2007	21 %	22 %	9 %	37 %	19 %
2008	11 %	7 %	11 %	23 %	13 %
2009	15 %	10 %	9 %	15 %	12 %
2010	14 %	6 %	13 %	15 %	12 %
2011	15 %	18 %	7 %	22 %	14 %
2012	10 %	9 %	21 %	17 %	15 %
Andel årsverk i faste heltidsstillinger					
2007	81 %	85 %	77 %	61 %	66 %
2008	80 %	78 %	85 %	64 %	70 %
2009	80 %	71 %	91 %	76 %	73 %
2010	89 %	94 %	90 %	71 %	77 %
2011	81 %	78 %	89 %	65 %	70 %
2012	84 %	79 %	101 %	64 %	74 %

Kilde: Bedriftsundersøkelsen

Innen *kulldriften* har bruken av sesongansatte gått ned med 20 personer, og 86 prosent av arbeidsstokken er ansatt i faste stillinger. Det har tradisjonelt i det vesentlige vært en høy andel faste ansatte i denne sektoren, og så og si alle er ansatt på fulltid. I 2012 er kun fire stillinger definert som deltid, og det er likevel dobbelt så mange som året før. I den nederste bolken av Tabell 6.4 ser vi at mer enn 100 prosent av årsverkene utføres i faste heltidsstillinger. Det innebærer at det er oppgitt et noe høyere tall for faste heltidsstillinger (408) enn for antall utførte årsverk (404). Kvinneandelen er svært lav i bergverksnæringa og ligger stort sett under ti prosent. I 2012 er bare åtte prosent av alle faste stillinger besatt av kvinner, hvorav de fleste er tilknyttet administrasjonen i Longyearbyen. I Svea er kvinneandelen lavere enn tre prosent. Turnoveren ble tredoblet i 2012 og i alt 21 prosent av de ansatte sluttet i løpet av året.

Reiselivet har alltid hatt et relativt høyt innslag av sesongarbeidere og korttidsengasjerte. De to siste årene er mer enn halvparten av alle stillinger basert på korttidsengasjementer, men 46 prosent av de ansatte har fast ansettelse. Av de fast ansatte jobber 66 prosent heltid og 34 prosent deltid. Det er god kjønnsbalanse blant de fulltidsansatte, mens det er en hovedvekt av kvinner blant de deltidsansatte. Også blant de sesongansatte er kjønnsbalansen rimelig jevn. Sektoren har likevel en overvekt av kvinnelige ansatte og i alt 58 prosent av alle faste stillinger er besatt av kvinner. Det har tidligere vært relativt høy turnover i reiselivet, men siden 2009 har det vært mindre utskifting av de ansatte. I 2012 er turnoveren på 17 prosent og det er en nedgang på fem prosentpoeng fra 2011. På grunn av de mange sesongansatte utføres kun 64 prosent av årsverkene i sektoren av faste heltidsansatte. Det er vesentlig lavere enn for de øvrige basisbæringene.

6.4 Boligsituasjon og pendling

6.4.1 Pendling til fastlandet

I prinsippet er det slik at alle arbeidstakere som arbeider på Svalbard også må være bosatt der. Øygruppa er lokalisert langt fra fastlandet og dagpendling er, i alle praktiske henseender, ikke aktuelt. Likevel vet vi at det foregår arbeidspendling mellom Svalbard og fastlandet. Dette gjelder i all hovedsak for

skiftarbeidere, og da særlig de som går i 14-dagers skiftordning. Det vil igjen si at mange av pendlerne har Svea som arbeidssted og dermed jobber i Store Norske, eller hos selskapets underleverandører i Svea.

I teorien eksisterer ikke denne pendlingen fordi alle ansatte har boligadresse i Longyearbyen. Bolig inngår i arbeidsbetingelsene, og lokaladresse er dessuten en forutsetning for svalbardskatt og motorisert ferdsel i utmark. Det finnes ikke offisielle opplysninger om hvor stort omfang pendlingen har. Store Norske oppgir at nærmere 60 prosent av de ansatte arbeider turnus etter en 14/14-rotasjon, mens 56 ansatte jobber i 7/7-rotasjon. Det antas at så å si alle i 14/14-turnus, og enkelte i 7/7-turnus i realiteten pendler mellom Svalbard og fastlandet. Det er rimelig å anta at forholdet er noenlunde tilsvarende for underleverandørene.

Vi kan foreta et overflatisk regneeksempel på betydningen av pendling ved å ta utgangspunkt i de ansattes lokale kjøp i Longyearbyen. Hver ansatt i bergverksnæringen konsumerer for nærmere 288 000 kroner lokalt i 2012. Dette tallet er beregnet i modellen og er således kun et estimat på det reelle konsumet. Dersom vi antar at alle i 14/14-turnus pendler til fastlandet og at pendlerne overhodet ikke handler i Longyearbyen, innebærer pendlingen at lokalmarkedet går glipp av om lag 68 millioner kroner i omsetning. Dette tallet er heftet med stor usikkerhet og det er i hovedsak to feilkilder til estimatet: Før det første er det urimelig å anta at pendlerne ikke legger igjen noen penger i Longyearbyen. Alle ansatte i Store Norske har boligadresse i byen og betaler dermed husleie. Det er dessuten rimelig å anta at noe fritid tilbringes på Svalbard, om ikke annet, så for å innfri betingelsene for svalbardskatt. Dette forholdet trekker i retning av at beregningen overvurderer pendlingens betydning for lokalt konsum. Dette motvirkes imidlertid av at også andre virksomheter har utstrakt bruk av pendling slik at estimatet skulle vært beregnet på grunnlag av et høyere antall personer. Et beskjedent estimat er dermed at lokalbefolkningens konsum i Longyearbyen kunne vært om lag 20 prosent høyere dersom alle ansatte faktisk bodde på Svalbard.

Det var en tid snakk om å gå bort fra ordningen med ansettelse i 14/14-turnus, men dette er ikke lenger aktuell politikk. Store Norske forsøker i stedet å bidra til familiesamfunnet ved å fornye

boligmassen og tilby flere, store familieleiligheter, samt ved å bidra til kulturliv og trivsel i Longyearbyen. Konsernet deltar også i flere faglige prosjekter sammen med UNIS.

De fleste virksomheter rapporterer om at en ikke ubetydelig utfordring ved ansettelse, er mulighetene for jobb til kandidatens samboer/ektefelle. Det må antas at denne problemstillingen gjelder også i forhold til beslutninger om pendling. Et godt utbygd og variert arbeidsmarked i Longyearbyen kan således bidra til å redusere pendlingen. Flere virksomheter har forsøkt å ta initiativ til at det opprettes en database for ledige stillinger, men også over mulige arbeidsgivere og arbeidssøkende innbyggere/tilflyttere. En slik database kan lette koplingen mellom tilbud og etterspørsel i arbeidsmarkedet.

Pendlingen til fastlandet kan dessuten påvirkes ved bruk av økonomiske virkemidler slik som skatte- og avgiftspolitik, ved styring av prisutviklingen og ved tilpassing av tjenestetilbudet rettet mot befolkningen.

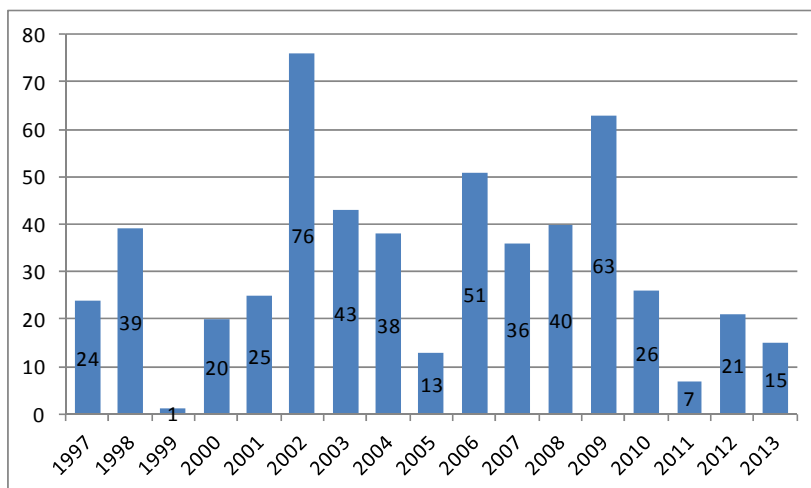
6.4.2 Boligsituasjon i Longyearbyen

Boligsituasjonen i Longyearbyen har utviklet seg mye i løpet av 1990- og 2000-tallet og den mest betydningsfulle endringen er trolig framveksten av et *kommersielt boligmarked*. Historisk har bolig vært et gode som arbeidsgiver stiller til disposisjon, som en naturlig del av jobbtilbudet. Den gang felleshusholdet dominerte var så godt som alle boliger eid av enten Store Norske eller av staten. Ordningen med at bolig følger jobb kan synes fornuftig i et samfunn der folk bare er innom noen år for å jobbe, og gjennomsnittlig botid er om lag fem år.

Da omstillingen av samfunnet tok til på 1990-tallet ble boligspørsmålet tidlig satt på dagsorden. Det var en direkte følge av at boligmarkedet ikke fungerte. Framveksten av nye, private virksomheter klarte ikke å skaffe sine ansatte høvelige boliger og det vanskeliggjorde, naturlig nok, rekrutteringen. Flere virksomheter, blant annet i reiselivet og anleggsnæringen, benytter dessuten i utstrakt grad sesong- og korttidsengasjementer, og må derfor ha tilgang til tilstrekkelig mange hybler og leiligheter til å huse arbeidsstokken til enhver tid.

Boligbyggingen tiltok i særlig grad med aktivitetsveksten og diversifiseringen av næringslivet på 2000-tallet. Gradvis har private aktører overtatt både prosjektering og bygging, og dermed også profitt og risiko. Markedet for bolig er kommersialisert, og det er flere som eier egen bolig. Samtidig er markedet sterkt polarisert som følge av at ansatte i noen næringer fortsatt har fri eller subsidiert tjenestebolig, mens andre kjøper eller leier i et rent etter-spørselsstyrt marked.

Figur 6.5 *Antall ferdigstilte boenheter i Longyearbyen. 1997-2013¹.*

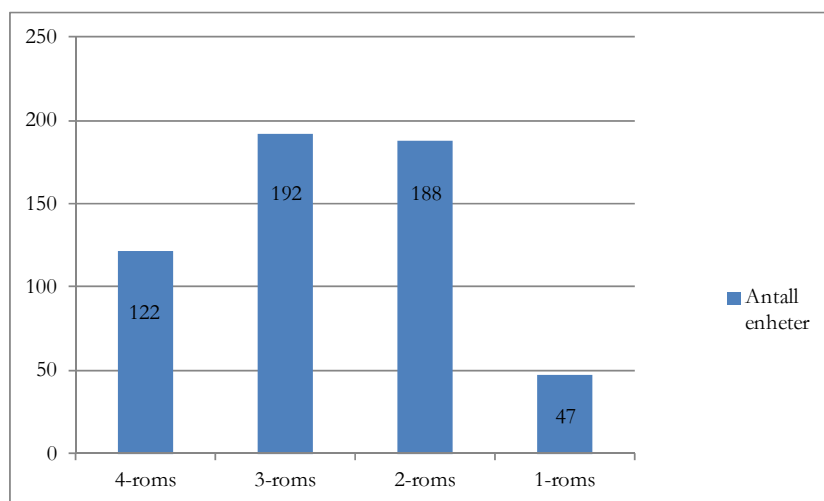
1) Foreløpige tall for 2013 per 1.september.

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

Figur 6.5 viser hvordan boligbyggingen har utviklet seg de siste 17 årene. I 1999 ble det kun ferdigstilt én bolig. Det kan se ut som at utbyggingen var satt på hold i påvente av Svalbardmeldinga. Volumet tok seg siden opp og var spesielt høyt i 2002. Da hadde gruva i Svea Nord vært i produksjon i et år og det rådet stor optimisme i samfunnet. Store Norske og LNS Spitsbergen sto bak 30 av boligene som ble bygd dette året, mens de resterende 46 ble bygget av private. Boligbyggingen har vært høy gjennom 2000-tallet, men med store årlige variasjoner. I 2005 (da det brant i Sveagruva) ble bare 13 boliger ferdigstilt, og i 2011 ble kun sju boliger ferdigstilt. Svingingene i boligbyggingen er delvis et uttrykk for økonomiske utsikter og framtidstro, men er også knyttet til tilgangen på regulerte tomter. Store Norske er grunneier, lokalstyret har ansvar for arealplanlegging og regulering, og det er få aktører på markedet for prosjektering og bygging av boliger.

Deler av boligbyggingen må sees i sammenheng med endrede boligpreferanser, blant annet som følge av framveksten av familiesamfunnet. Tidligere var boligmarkedet dominert av hybler og små leiligheter. Når husholdningsstørrelsen vokser, er det også behov for større boenheter. Siden 1997 har det vært bygget flest 3- og 2-roms leiligheter, men også en økende andel 4-roms leiligheter. De siste fem årene har 25 prosent av alle ferdigstilte boenheter vært i størrelseskategorien 4 rom eller mer, de fleste med godt over 100 kvadratmeter i boareal. Samtidig bygges det færre ettromsleiligheter, og det er ikke ferdigstilt en eneste boenhet innen dette segmentet siden 2006. Også i løpet av årets intervjurunde har vi mottatt signaler om at virksomhetene ser behov for flere familie-leiligheter til de ansatte.

Figur 6.6 *Antall ferdigstilte boenheter etter størrelse. 1997-2012.*

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

Boligbyggingen er et uttrykk for at Longyearbyen fornyes og utvikler seg i retning av et ”normalsamfunn”. Boligbyggingen og framveksten av privateide boliger tyder samtidig på at det er et marked for boliger i Longyearbyen. Markedet er blitt mer fleksibelt og familievennlig i den forstand at det bygges større boligenheter enn tidligere. Sparebank1 har opplyst at omlag 60 prosent av de boligene som kommer på markedet i Longyearbyen omsettes av privatpersoner, mens næringslivet har resten av markedet. Boligomsetningen i Longyearbyen er likevel svært begrenset, og de

fleste innbyggerne bor i leid bolig, ofte tildelt gjennom arbeidsgiver.

Samtidig viser Figur 6.5 at boligbyggingen de siste årene har vært mer moderat enn tidligere. Ifølge boligstatistikken²² finnes det i alt 1414 bebodde og ubebodde boliger på Svalbard, mens husholdningsstatistikken oppgir i alt 1141 husholdninger (se Figur 6.1). Disse tallene gjelder for de norske bosettingene samlet, men de fleste boliger og husholdninger er naturlig nok lokalisert i Longyearbyen. Selv om en tar høye for feilregistreringer i statistikken og at noen boliger ikke er bebodd, så tyder ikke tallene på at det er boligmangel i Longyearbyen. Sammensetningen av eksisterende boligmasse kan imidlertid være lite gunstig sammenliknet med hva slags typer boliger som etterspørres.

6.5 Økonomiske levekår

Økonomi har lenge vært et viktig insitament for å få folk til å bosette seg i Longyearbyen. Et lønnsnivå på linje med fastlandet kombinert med lav skatt og, i mange tilfeller, subsidiert bolig har bidratt til at de fleste grupper på Svalbard kommer godt ut økonomisk. Økonomiske levekår har tradisjonelt vært viktige virkemidler i svalbardpolitikken. Etter hvert som samfunnet normaliseres vil behovet for slike insitamenter svekkes. Levekårsundersøkelsen (2009) viser at stadig flere oppgir tilbud om bedre jobb og tilgangen på natur- og friluftsopplevelser som de viktigste årsakene til å bo i Longyearbyen. Levekårsundersøkelsen viser at betydningen av skattenivået, og muligheten til å legge seg opp penger, er tonet ned siden 2000. Likevel ble skatteomleggingen i 2006 etterfulgt av en midlertidig økning i turnoveren i befolkningen, som siden ble reversert da inntektsskatten gikk tilbake til 8 prosent i 2008. Det kan dermed synes som at de økonomiske vilkårene for opphold på Svalbard er viktigere enn hva som framkommer av levekårsundersøkelsen. Det er ikke uvanlig at andre faktorer enn økonomi vektlegges i denne type spørreundersøkelser når inntektsnivået stiger. Et annet moment er at levekostnadene begynner å likne mer på de som gjelder på fastlandet.

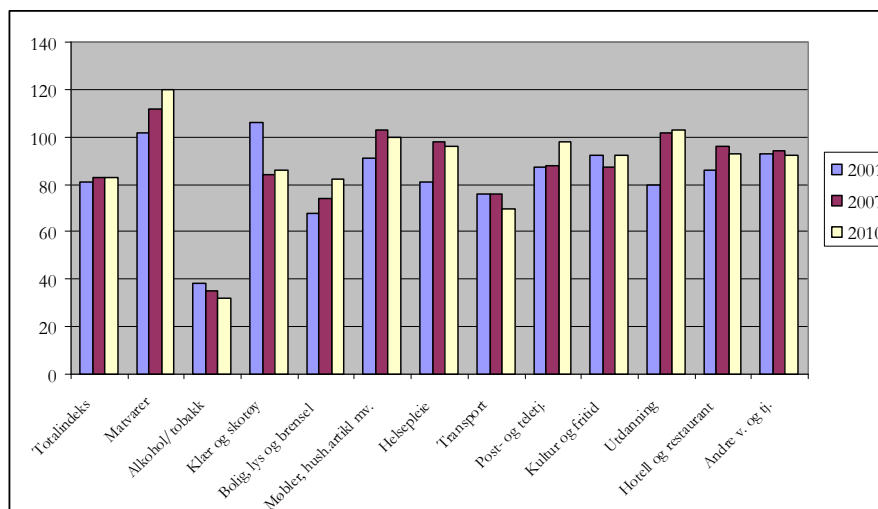
²² Tabell 06265: Boliger etter bygningstype.
<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/saveelections.asp>

Statistisk sentralbyrå har gjennomført flere prisnivå- og forbruksundersøkelser for Svalbard, sist publisert for 2007, og de utarbeider årlig konsumprisindeks for Svalbard. I 2008 publiserte SSB inntektsstatistikk for 2006. Den viste at individuell bruttoinntekt lå 23 prosent høyere på Svalbard enn på fastlandet. Dersom man også trekker inn gunstige skatteforhold, blir forskjellen i bruttoinntekt på 37 prosent. Inntektsmessig er det dermed fortsatt gunstig å bo på Svalbard og dette gjenspeiles i høyere forbruk enn gjennomsnittet på fastlandet. Et annet forhold som virker inn på forbruket er at Svalbard er avgiftsfritt.

Avgiftsfrihet bidrar til prisene er lavere på Svalbard, og forskjellen er størst for de mest avgiftsbelagte varene. Det betyr for eksempel at tobakk, alkohol og motorkjøretøyer er betydelig billigere. Andre varer kan være dyrere på Svalbard, blant annet som følge av fraktkostnader, men også som følge av konkurransesituasjonen i Longyearbyen.

Totalindeksen viser at prisnivået generelt lå 17 prosent lavere for en gjennomsnittsfamilie i Longyearbyen enn for en familie på fastlandet i 2010. Dette forholdet har holdt seg rimelig uendret gjennom 2000-tallet. Det er imidlertid store forskjeller mellom varegrupper. Særlig avgiftsbelagte varer som nytelsesmidler og transport er vesentlig rimeligere på Svalbard og forskjellene øker over tid. Matvarer derimot er betydelig dyrere i Longyearbyen, og også her øker forskjellene utover 2000-tallet. I 2010 viser prisnivåundersøkelsen at matvarer koster 20 prosent mer på Svalbard og det er spesielt for ferskvarer som melk, brød, fisk og frisk frukt og grønnsaker at forskjellen er stor.

Figur 6.7 *Prisnivåindekser på Svalbard for utvalgte konsumgrupper. Fastlandet=100.*

Kilde: Statistisk sentralbyrå

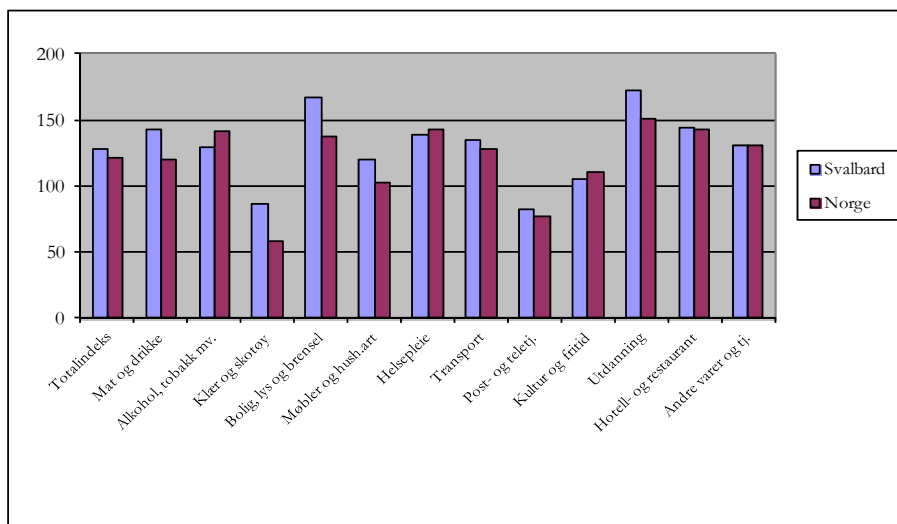
I 2012 viste konsumprisindeksen at prisnivået på Svalbard økte med 4,4 prosent, men at matvarer økte med 3,8 prosent. Bolig, lys og brensel, samt transport hadde sterkere prisvekst enn totalindeksen, mens post og teletjenester og klær og skotøy ble rimeligere 2012. Totalindeksen (KPI) har økt raskere på Svalbard enn på fastlandet siden 2001. De fleste varer og tjenester er likevel fortsatt billigere enn på fastlandet.

Figur 6.8 viser nivået på konsumprisindeksen for Svalbard og for Norge, for hovedgrupper av varer og tjenester i 2012. Prisindeksene viser prosentvis utvikling i vare- og tjenestepreiser på hvert av stedene siden basisåret, som er 2001. Figuren kan altså bare forstås som en sammenlikning i *prisutviklingen* over tid, ikke som en sammenlikning av *prisnivåene*. Når prisutviklingen er sterkere på Svalbard enn på fastlandet vil imidlertid prisnivåene også nærme seg hverandre.

Helt til venstre i figuren ser vi at totalindeksen (KPI) for alle varer og tjenester har vist sterkere prisutvikling på Svalbard enn på fastlandet. Samlet sett har prisene steget med 28 prosent på Svalbard, mot 21 prosent for landet under ett. Det er hovedgruppen for utdanning som har hatt sterkst prisvekst siden 2001. På Svalbard har prisene steget med 73 prosent og på fastlandet

med 51 prosent. Derne ser vi at prisutviklingen på bolig, lys og brensel har vært spesielt sterk. For denne hovedgruppen er prisveksten på 67 prosent siden 2001. Til sammenlikning økte prisene med 37 prosent på fastlandet.

Figur 6.8 *Konsumprisindeks for Svalbard og Norge i 2012 fordelt på hovedgrupper. 2001=100.*

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Hotell- og restauranttjenester har steget omtrent like mye i pris på Svalbard og fastlandet, og er den hovedgruppen som har hatt den tredje sterkeste prisveksten siden 2001 med 44 prosent. I Longyearbyen følger prisveksten på matvarer og alkoholfrie drikker tett på med 43 prosent. På fastlandet har matprisene kun økt med 20 prosent i samme periode. Helsepleie har derimot hatt en noe sterkere prisvekst på fastlandet med 42 mot 38 prosent. Ellers ser vi av figuren at det for de fleste hovedgrupper av varer og tjenester har vært sterkere prisutvikling på Svalbard. Klær og skotøy, og post og teletjenester har vist negativ prisutvikling siden 2001, men prisene har falt mer på fastlandet enn i Longyearbyen. For posttjenester isolert skyldes det innføring av særgebyr for postpakker til/fra Svalbard.

Utviklingen tyder på at Longyearbyen er på god vei i retning av et normalisert samfunn. Der Store Norske tidligere hadde ansvaret for det meste, er det nå et mye større skille mellom arbeid og fritid,

og samfunn og privat. Dette betyr at det som tidligere var et "gratissamfunn" nå har blitt et samfunn der innbyggerne i større grad betaler for de tjenestene de bruker og som lokalstyret tilbyr. Kostnadsdekning er innført som prinsipp når det gjelder de fleste offentlige varer og tjenester. Dette har betydd økte personlige utgifter når det gjelder oppvarming, strøm, vann, avløp, barnehage, veg, post osv. Utviklingen er i tråd med den politikken som ble presentert i siste svalbardmelding.

7 Rammebetingelser

Samfunns- og næringsanalysen har dokumentert at lokalsamfunnet i Longyearbyen gradvis har gjennomgått en ”normalisering”, i den forstand at det har blitt likere tilsvarende samfunn i Fastlands-Norge. Forandringen må sies å være resultatet av en villet og ønsket politikk, og den gjør seg gjeldende på en rekke områder. Den siste Svalbardmeldinga (meld S nr. 22 (2008-2009)) legger opp til at svalbardsamfunnet skal normaliseres videre framover. Noen overordnede grunnprinsipper i politikken overfor svalbardsamfunnet ligger fortsatt fast. Longyearbyen skal være et *robust familiesamfunn*, det vil si at det skal være et godt sted for familier å bo, arbeide og leve, samtidig som det ikke skal være et *livsløps-samfunn*. Utover det er det ikke lenger fastlagt målsetninger til hvor stort samfunnet skal være.

I dette kapitlet ser vi nærmere på bakgrunnen for normaliseringen av samfunnet i Longyearbyen og på hvilke områder Longyearbyen fortsatt skiller seg fra fastlandskommuner. Vi drøfter også noen av konsekvensene av denne politikken. I tillegg gjør vi en vurdering av hvordan den politikken som varsles i Svalbardmeldinga, sammen med mulige endringer i andre rammebetingelser, kan tenkes å slå ut for utviklingen av Longyearbyen.

7.1 Normalisering av svalbardsamfunnet

Det meste av den norske aktiviteten på Svalbard var tidligere knyttet direkte til kulldriften, og Longyearbyen utviklet seg da også som ”Company Town”. Normaliseringen startet på 1980-tallet og skjøt ytterligere fart på 1990-tallet. I denne perioden ble blant annet Store Norskes ansvar for driften av de fleste funksjonene i samfunnet i Longyearbyen overtatt av andre institusjoner, det være seg private eller offentlige aktører. Fra begynnelsen av 1990-tallet

ble det også utviklet flere basisnæringer. Da kan spesielt UNIS og andre kompetansearbeidsplasser, samt turisme, nevnes. Samtidig ble lokale offentlige tjenester overtatt av noe som kunne begynne å minne om en kommune (Svalbard Samfunnsdrift²³ – SSD, med det folkevalgte rådgivende organet Svalbardrådet), senere Longyearbyen lokalstyre (LL). Parallelt med denne utviklingen gjennomgikk kulldriften i Store Norske store endringer, og aktiviteten der ble videreført. Sammen gir basisaktivitetene grunnlag for det vi i denne rapporten kaller avledet virksomhet, og som består av en rekke mindre og noen større private bedrifter som leverer varer og tjenester til innbyggerne og næringslivet i Longyearbyen og til turister. Totalt har aktiviteten på Svalbard økt betydelig fra 1990 og fram til i dag, noe som også har gitt grunnlag for en sterk befolkningsvekst i den samme perioden.

I dag framstår Longyearbyen som et moderne lokalsamfunn som likner på tilsvarende samfunn på fastlandet, og som har flere bein å stå på både når det gjelder nærings- og samfunnsliv. Den største endringen var slik sett at samfunnet gradvis ble åpnet ved at lokaladministrasjonen ble overført fra Store Norske via SSD/Svalbardrådet, til en folkevalgt lokaladministrasjon, LL. Dette har i sterk grad bidratt til å redusere statlige myndigheters direkte styring av samfunnsutviklingen. Med innføringen av lokalstyret har innbyggerne fått medbestemmelsesrett på viktige områder som samfunns- og arealplanlegging, infrastruktur, næringsutvikling og oppvekstvilkår.

Myndighetene har i utgangspunktet god anledning til å styre utviklingen på Svalbard og har flere virkemidler til rådighet. De viktigste innbefatter lover og forskrifter, lokal og sentral administrasjon, finansieringsmekanismer, støtteordninger for offentlig og privat virksomhet, samt utøvelse av statlige interesser som grunneier og eier av selskaper på Svalbard. Normaliseringspolitikken bidrar til å svekke flere av disse virkemidlene, først og fremst fordi normalisering impliserer at staten i størst mulig grad skal holde ”fingrene fra fatet”. Samfunnet skal utvikle seg normalt,

---

²³ Svalbard Samfunnsdrift var et heleiet statlig aksjeselskap underlagt Nærings- og handelsdepartementet, som skulle ivareta en rekke (kommunale) oppgaver som vei, vann, kloakk og energiforsyning, samt en del sosiale tjenester. Det folkevalgte organet Svalbardrådet hadde 15 medlemmer og var først og fremst et rådgivende utvalg, med svært begrenset forvaltningsmyndighet.

eller markedsmessig, innenfor gjeldende regelverk. I alle fall så lenge målsetningen om robust norsk tilstedeværelse ikke er truet. Politikken legger dermed opp til fri næringsetablering og bosetting i Longyearbyen innenfor gjeldende regelverk og dessuten til normalisering av norsk lovanvendelse.

7.1.1 Familiesamfunn – ikke livsløpssamfunn

Denne rapporten, som tidligere samfunns- og næringsanalyser, viser blant annet at det er svært høy yrkesdeltakelse blant de voksne som er bosatt på øygruppa. Av dette kan man avlede at folk i stor grad reiser til Svalbard for å jobbe. Samtidig er det relativt høy turnover blant de bosatte, noe som innebærer at 20-25 prosent av innbyggerne skiftes ut hvert år.

Ett av hovedmålene i svalbardpolitikken er at den skal bidra til å befeste Longyearbyen som et robust, stabilt og kvalitativt godt familiesamfunn. Derfor er det også lagt til rette for at de som jobber på Svalbard skal kunne ha med seg familien dit. Med dette mener vi at det tilbys barnehage, grunnskole og videregående skole til barna som bor der. Sykehuset tilbyr primær- og spesialisthelsetjeneste, i tillegg til akuttberedskap og enkelte kirurgiske operasjoner. Videre innbefatter tilbudet jordmor, fysioterapi, bedriftshelsetjeneste og tannhelsetjeneste. Det finnes dessuten et tilbud innen barne- og ungdomspsykiatri i Longyearbyen, bemannet med personell fra Tromsø. I tillegg er det et relativt godt tilbud både av fritidssysler for barn og voksne og av private tjenester. Sommert opp er tjenestenivået i Longyearbyen mer variert og til dels bedre enn i kommuner av tilsvarende størrelse på fastlandet. Disse forholdene bidrar sannsynligvis sterkt til familiesamfunnet i Longyearbyen.

At det legges til rette for at familier kan bosette seg i Longyearbyen, bidrar etter all sannsynlighet til et større tilbud av arbeidskraft enn det ellers ville vært. Slik sett er det en kopling mellom det overordnede politiske ønsket om normalisering av svalbardsamfunnet, utviklingen av familiesamfunnet i Longyearbyen og næringslivets behov for arbeidskraft. Politikken bidrar til at næringslivet har en større lokal pool å rekruttere nye medarbeidere fra. Barrieren for å søke jobb i Longyearbyen er mindre for de som allerede bor der og har tilgang på bolig (gjennom samboer/ektefelle). Imidlertid peker næringslivet samtidig på en utfordring

knyttet til at begge voksne i moderne familier normalt sett er i, eller ønsker å være i jobb, og at det ikke alltid er like enkelt å skaffe kompetanserelevant arbeid til begge i et arbeidsmarked av begrenset størrelse. Det er et annet spørsmål hvor store disse utfordringene reelt sett er, når vi samtidig vet at yrkesfrekvensen blant de voksne som er bosatt på Svalbard er nær 100 prosent.

Samtidig som det legges til rette for at Longyearbyen skal være et godt sted å bo for familier, skal det ikke være et livsløpssamfunn. Det er et helt sentralt prinsipp at de som bor på Svalbard skal kunne forsørge seg selv, herunder skaffe seg bolig. Dette innebærer blant annet at en rekke offentlige omsorgstjenester ikke er tilgjengelige på Svalbard. Norske svalbardbeboere må derfor samtidig være folkeregistrert i hjemkommunen på fastlandet, og det er meningen at de skal reise fra Longyearbyen når deres omsorgsbehov overstiger det tilbudet som gis i Longyearbyen. Utenlandske statsborgere henvises til sine respektive hjemland dersom de har behov for velferdstjenester utover det lokale tilbudet.

Målsettingene om at Longyearbyen skal være et godt familiesamfunn, men ikke et livsløpssamfunn, kan synes motsetningsfylte. Imidlertid har de fungert parallelt i mange år, med et virkemiddelapparat tilpasset dem begge, og det ser ut som om samfunnet i Longyearbyen i hovedsak har utviklet seg i tråd med dem. Man kan likevel observere flere potensielle konflikthensyn som blant annet kan knyttes til hvilke forventninger innbyggere i et normalsamfunn har, og til den etter hvert betydelige internasjonaliseringen av lokalsamfunnet. Vi ser tendenser til at en del personer blir bosatt lenge på Svalbard, også etter avsluttet arbeidsforhold. Framveksten av markeder for private boliger og fritidseiendommer vil kunne forsterke denne utviklingen.

- Det har blitt flere innbyggere over 70 år i løpet av de siste årene. I 2012 er det i alt 13 personer i denne aldersgruppen og det er en liten nedgang siden 2011. Vi har foreløpig ikke grunnlag for å hevde at det er en trend at alderspensjonister velger å bli boende i Longyearbyen.
- Befolkningsveksten de senere årene skyldes hovedsakelig vekst i antall utenlandske innbyggere. Ikke-norske statsborgere som andel av total antall innbyggere har økt fra 11 til 22 prosent de siste ti årene. Innbyggere fra utenfor

Skandinavia utgjør 16 prosent av befolkningen i Longyearbyen.

Det kan være grunn til å spørre seg hvordan normaliseringsprosessen virker inn på befolkningens syn på Longyearbyen som sitt primære hjemsted. Oppfatninger om hvilke tjenester innbyggerne skal ha krav på må forventes å komme under press av flere årsaker. Allerede er det generasjoner av innbyggere som bor og jobber i Longyearbyen og besteforeldre ønsker å bli boende nær barn og barnebarn. Utenlandske innbyggere med eller uten rett til innreise til Norge, og med eller uten medlemskap i folketrygden, får barn, eller behov for helse- og omsorgstjenester utover det tilbudet som finnes i Longyearbyen. Medlemmer av familier kan bli kronisk syke før, eller i løpet av den perioden familien planlegger å bo på Svalbard. For å nevne noen tenkelige utfordringer. I et lite samfunn hvor "alle kjenner alle" kan det lett oppstå kollektivt press for hva som oppfattes som "rettferdig" behandling av enkelttilfeller, og behandlingen av enkelttilfeller vil igjen skape presedens. Hvilke rettigheter skal for eksempel innbyggere som er født og oppvokst på Svalbard ha, uavhengig av foreldrenes opphav? En følge av den sterke arbeidstilknytningen er at innbyggerne på Svalbard er svært ressurssterke, i den forstand at de gjennomsnittlig har god helse og utdanning sammenliknet med fastlandet. En naturlig konsekvens av at samfunnet normaliseres er at også befolkningens sammensetning normaliseres. Innenfor rammene av dagens svalbardpolitikk er det ikke aktuelt å innføre livsløpssamfunn i Longyearbyen. Rammene er imidlertid politisk bestemt og dermed ikke hugget i stein. Dersom målsettingen oppheves, vil Longyearbyen bli som en fastlandskommune, og LL få akkurat de samme oppgavene som kommuner på fastlandet. Hvorvidt lov om kommunale helse- og omsorgstjenester skal gjøres gjeldende på Svalbard har allerede blitt vurdert i arbeidet med nytt lovvedtak (Prop. 91 L (2010-2011)). Innføring av livsløpssamfunn vil ha store konsekvenser, blant annet for skatte- og avgiftspolitikken, samt for allmenngjøring av lover og regler, noe som kan komme i konflikt med betingelsene i Svalbardtraktaten.

7.1.2 Normalisering av lover og regler

Regjeringen legger opp til at det rettslige rammeverket på Svalbard skal være mest mulig likt som på fastlandet. Norsk privatrett, straffe- og prosessrett gjelder i sin helhet, mens øvrig lovgivning gjelder der den eksplisitt er gjort gjeldende. Lovgivningen er myndighetenes klart sterkeste virkemiddel på Svalbard. Normalisering av lovanvendelsen kan imidlertid bidra til å redusere betydningen av dette virkemiddelet.

Den gang Svalbard var sentralstyrt og Store Norske hadde ansvaret for alle samfunnsfunksjoner i Longyearbyen var det mindre behov for norsk lovverk utover Svalbardtraktaten og Svalbardloven. Normaliseringen av samfunnet, kombinert med stadig mer omfattende folkerettslige forpliktelser har ført til økende behov for innføring av nye lover og regler og anvendelse av flere norske lovbestemmelser på øygruppen. Spesielt gjennom de seinere årene har en rekke norske lover, regler og forskrifter blitt gjort gjeldende. Mange lover er imidlertid gitt begrensinger som følge av stedlige hensyn og/eller som følge av at de kommer i konflikt med Svalbardloven eller Svalbardmiljøloven. Svalbard er unntatt EØS-avtalen. Svalbardtraktaten sikrer alle traktatpartneres borgere lik rett til adgang og opphold på Svalbard. Følgelig gjelder ikke Utlendingsloven, og Svalbard kan ikke innlemmes i Schengen-avtalen. Dette har medført passplikt (identifikasjonsplikt for norske statsborgere) for inn- og utreise fra Svalbard.

En annen viktig ”rettighet” man ikke har på Svalbard, er rett til trygdeytelser. På Svalbard skal man selv tjene til livets opphold, ellers har man ikke noe der å gjøre. Det er imidlertid flere uthulinger av dette prinsippet. Alle innbyggere som er ansatt av norske arbeidsgivere (som er pliktige til å innberette lønn og annen godtgjørelse) er medlem av den norske folketrygden. Folketrygdloven gir medlemmene rett til ytelser for å sikre inntektsbortfall i gitte situasjoner samt å få kompensert særlige utgifter ved helse- eller velferdsmessige behov. Medlemmer i folketrygden beholder medlemskapet uavhengig av om de er yrkesaktive eller ikke, men vilkårene for å få tilgang til økonomiske ytelser er ikke nødvendigvis forenelige med å oppholde seg på Svalbard. For eksempel er retten til rehabiliterings- eller attføringspenger avhengig av at medlemmet får aktiv behandling der hun oppholder seg. Medlemmer av folketrygden har rett til barnetrygd og kontantstøtte ved

opphold på Svalbard. Barn som er bosatt på Svalbard fra fødselen av, blir imidlertid ikke medlemmer av folketrygden uten å opparbeide denne rettigheten på fastlandet. Den alminnelige helseovgivningingen er i liten grad innført og det innebærer blant annet at det ikke er lagt til rette for tyngre psykisk helsevern eller eldreomsorg i regi av offentlig myndigheter.

7.1.3 Normalisering av skatter og avgifter

Økonomi har lenge vært et viktig insitament for å få folk til å bosette seg i Longyearbyen. Et lønnsnivå på linje med, eller egentlig over, fastlandet, kombinert med lav skatt og (for mange) subsidierte boliger har bidratt til at de fleste grupper på Svalbard kommer godt ut økonomisk. Finansielle insitamenter er viktige virkemidler i svalbardpolitikken.

De som bor på Svalbard, betaler ikke avgifter. Det er for eksempel ingen moms, og heller ingen særavgifter blant annet på alkohol²⁴, tobakk eller transport. Selv om en del varer og tjenester, som bolig (for dem som ikke har subsidiert bolig gjennom arbeidsgiver), dagligvarer, elektrisitet og renholdstjenester er dyrere på Svalbard enn på fastlandet, ligger de totale leveomkostningene for en gjennomsnittsfamilie på Svalbard betydelig lavere (17 prosent) enn for en tilsvarende familie på fastlandet.

Imidlertid betaler innbyggerne på Svalbard inntektsskatt. Arbeidstakere på Svalbard betaler i dag trygdeavgift pluss en særskilt svalbardskatt på 8 prosent av brutto inntekt. Det vil si at man ikke har skattefradrag på Svalbard. Selskaps- og kapitalbeskatningen ligger på 16 prosent. Netto næringsoverskudd for selvstendig næringsdrivende skattlegges på samme måte som lønn.

Det har variert noe over tid hvor mye skatt som har vært krevet inn på Svalbard. Den siste økningen i svalbardskatten (2006) førte til sterke protester og høyere utflytting, og skatten ble satt ned igjen til dagens nivå i 2008.

Hvorvidt dagens skattenivå er høyt eller lavt, avhenger av øyet som ser. Inntektsskatten påvirker folks nettoinntekt, altså hva de opplever som gevinsten ved å bo på Svalbard. Jo høyere inntektsskatt,

---

²⁴ Det kreves inn såkalte ”korkpenger” på Nordpolet. Disse disponeres av LL til kulturtiltak.

desto lavere nettoinntekt. Dersom folk bosetter seg på Svalbard først og fremst for å jobbe, vil færre ønske å bo der dersom nettoinntekten går ned. Slik sett kan skattenivået være et virkemiddel for å påvirke arbeidstilbudet. Når arbeidstilbudet generelt er høyt, noe som blant annet avhenger av konjunktursituasjonen på fastlandet, vil høy skattsats være et mindre problem. Når arbeidstilbudet er lavt, kan derimot høy skatt bidra til at næringslivet ikke får tak i den arbeidskraften det trenger, og lønnsnivået må justeres. Høy skatt kan altså, spesielt i perioder med lavt arbeidstilbud, enten være lønns- og kostnadsdrivende for næringslivet, eller føre til mangel på arbeidskraft på Svalbard.

Økonomisk sett er det alt i alt gunstig for en gjennomsnittshusholdning å bo på Svalbard sammenliknet med å bo på fastlandet. Nettoinntekten er høyere (ved lik lønn) og levekostnadene lavere (ved likt forbruk), men forbruket er høyere på Svalbard. En normalisering av skattenivået kan påvirke folks insitamenter for å ønske å bo på Svalbard. Imidlertid viser SSBs levekårsundersøkelse fra 2009 at betydningen av skattenivået og muligheten for å legge seg opp penger mens man bor på Svalbard, har avtatt over tid som viktigste årsak til at man ønsker å bo der. Tilbud om bedre jobb, og tilgangen på natur- og friluftsopplevelser, oppgis av stadig flere som viktige årsaker til å bo i Longyearbyen. Slik sett gir undersøkelsen en klar indikasjon om at normaliseringen av samfunnet fungerer etter hensikten.

Svalbardtraktaten bestemmer at skatter, avgifter og gebyrer som oppkreves på Svalbard utelukkende skal komme øygruppen til gode. Det gis dermed ikke anledning til å innkreve skatter og avgifter til statskassen fra innbyggere og næringsliv på Svalbard. Det kan likevel kreves betaling for offentlig tjenestetilbud og slik sett er det rom for å øke skatte- og avgiftsnivået innenfor bevilgningene over svalbardbudsjettet. Lovverket gir også anledning til å kreve inn visse gebyrer og avgifter, for eksempel som betaling for tjenester (registreringsavgift for motorkjøretøyer, losavgift, egenandel helseutgifter m.m.) eller begrunnet ut ifra miljøvernlovgivning (miljøavgift for tilreisende, NOx-avgift for fartøyer m.m.). Alt i alt finnes det flere muligheter for innskjerping av skatte- og avgiftsnivået innenfor lovverket, dersom normaliseringen av samfunnet bidrar til å gjøre det ønskelig.

7.1.4 Normalisering av lokalstyret

Longyearbyen lokalstyre overtok for Svalbardrådet og fikk overført aksjene i Svalbard samfunnsdrift (SSD) fra Næringsdepartementet i 2002. Svalbardrådet, som var et administrativt organ, ble avviklet, mens LL ledes av et demokratisk valgt ”kommunestyre”.

Lokalstyrets ansvar og myndighet ligger tett opp til det ansvaret kommunene har på fastlandet. LL ledes av en lokalstyreleder, som i hovedsak har samme funksjon som en ordfører i en fastlands-kommune. Fra 2006 ble det gjennomført endringer i organisasjonen. Etter den nye modellen ivaretas overordnede strategier, policyspørsmål, overordnet bestillerfunksjon og myndighetsutøvelse av LLs egen organisasjon, mens tre kommunale foretak: Bydrift, Oppvekstforetaket og Kultur- og fritidsforetaket har ansvaret for samfunnsmessige driftsoppgaver. Fra 2014 avvikles foretaksmodellen og LL går tilbake til en mer tradisjonell forvaltningsmodell.

Lokaldemokratiet er en viktig del av normaliseringen av Longyearbyen. Flere, men særlig tre, ting skiller LL fra en fastlands-kommune. For det første har LL et smalere ansvarsområde enn fastlandskommunene. Fordi Longyearbyen ikke er et livsløps-samfunn produserer LL heller ikke samme bredde av tjenester som fastlandskommunene. For det andre bor de fleste i Longyearbyen der en kortere periode, og det er stor turnover blant innbyggerne. Dette kan, men behøver ikke, bety at folk får et annet forhold til lokaldemokratiet i Longyearbyen enn man har i fastlandskommuner. Det har blant annet gitt seg uttrykk i motvilje mot at lokaldemokratiet i sin tid skulle innføres. For det tredje avviker finansieringen av LL fra finansieringen av fastlandskommuner. På Svalbard er det ikke direkte skattlegging av innbyggerne (kommuneskatt) slik som på fastlandet og svalbardbudsjettet utarbeides som en tilleggsproposisjon til statsbudsjettet.

LLs ordinære inntekter kommer fra staten. Dette gjelder både drift og infrastruktur. Overføringene dekker imidlertid ikke de kostnadene LL har. Derfor er det i løpet av de siste 25 årene innført gebyrer på de fleste offentlige varer og tjenester, som dekker inn resten av LLs inntekter. Kostnadsdekning er i hovedsak brukt som prinsipp her. For folk flest innebærer dette utgifter til oppvarming, strøm, vann, avløp, barnehage, veg osv. Gebyrer for kommunale tjenester er blitt en del av rammebetingelsene for folk som ønsker

å bosette seg i Longyearbyen, på samme måte som i en kommune på fastlandet. Større investeringer i kommunal infrastruktur skal i prinsippet også dekkes gjennom gebyrer, men har ofte utløst øremerkede ekstrabevilgninger over statsbudsjettet. Longyearbyen har få innbyggere å fordele kostnadene på, og betalingsviljen i befolkningen påvirkes av den korte, gjennomsnittlige botiden.

Longyearbyen lokalstyre overtar i stadig større grad ansvaret for investeringer og prioriteringer innenfor driftsbudsjettet. Øremerkede midler omgjøres til rammetilskudd over svalbardbudsjettet slik som barnehagetilskuddet i 2011. LL kommer dermed i den samme "skvisen" som kommunene på fastlandet når det gjelder prioriteringer mellom ulike (og oftest lovpålagte) oppgaver.

LL besitter en betydelig eiendomsmasse i form av kommunal infrastruktur og boliger for ansatte. Mye av denne eiendomsmassen er "arvet" og noe har kommet til i løpet av de siste ti årene. Eiendomsmassen må driftes, vedlikeholdes, avvikles og utvides. I løpet av 2012 valgte LL å selge deler av sin boligmasse i Longyearbyen til et privat selskap. Boligene, som i stor grad var nedskrevet hos LL, ble solgt til høystbydende. Dette ga LL større handlingsrom, i den forstand at kontantinnbetalingen reduserte det umiddelbare behovet for å øke gebyrbelastningen for innbyggerne. Salget åpnet imidlertid for husleieøkning for leietakerne i de aktuelle hybelhusene, som følge av eiendomsselskapets avkastningshorisont. Samtidig bidro salget til å framskynde LLs behov for å investere i nye ansatteboliger.

Utskifting av eiendomsmassen kan være nødvendig, for eksempel som følge av at behovene endrer seg over tid. Det ovennevnte salget kan således begrunnes i at de ansatte etterspør en annen boligtype (familieleiligheter) framfor hybler beregnet på 1-2 personer. Slik sett er denne utskiftingen i tråd med målsettingene om familiesamfunnet. Basert ut ifra et normaliseringsperspektiv er det også rimelig å la markedsmekanismene rå ved å selge boligmassen til høystbydende. Samtidig er boligmarkedet (tilgang og leiepriser) et betydelig virkemiddel i svalbardpolitikken. Dersom økonomiske insentiver er det viktigste for folks beslutning om å flytte til Longyearbyen vil utgifter til bolig ha stor betydning for byens attraktivitet (gitt lønns- og skattenivået). Et adekvat tilbud av boliger og et akseptabelt husleienivå er således helt sentralt for

oppretholdelsen av et robust lokalsamfunn. Dette medfører ansvar for en forsvarlig boligpolitikk fra både sentrale og lokale myndigheter. Statistikken viser, som nevnt på side 116, at det finnes flere boliger enn husholdninger (i de norske bosettingene) på Svalbard. Deler av denne boligmassen er muligens utdatert og lite attraktiv, men tallene viser likevel at det for private kan være betydelig risiko forbundet med å investere i egen bolig. Økonomiske konjunkturer, og spesielt variasjoner i aktiviteten i kull-driften, har vist seg å gi store utslag i samlet næringsaktivitet og befolkningsgrunnlag i Longyearbyen.

Sentrale myndigheter har ikke lenger et tallfestet mål på hvor stort samfunnet på Svalbard skal være. Lokalsamfunnets størrelse er imidlertid av stor betydning for LL, som ansvarlig myndighet for samfunns- og næringsutviklingen i Longyearbyen. De siste 20 årene har byen vokst til dobbelt størrelse, og underveis vil eksisterende infrastruktur, naturlig nok, fungere som beskrankninger for videre vekst. Dette har i noen tilfeller utløst bevilgninger til konkrete formål, som bygging av barnehager, utvidelse av skolen osv, men normaliseringen av samfunnet følges av en økende forventning om at LL selv skal finansiere kommunal infrastruktur. I svalbardbudsjettet for 2013 er det bevilget midler til renseanlegg på kraftverket, men LL må også investere i nytt, utvidet kraftverk dersom byen vokser ytterligere. Flere andre prosjekter står i kø. I 2012 lå det an til at barnehagekapasiteten skulle bli sprengt, men foreløpig klarer oppvekstfortaket å tilby full barnehagedekning. Trafikken over Longyearbyen havn øker sterkt og det er behov for utvidelse, eller ny havn for å tilrettelegge for ny næringsaktivitet, og for å kunne ta imot større cruiseskip. Det er også behov for ny havnebåt blant annet av beredskapshensyn og for å serve Kystverkets lostjeneste. Dette er bare noen eksempler på at investeringsbehovet i samfunnet allerede er stort. Videre befolkningsvekst vil også legge press på arealutnyttelsen i Longyearbyen. Dette presset forsterkes, og utbygging fordyres, av skjerpede miljø- og beredskapskrav, slik som flom- og skredsikring. Mens vekst innebærer høyere skatteinntekter både fra innbyggere og næringsliv for fastlandskommunene, er det ingen slike direkte finansieringsmekanismer til stede på Svalbard.

7.2 Endra rammebetingelser framover

Svalbard generelt, og Longyearbyen spesielt, har vært gjennom en brytningstid som har medført en normalisering. Longyearbyen blir gradvis mer likt tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet. Fordelen med å bo på Svalbard er delvis knyttet til forskjellene mellom Svalbard og fastlandet, blant annet når det gjelder økonomi. Slik sett vil utviklingen i de økonomiske insentivene, sammen med andre rammebetingelser, være svært viktige når det gjelder Longyearbyens framtid som lokalsamfunn og antall innbyggere i byen.

Selv om næringsgrunnlaget i Longyearbyen er mangfoldig sett i forhold til folketallet, er økonomien likevel svært sårbar for endringer i rammebetingelsene. Det henger både sammen med graden av isolasjon og med avhengighet av store enkeltaktører. Kulldriften er fremdeles den viktigste pilaren og garantisten for et levekraftig samfunn i Longyearbyen. Det er imidlertid usikkert hvor lenge driften i Store Norske vil fortsette. Lunckefjell²⁵ sikrer drift fram mot år 2020, og om det blir ytterligere drift etter dette er usikkert. Miljøhensyn, både når det gjelder virkningene på lokalt miljø og klimaeffekter knyttet til bruk av fossilt brensel, vil være med på å sette rammene for fortsatt kulldrift på Svalbard. Samtidig synes krav om lønnsomhet i driften å være absolutte, og med lave kullpriser kan det være vanskelig å forsvare nødvendige investeringer for å hente ut resterende kullreserver. Dersom aktiviteten i Store Norske legges ned, eller reduseres i vesentlig grad, må man se etter annen virksomhet som kan erstatte kulldriften. Tidligere analyser (Bjørnsen og Johansen 2008) viser at et bortfall av kulldriften vil kunne få store ringvirkninger i lokalsamfunnet når det gjelder underskogen av bedrifter i privat sektor (vare- og tjenestetilbudet), offentlig tjenestetilbud, arbeidsplasser og befolkning, og dermed for kvaliteten på familiesamfunnet i byen.

Nedenfor drøfter vi kort noen framtidsperspektiver knyttet dels til alternativ virksomhet, dels til en videre normalisering av Longyearbyen, og dels til endringer i andre rammebetingelser.

---

²⁵ I tillegg kommer Ispalten og randsonen av Svea, men disse områdene er foreløpig ikke konsekvensutredet og godkjent av myndighetene.

7.2.1 Alternativ næringsvirksomhet

Et mangfoldig næringsliv er en forutsetning for å at Longyearbyen skal kunne være et livskraftig lokalsamfunn, og et eventuelt bortfall av kulldriften vil gi et behov for at det kommer alternativ næringsvirksomhet til Svalbard og Longyearbyen, dersom lokalsamfunnet skal kunne opprettholdes både kvantitativt (innbyggere, arbeidsplasser) og kvalitativt (vare- og tjenestetilbud, familiesamfunnet). Bjørnsen og Johansen (2008b)²⁶ tok utgangspunkt i dagens basisvirksomhet da de diskuterte hvilke aktiviteter som eventuelt kan erstatte dagens kulldrift i framtida. De konkluderte med følgende:

1. En *dobling av antall ansatte i reiselivet* vil føre til mer enn en dobling av antall turister og økt press på svalbardnaturen. Samtidig er det ikke nok til å kunne erstatte antall ansatte i kulldriften. Utviklingen innen reiselivet har dessuten vist seg å være nært knyttet til utviklingen i kulldriften. Samtidig er sesongvariasjonene i aktiviteten såpass store at næringen vanskelig kan gi noe vesentlig kompensere tilskudd i form av helårsarbeidsplasser.
2. En *dobling av antall ansatte i FoU-virksomhet* ligger langt utenfor eksisterende planer. Det vil også ha relativt små effekter i forhold til bortfall av kulldriften, siden FoU-sektoren er relativt liten i utgangspunktet.
3. En *dobling av antall studenter* ligger også langt utenfor eksisterende planer og vil ha små ringvirkninger i lokalsamfunnet (siden multiplikatoren for studenter er liten). Det vil også ha små effekter, sammenliknet med bortfall av kulldriften. En dobling av studentene krever i tillegg at antall ansatte på UNIS øker.
4. En samtidig *dobling av antall studenter og antall ansatte i reiseliv og FoU-virksomhet* vil imidlertid være kvantitativt nok til omtrent å opprettholde aktiviteten (sysselsettingen) i Longyearbyen, totalt sett. Dette vil også bidra til at et potensielt befolkningstap erstattes fullt ut, men med flere voksne og færre barn enn med fortsatt kulldrift.

Disse alternativene vurderes imidlertid som usannsynlige av Bjørnsen og Johansen (2008b). Spørsmålet da er om det finnes annen

---

²⁶ Kulldriftens betydning for utviklingen i Longyearbyen. NIBR-rapport 2008:22.

virksomhet som kan erstatte kulldriften. En gjennomgang av eksisterende dokumenter, inkludert Svalbardmeldinga, supplert med samtaler med næringslivsrepresentanter i Longyearbyen, LL og Polaravdelingen i Justisdepartementet, gir følgende muligheter:

1. Klimaendringene forsterker veksten i skipstrafikken i området og kan gi ytterligere vekst ved åpning for trafikk gjennom Nordøst-passasjen og over Polhavet. Svalbard, og da spesielt Longyearbyen, kan få "hub"- og supply-funksjoner, inkludert beredskapsansvar for redningstjenester og forurensning, i forhold til denne trafikken.
2. Samarbeid, support- og transporttjeneste til Grønland. Virksomheter i Longyearbyen er allerede involvert i transport til og næringsvirksomhet på Grønland.
3. Fiskerihavn i Longyearbyen og/eller Barentsburg. Varmere polhav forventes å flytte fiskeriaktivitet nordover.
4. Regjeringens nordområdestrategi innebærer generelt sett økt satsing på nordområdene, inkludert Svalbard.
5. Utvidet aktivitet i tilknytning til polar-, miljø- og jordovervåkning.
6. Utvinning av andre mineraler enn kull på Svalbard.

Dette er ment som en ikke-utfyllende liste over noen potensialer en kan se framover, og som næringslivet allerede posisjonerer seg i forhold til. Store Norske har, for eksempel, kjøpt seg opp i Pole Position for å utvikle forretningsområdet mot arktiske logistikk-tjenester. Noe av aktiviteten som er listet opp her kan imidlertid komme i konflikt med miljømålsettinger, og myndighetene må, for alle nye næringsområder, vurdere konsekvensene i forhold til bestemmelsene i Svalbardtraktaten. I en tid med internasjonalt fokus på nordområdene kan åpning for ny aktivitet tiltrekke virksomhet som står i konflikt med norske målsettinger.

Alt i alt illustrerer usikkerheten knyttet til kulldriften at det er usikkert hvordan Longyearbyen vil utvikle seg framover. Gjennom Samfunns- og næringsanalysen kan en observere hvordan usikkerhet i forhold til Store Norskes framtid (siden 1980-tallet) smitter over på all virksomhet i Longyearbyen. Effekten forsterkes sannsynligvis av graden av samfunnets geografisk isolerte posisjon.

7.2.2 Videre normalisering

Grunntanken ved normalisering av samfunnet i Longyearbyen er at rammebetingelsene skal bli likere de som gjelder for tilsvarende samfunn på fastlandet. I ytterste forstand innebærer normaliseringen at Longyearbyen må være *attraktivt nok i seg selv*, i form av gode bo- og oppvekstvilkår, variert næringsliv og attraktiv arbeidsmarked, også *uten* den økonomiske fordel man fortsatt har ved å bo og jobbe på Svalbard. Vi har pekt på betydningen dette kan få for næringsliv, sysselsetting, befolkning og familiesamfunnet. Normalisering er imidlertid et vidt begrep. Nedenfor diskuterer vi kort noen forhold som kan tolkes inn under dette begrepet.

Inntekter

De som bor på Svalbard, må i utgangspunktet forsørge seg sjøl. Samtidig er det mange som reiser til Svalbard for å legge seg opp penger. Det har de kunnet gjøre fordi brutto gjennomsnittsinntekt (dvs lønna) er høy og fordi skatten er lav. Endringer i inntekten og/eller skatten vil påvirke muligheten for å legge seg opp penger når man jobber på Svalbard. Inntekten tjenes opp i arbeidsmarkedet og er i hovedsak utenfor politisk kontroll. En ytterligere normalisering av inntektsskatten er under politisk kontroll og vil kunne bidra til svekket økonomi for dem som jobber på Svalbard. I utgangspunktet vil vi anta at dette bidrar til å gjøre Longyearbyen mindre attraktiv.

Utgifter

Kostnadene ved å bo på Svalbard påvirker også muligheten for å legge seg opp penger der. Vi har, gjennom hele perioden det har vært gjennomført samfunns- og næringsanalyser, sett at Longyearbyen har gått fra å være et "gratissamfunn" til å bli et samfunn basert i stor grad på markedsmessige prinsipper. Samfunnet har altså gradvis blitt normalisert også på dette området. Imidlertid er det fortsatt billigere for en gjennomsnittshusholdning å bo på i Longyearbyen enn på fastlandet, selv om en del varer og tjenester er dyrere i Longyearbyen. De lave kostnadene skyldes blant annet at mange har lav husleie gjennom sitt arbeidsforhold, og avgiftsfrihet. Til gjengjeld bidrar store avstander, høye transportkostnader og få tilbydere innenfor en del markedssegmenter (blant annet dagligvarer og boliger) til at levekostnadene, særlig for barnefamilier, er sterkt økende.

Vår vurdering er at en videre normalisering av bo- og levekostnadene på Svalbard vil kunne skje gjennom flere kanaler:

- Mer markedsorientering av boligmarkedet vil kunne øke kostnadene for dem som bor på Svalbard. Dette kan for eksempel skje gjennom skattlegging av fordelene ved å bo i arbeidsgivers bolig, ved innføring av markedsleie, eller ved at virksomheter selger (privatiserer) sine ansatteboliger. Videre kan det i større grad tilrettelegges for kommersiell boligbygging. Markedsorienteringen av boligmarkedet er allerede godt i gang.
- Høye etableringskostnader, begrenset befolkningsgrunnlag og strenge miljørestriksjoner er blant flere forhold som gir grunnlag for markedsrett og et begrenset antall næringsaktører. Mer markedsorientering kan forsterke denne utviklingen ved at markedsposisjoner utnyttes. Konsekvensen kan være kostnadsøkning for husholdningene. Paradoksal nok kan også økt konkurranse mellom flere næringsaktører bidra til kostnadsøkning gjennom høyere driftskostnader og lavere lønnsomhet i bedriftene.
- Økte gebyrer for LLs tjenester vil føre til økte kostnader, for næringslivet så vel som for husholdningene.
- Avgifter som (del-)betaling for offentlige tjenester eksisterer i noen grad allerede og lovverket er ikke til hinder for at flere slike avgifter og gebyrer innføres.
- Økt turisme, forskningsaktivitet og friluftsliv medfører økt belastning på sårbar natur. Utvidet ferdsel i utmark kan korrigeres med avgifter. I 2007 ble det innført et miljøgebyr på kr 150 for alle tilreisende til Svalbard (ikke bosatte). Denne ordningen kan videreutvikles og eventuelt differensieres.

Et ikke uvesentlig aspekt i denne sammenheng er at utgiftene ved å bo i Longyearbyen allerede er høye på svært mange områder. Lang avstand til fastlandet, klima og tendenser til konsentrasjon i ulike konsummarkeder, bidrar til at levekostnadene i Longyearbyen lett kan bli høyere enn de er på fastlandet, som følge av mer markedsorientering og normaliserte utgiftsnivå.

Infrastruktur

På fastlandet er utbygging og vedlikehold av infrastruktur tradisjonelt en offentlig oppgave, selv om det finnes en rekke varianter som enten innebærer privat drift og finansiering eller en kombinasjon av privat og offentlig finansiering. Argumentet for offentlig finansiering av infrastruktur er oftest at kostnadene ved å investere i og drifte den kan være så høye at etterspørselen rettet inn mot infrastrukturtenestene ikke er høy nok til å oppnå kostnadsdekning. Siden infrastruktur er helt nødvendig for at et samfunn skal fungere, har utbygging og -vedlikehold tradisjonelt vært et offentlig ansvar.

Dette har det vært tatt høyde for også på Svalbard. Infrastrukturen har blitt utbygd enten av Store Norske (i sin tid), som delvis har vært subsidiert av staten, eller senere gjennom statlige utbygginger og tilskudd. Offentlig finansiering har vært helt avgjørende for at Longyearbyen skulle kunne bygges opp og utvikles som et levekraftig lokalsamfunn. Den siste svalbardmeldinga legger til rette for at det statlige ansvaret skal videreføres på en del områder, men ikke på alle.

Investeringer i *statlig* infrastruktur (flyplass, helikopterbase, sjøredning etc.) er et statlig ansvar og gjennomføres i prioritert rekkefølge av staten.

Statlige myndigheter signaliserer at den "*kommunale*" infrastrukturen som er nødvendig for å drifte samfunnet i Longyearbyen er tilstede, og at lokalsamfunnet selv, representert ved LL, skal ha ansvaret for drift, vedlikehold, utvidelse og fornyelse. Som nevnt i avsnitt 7.1.4, er det visse utfordringer knyttet til dette. Et problem er at deler av infrastrukturen er nedslitt, eller har for liten kapasitet, og at det dermed er stort behov for vedlikeholds- eller nyinvesteringer. Dette er kostbart og LL har begrensede muligheter for å innhente finansiering utenom ved tilskudd over Svalbardbudsjettet, eller ved å velte kostnadene over på innbyggere og næringsliv i form av gebyrer. Førstnevnte har statlige myndigheter signalisert motvilje til, og sistnevnte er upopulært, ikke minst med bakgrunn i den korte tidshorisonen de fleste innbyggerne har for sitt opphold i Longyearbyen.

Utfordringene knyttet til finansiering kan innebære at det underinvesteres i infrastruktur, med påfølgende svekkelse av kvaliteten

på denne. Dette kan få ringvirkninger til resten av samfunnet på mange vis. Forringelse av infrastrukturen (inkludert manglende utvidelse) begrenser innbyggernes tjenestetilgang og kan virke som en beskrankning for næringslivets og befolkningens framtidige utvikling. Slik sett er vurderinger rundt Longyearbyens størrelse overført til det lokale forvaltningsnivået. Lokalt ansvar for finansiering av infrastruktur kan resultere i at manglende kostnadsdekning forhindrer investeringer som er nødvendige for å utløse nye næringsveier.

7.2.3 Andre rammebetingelser – miljø og klima

En sentral del av norsk svalbardpolitikk er knyttet til vern av naturmiljøet og kulturminner på Svalbard. Ansvar er nedfelt i Svalbardtraktaten, og føringen for norsk politikk er at miljøhensyn skal veie tyngst ved konflikt med andre interesser. Miljøhensynet er således også et betydelig virkemiddel for regulering av næringsetablering, -drift, bosetting og ferdsel.

Naturvern

Verning av naturmiljøet på Svalbard har siden traktatens inngåelse medført fredning av dyrearter og opprettelse av verneområder. Med Svalbardmiljøloven som trådte i kraft i 2002 (Ot.prp. 38 (2000-2001)) ble miljøregelverket styrket, og siden 2005 har 65 prosent av øygruppens landareal og 87 prosent av territorialfarvannet vært fredet som naturreservater og nasjonalparker. I verneområdene er tyngre naturinngrep forbudt og det kreves særskilt tillatelse for alle typer tekniske inngrep.

Vi har vært inne på at klimaendringer kan skape nye næringsmuligheter i Longyearbyen og på Svalbard, men miljøvernlovgivningen går langt i å sikre at utnyttelsen av naturressursene ikke går utover naturvernet. Lovgivningen er svært viktig siden øygruppen og omkringliggende farvann er forsynt med både fornybare og ikke-fornybare naturressurser som alle traktatland har lik rett til å utnytte. Havområdene rundt Svalbard er ikke åpnet for petroleumsvirksomhet og beskatning av fiskeressursene er regulert gjennom Havressursloven.

Bosettinger og ferdsel

Det har de siste tiårene vært en betydelig vekst i ferdselen på Svalbard. Ferdselen gjelder både scooterkjøring og cruise- og

annen båttrafikk. Det forekommer også tilfeller av lavtgående fly- og helikoptertrafikk. Den polare naturen er svært sårbar og (spesielt den motoriserte) ferdselen setter tydelige og langvarige spor. En normalisering av samfunnet må også forventes å ha innvirkning på belastningen av naturressursene, særlig i områder nær bosettingene, men også i verneområdene. Vekst i antall innbyggere medfører økt ferdsel i naturen. Vekst i forskning og undervisningsaktiviteten medfører likeledes økt ferdsel i naturen. Økt satsing på turisme medfører økt ferdsel i naturen. De ulike gruppenes økte utnyttelse av naturressursene vil dessuten utløse mer ferdsel knyttet til overvåkning, beredskaps- og rednings-tjeneste.

Det er lite infrastruktur i form av veger på Svalbard og alle vegene som finnes, er laget for transport internt i bosettingene. Det går ingen fysiske veger mellom bosettingene, og kommunikasjonen foregår med fly/helikopter eller skip. I vintersesongen går også mye av transporten mellom Longyearbyen, Svea og Barentsburg med snøscooter. En ytterligere normalisering kan også gi økt press for utvidelse av vegnettet. Mange innbyggere har for eksempel allerede uttrykt ønsker om vegforbindelse til hytteområdene rundt Longyearbyen.

Klimaendringer

Klimaendringene forventes å få store miljømessige konsekvenser for Svalbard. Mest bekymringsverdig er de økologiske endringene som følge av at isen trekker seg tilbake. Levekårene for polare dyre- og plantearter endres, nye arter introduseres, fiskebestander flytter nordover, for å nevne noe.

Klimaendringer vil, som nevnt også kunne føre til økt internasjonal interesse for, og betydning av aktiviteten på Svalbard. Det miljøansvaret myndighetene har påtatt seg medfører ansvar for å utvikle kunnskap om polare områder. Tilgangen på uberørt naturen gjør Svalbard svært egnet som lokalitet for forskning og overvåkning av virkninger av klima- og miljøendringer.

Vi har også vært inne på at klimaendringer kan åpne for nye næringsveger, slik som økt skipstrafikk, supply, beredskap og redningstjeneste.

Potensialet for ny næringsvirksomhet innebærer økt interesse fra mange ulike aktører. Interessen viser seg på nasjonalt nivå ved at

---

flere land ønsker å etablere for eksempel forskningsstasjoner på øygruppen (Ny-Ålesund). Interessen melder seg også fra private virksomheter, men ulike grad av kompetanse og seriøsitet i forhold til arktisk aktivitet.

Selv om Svalbardtraktaten åpner for at alle traktatlands borgere skal ha lik rett til å drive virksomhet på Svalbard har norske myndigheter stor anledning til å regulere aktiviteten ut ifra miljøhensyn. Begrunnelsen for å verne størstedelen av øygruppen og farvannet er nettopp å kunne forhindre etableringer som er i strid med miljøvernet. Økt interesse for Svalbard kan imidlertid bidra til vekst i Longyearbyen og/eller Barentsburg. En videre normalisering av samfunnet kan gjøre det vanskelig for sentrale myndigheter å regulere denne utviklingen på tvers av lokale (eller russiske) ønsker.

8 Oppsummering og konklusjoner

Rammebetingelsene for utvikling av et levedyktig lokalsamfunn i Longyearbyen er under stadig endring. Dette har da også ført til at lokalsamfunnet har vist betydelig utvikling de seinere årene. I perioden etter 1990 har næringsgrunnlaget blitt breiere, antall arbeidsplasser har vokst og antall innbyggere er doblet. Samtidig har bredden i det lokale tjenestetilbudet, både i offentlig og privat regi, blitt vesentlig større. I dag framstår Longyearbyen som et levedyktig lokalsamfunn, som på en god del områder likner primærkommuner på fastlandet.

Utviklingen på Svalbard og i Longyearbyen er svært avhengig av de politiske rammebetingelsene. Longyearbyen sees av norske myndigheter på som et svært viktig instrument for å sikre norsk bosetting på Svalbard. Myndighetene ønsker en variert bosetting i Longyearbyen. Dette skal sikres gjennom utviklingen av *familiesamfunnet*. Forholdene skal dermed legges til rette for at folk skal kunne bosette seg, og arbeide, på Svalbard i kortere eller lengre perioder, og også ha med seg familien sin. Dette har vært en viktig rettesnor for utviklingen. Samtidig skal ikke Longyearbyen være et *livsløps-samfunn*. Dette gir seg uttrykk blant annet ved at en del grunnleggende velferdstjenester ikke leveres på Svalbard, og ved at de norske innbyggerne på Svalbard derfor også må være registrert bosatt i en norsk kommune.

Sysselsetting og næringsutvikling

Siden Samfunns- og næringsanalysen ble innført i 1992 har samfunnet vært i nesten kontinuerlig vekst. Mellom 2008 og 2010 var utviklingen negativ, både i form av sysselsettings- og befolkningsutvikling, men familiesamfunnet ble likevel styrket i disse årene. De to siste årene har det igjen vært positiv sysselsettings- og

befolkningsutvikling, delvis som følge av investeringer og økt bemanning i Store Norske, og delvis som følge av flere studenter og ansatte ved UNIS. Sysselsettingen har i 2012 økt med 148 årsverk og antall innbyggere med 43 personer, hvorav 15 barn og 65 prosent er utlendinger. Det har vært sterk vekst i sysselsettingen i avledet virksomhet, men også innen forskning og høyere undervisning, inklusive studenter. Statlig sektor er eneste basisnæring med nedgang i sysselsettingen i 2012.

Verdiskapingen i basisnæringene samlet har gått ned til tross for vekst i sysselsettingen. Nedgangen, på i alt 24 prosent, skyldes først og fremst lavere verdiskaping i bergverksnæringa, men også reiselivet hadde lavere verdiskaping enn året før. Øvrige basisnæringer opplevde beskjeden vekst i verdiskapingen. Alle basisnæringer unntatt reiselivet har dessuten redusert sine lokale kjøp fra andre virksomheter på Svalbard, enten gjennom investeringer eller gjennom konsum av varer og tjenester. I årets intervjurunde har flere aktører uttrykt økt bevissthet rundt innkjøp, og at pris er viktigere enn lokal samhandel. Totalt sett genererer basisnæringene 0,4 årsverk i avledet sektor per årsverk i egen sektor. Sysselsettingen i avledet sektor har økt med 82 årsverk, og vokser igjen som andel (34 prosent) av samlet sysselsetting. Det har ikke skjedd siden 2005 da avledet sektor utgjorde 40 prosent av antall årsverk.

Årets intervjurunde blant utvalgte bedrifter i Longyearbyen ga igjen et mer optimistisk inntrykk av framtidsutsiktene. Kulldriftens framtidsutsikter er avklart inntil videre som følge av myndighetenes klarsignal til Lunckefjell-prosjektet, men Store Norske har moderert utvinningstakten for gjenstående kullreserver. Selskapet har igangsatt nedbemanning fra 2013, også for innleide tjenester og det gjenstår å se hvordan dette vil slå ut i økonomien for øvrig. Virksomhetene vi har snakket med er mindre opptatt av utviklingen i Store Norske enn hva vi har erfart tidligere, men tidligere utgaver av samfunns- og næringsanalysen har dokumentert umiddelbare ringvirkninger av aktivitetsendringer i bergverksnæringa. Flere virksomheter innenfor FoU-sektoren har gode framtidsutsikter basert på at lokaliseringen på Svalbard gir konkurransemessige fortrinn. UNIS er dessuten inne i en periode med aktivitetvekst. Reiselivsnæringen opplever økt aktivitet som følge av at flytilbudet er styrket med en aktør (Norwegian) fra mars 2013, og at tilgjengeligheten til øygruppa er bedret målt i både flyavganger og billettpriser.

De siste årenes negative utvikling danner bakteppe for våre beregninger av sysselsettingsutviklingen framover. Med de signaler vi har mottatt fra næringslivet forventes en vekst på fem prosent i aktiviteten i Longyearbyen kommende femårsperiode, mye på grunn av signalene fra FoU-sektoren og da i særdeleshet forventet vekst i antall studentårsverk. Også innen reiselivet viser beregningene aktivitetsvekst på mer enn 10 prosent til 2017. Med gjeldende forutsetninger fortsetter avledet virksomhet å utvikle seg mindre gunstig enn basisvirksomheten, selv om utviklingen i denne sektoren var betydelig mer positiv i 2012. Når vi velger å framskrive utviklingen utelukkende basert på historiske vekstrater (med unntak av bergverk hvor SNs prognoser holdes fast), i det vi kaller *historiealternativet*, får vi en sterkere samlet vekst i Longyearbyen på totalt 18 prosent, og i dette alternativet vokser avledet virksomhet betydelig raskere enn basis (henholdsvis 30 og 12 prosent).

Arbeidsmarked og befolkning

Befolkningsutviklingen på Svalbard er klart arbeidsmarkedsstyrt. Hver voksne innbygger på Svalbard gjennomfører i gjennomsnitt ett årsverk. Det betyr imidlertid ikke at alle jobber. Snarere betyr det at det er noen som jobber svært mye.

Den registrerte befolkningen i de norske bosettingene økte med 43 personer i 2012. Veksten i antall voksne innbyggere er vesentlig lavere enn veksten i årsverksproduksjonen, hvilket innebærer at gjennomsnittlig arbeidstid har økt. I alt har befolkningen økt med 15 barn og 28 voksne, og 28 av disse er utlendinger. Barneandelen er uendret siste år og antall barn under 19 år utgjør 22 prosent av befolkningene. Det har blitt færre barn i barnehagealder (0-5 år), og 22 flere barn i skolealder. Usikkerheten i befolkningsutviklingen på Svalbard er nærmere knyttet til utviklingen i barnetallet enn med utviklingen i antall voksne. Den nære koplingen mellom antall voksne innbyggere og antall arbeidsplasser bidrar til en sterk overrepresentasjon av personer i de yrkesaktive aldersgruppene, når vi sammenliknet med aldersfordelingen på fastlandet. Det er også fortsatt flere menn enn kvinner i disse aldersgruppene.

Med utgangspunkt i framskrivinger av sysselsettingen på Svalbard, har vi også framskrevet befolkningen. Denne framskrivingen viser, i tråd med sysselsettingsframskrivingene, at antall innbyggere på Svalbard vokser med 96 personer i løpet av den kommende

femårsperioden til i alt 2254 innbyggere. Det innebærer en svakt sterkere vekst i folketall enn i årsverk siden antall barn også forventes å øke.

Familiesamfunnet

Et robust familiesamfunn er en viktig målsetting for svalbardpolitikken, og denne målsettingen er videreført i siste svalbardmelding. Svalbardmeldinga peker heller ikke på radikale endringer i virkemiddelbruken på Svalbard. Etter vår vurdering trekker utviklingen for de fleste indikatorene vi har presentert i kapittel 6 i retning av at stabiliteten i familiesamfunnet har økt de siste årene. Både turnoveren i befolkningen og turnoveren i bedriftene gikk noe ned i 2012. Det betyr at en lavere andel av de som bodde i på Svalbard ved inngangen til 2012 flyttet ut i løpet av året, og at færre av de som var sysselsatt ved inngangen til 2012 sluttet i løpet av året. Samtidig økte andelen faste stillinger (i hel- og deltid) fra 68 til 71 prosent av alle stillinger, på bekostning av andelen sesongengasjementer. Framveksten av faste heltidsstillinger og en bedre kjønnsbalanse i arbeidslivet, sammen med et godt utbygd tjenestetilbud, bidrar til å gjøre Longyearbyen mer attraktiv for barnefamilier. Fortsatt er imidlertid 66 prosent av alle faste stillinger besatt av menn og andelen kvinner som er sysselsatt i heltidsstillinger har gått ned siden 2010. Barneandelen i samfunnet er ikke lenger vesentlig lavere enn på fastlandet, men endringer på arbeidsmarkedet kan påvirke hvor mange barnefamilier som bosetter seg i Longyearbyen.

Litteratur

- Acta Consult as: *Samfunns- og næringsanalyser for Svalbard*. Diverse årganger siden 1992. Longyearbyen lokalstyre, Longyearbyen.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2012): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2012*. NIBR-rapport 2012:24, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2011): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2011*. NIBR-rapport 2011:26, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2010): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2010*. NIBR-rapport 2010:27, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2009): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2009*. NIBR-rapport 2009:35, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2008a): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2008*. NIBR-rapport 2008:21, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2008b): *Kulldriftens betydning for utviklingen i Longyearbyen*. NIBR-rapport 2008:22, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2007a): *Samfunns- og næringsanalyse for Longyearbyen. Metode- og datadiskusjon*. NIBR-notat 2007:106, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2007b): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2007*. NIBR-rapport 2007:23, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.

- Claus, G, Furustad, M og S Vrålstad (2008): *Inntektsstatistikk for Svalbard, Longyearbyen 2006*. Rapporter 2008/58, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Kings Bay (2013): *Årsrapport 2012*. Kings Bay as, Ny-Ålesund.
- Kleven, Ø (2002): *Levekår i Longyearbyen. En sammenligning mellom Svalbard og fastlandet*. Rapporter 2002/17, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Kongsberg Satellite Services (2013): *Annual report 2012*. Kongsberg Satellite Services, Tromsø-Longyearbyen.
- Linnerud, K og E C Rauan (2008): *Prisnivåundersøkelse for Svalbard*. Rapporter 2008/15, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Longyearbyen lokalstyre (2010): *Innbyggerundersøkelsen. Høsten 2009*. Longyearbyen lokalstyre, Longyearbyen.
- Longyearbyen lokalstyre (2013): *Årsberetning 2012*. Longyearbyen lokalstyre, Longyearbyen.
- Mørk, E (2008): *Forbruksundersøkelse på Svalbard, Longyearbyen 2007*. Rapporter 2008/8, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Nørgaard, E og J P Sæther (2010): *Levekår i Longyearbyen*. Rapporter 31/2010, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Ot.prp nr. 38 (2000-2001): *Om lov om miljøvern på Svalbard (Svalbardmiljøloven)*. Miljøverndepartementet, Oslo.
- Prop. nr. 1 S (2013-2014): *Svalbardbudsjettet*. Justis- og beredskapsdepartementet, Oslo.
- Prop. nr. 1 S (2012-2013): *Svalbardbudsjettet*. Justis- og beredskapsdepartementet, Oslo.
- Prop. 91 L (2010-2011): *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)*. Helse- og omsorgsdepartementet, Oslo.
- Statistisk sentralbyrå (2013): *Diverse statistikk om Svalbard*. Se www.SSB.no/Svalbard.
- St.meld. nr. 22 (2008-2009): *Svalbard*. Justis- og politidepartementet, Oslo.

Store Norske Spitsbergen Kullkompani (2013). *Årsberetning og regnskap 2012*. SNSK, Longyearbyen.

St.prp. nr. 2 (2001-2002): Store Norske Spitsbergen Kullkompani A/S og Svea Nord-prosjektet. Nærings- og handelsdepartementet, Oslo.

UNIS (2013): *Annual report 2012*. UNIS, Longyearbyen.

Vedlegg 1

Fordeling av virksomheter etter basiskategori

SN2002	SN2007	
		Statlig forvaltning og service
75.240	84.240	SYSSELMANNEN PÅ SVALBARD
91.310	94.910	SVALBARD KIRKE
75.140	81.109	STATSBYGG NORD
64.110	53.100	POSTEN NORGE AS
75.300	84.300	NAV SVALBARD
63.230	52.230	AVINOR AS
75.110	84.110	SKATT NORD
85.111	86.101	LONGYEARBYEN SYKEHUS
75.130	84.130	BERGMESTEREN FOR SVALBARD
		Lokal forvaltning og service
75.250	84.250	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
40.110	35.119	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
90.020	38.110	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
	84.130	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
	52.221	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
	81.109	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
75.120	84.120	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE
75.120	84.120	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE
	84.120	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE
80.102	85.201	LONGYEARBYEN SKOLE
85.331	88.913	LONGYEARBYEN SKOLE
92.310	90.011	LONGYEARBYEN SKOLE
85.327	88.911	LONGYEARBYEN BARNEHAGE
85.327	88.911	KULLUNGEN BARNEHAGE
85.327	88.911	POLARFLOKKEN BARNEHAGE
85.332	88.914	KULTUR- OG FRITIDSTJENESTEN
92.510	91.011	LONGYEARBYEN FOLKEBIBLIOTEK
	90.040	LONGYEARBYEN KULTURHUS
92.610	93.110	SVALBARDHALLEN

SN2002	SN2007	
		Forskning og høyere undervisning
73.100	72.190	NORSK POLARINSTITUTT
55.230	55.900	STUDENTSAMSKIPNADEN I TROMSØ
64.240	61.300	KONGSBERG SATELLITE SERVICES AS
73.100	72.190	METEOROLOGISK INSTITUTT SVALBARD
80.301	85.421	UNIVERSITETSSENTERET SVALBARD AS
92.521	91.022	STIFTELSEN SVALBARD MUSEUM
73.100	72.190	EISCAT SVALBARD RADAR
		Bergverk og petroleumsvirksomhet
10.100	05.100	GRUVE 7
70.202	68.209	STORE NORSKE BOLIGER AS
10.100	05.100	SVEA NORD GRUVA
10.100	05.100	STORE NORSKE SPITSBERGEN GRUBE
13.200	07.290	STORE NORSKE SPITSBERGEN GULL
		Reiseliv
		Alle bedrifter med salg til tilreisende.
		Ny-Ålesund
55.101	55.101	KINGS BAY AS
73.100	72.190	NORSK POLARINSTITUTT
74.203	71.122	STATENS KARTVERK SVALBARD
70.321	68.320	BJØRNØEN AS

Vedlegg 2

Fordeling av virksomhet etter SSBs næringsgruppering

Nedenfor følger en liste over virksomheter på Svalbard. Virksomhetene er sortert etter Standard for næringsgruppering 2007 (SN2007), men de er også klassifisert etter ”gammel gruppering” (SN2002). Nye virksomheter fra og med 2009 er *ikke* klassifisert etter SN2002.

Statistisk sentralbyrå (SSB) har samlet inn og kvalitetssikret dataene. Svarprosenten var tett opp mot 100 prosent. Verdier for enheter som skulle ha levert, men som det mangler oppgaver fra, er estimert av SSB og inkludert i datamaterialet som er benyttet i rapporten. Det er kun mindre enheter, uten særlig betydning for aggregatene, som ikke har levert oppgaver.

For noen enheter ble det rapportert data for hele foretaket og ikke for de enkelte bedriftene. I slike tilfeller har SSB foretatt en bedriftsfordeling av innrapporterte foretakstall basert på andre datakilder eller i samarbeid med foretaket.

Oversikt over bedriftsenhetene:

Navn	SN2002	SN2007
B BERGVERKSDRIFT OG UTVINNING		
GRUVE 7	10.100	05.100
STORE NORSKE SPITSBERGEN GRUBE	10.100	05.100
SVEA NORD GRUVA	10.100	05.100
STORE NORSKE SPITSBERGEN GULL	13.200	07.290

C INDUSTRI		
BAKEHUSET NORD-NORGE AS	15.810	10.710
SVALBARD BRYGGERI AS		11.050
RANDIS SYSTUE AS	18.220	14.130
AMB DESIGN	26.130	23.130
DIJK MARINA VAN GULLSMED	36.220	32.120
D EL-, GASS-, DAMP- OG VARMTVANNS-FORSYNING		
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT	40.110	35.119
E VANNFORSYNING		
DESAL4FREE AS		36.000
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT	90.020	38.110
F BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET		
ISTIND AS	70.112	41.109
LNS POLAR PARTNER		41.109
SANDMO & SVENKERUD AS	45.211	41.200
SJØHAUG BYGGSERVICE	45.211	41.200
AF ARCTIC AS		43.120
LNS SPITSBERGEN AS	45.110	43.120
HANSEN J M INSTALLASJON AS	45.310	43.210
IVERSENS ELEKTRO SVALBARD	45.310	43.210
JENSEN ELEKTRISKE AS	45.310	43.210
GK NORGE AS	45.330	43.220
SPITSBERGEN VVS AS	45.330	43.220
IMTECH SPITSBERGEN AS	45.330	43.220
VVS SERVICE AUDUN B FOSSHEIM		43.220
MALER ANDERSSEN AS	45.441	43.341
VEDLIKEHOLDSBUTIKKEN AS	45.441	43.341
G VAREHANDEL, REP. AV MOTORKJØRETØY		
NORDISK MOTORSPORT AS	50.102	45.112
PAULSEN G INGENIØR AS	50.102	45.112
SVALBARD AUTO AS	50.102	45.112
SVALBARD MOTOR AS		45.200
SVALBARD SNØSCOOTERUTLEIE AS	50.402	45.402
MITROL EQUESTRIAN AS		46.230
LONGYEARBYEN THAI SHOP P NANTHAWISIT		46.389
SVEA TANKANLEGG AS	51.510	46.710
COOP SVALBARD BA	52.110	47.111

ISBJØRNBUTIKKEN AS	52.110	47.112
NORDPOLET AS	51.341	46.341
RABIS BUA AS	52.410	47.510
78 GRADER TAXFREE DA	52.461	47.521
ARCTICA AS	52.483	47.641
SPORTSCENTERET SVALBARD AS	52.483	47.641
SVALBARD ARCTIC SPORT AS	52.483	47.641
FROST SPITSBERGEN AS	52.420	47.710
ISBLINK AS	52.420	47.710
SKINNBODEN ARCTIC PRODUCTS AS	52.420	47.710
APOTEK SPITSBERGEN	52.310	47.730
ARCTIC SOUVENIR AS	52.489	47.789
FRISK BRIIS AS	52.489	47.789
GALLERI SVALBARD		47.789
GULLGRUVA ARCTIC DESIGN AS	52.489	47.789
SØLVSTEN GALLERI & REKLAME	52.489	47.789
H TRANSPORT OG LAGRING		
LONGYEARBYEN TAXI AS	60.220	49.320
SVALBARD MAXI TAXI AS	60.220	49.320
SPITSBERGEN BUSS AS	60.230	49.392
SVALBARD BUSSERVICE AS	60.230	49.392
ØVRE ROMERIKE TRANSPORT SERVICE AS		49.410
HENNINGSEN STIG TRANSPORT & GUIDING	61.109	50.109
AIRLIFT AS	62.200	51.100
AIRLIFT SERVICES AS	62.200	51.100
LUFTRANSPORT AS	62.200	51.100
LAGERSERVICE AS	63.120	52.100
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT KF		52.221
AVINOR AS	63.230	52.230
LT TECH AS		52.230
SAS GROUND SERVICES	63.230	52.230
BRING CARGO SVALBARD AS	63.401	52.291
POLE POSITION SPITSBERGEN AS	63.401	52.291
POSTEN NORGE AS	64.110	53.100
I OVERNATTING OG SERVERING		
KINGS BAY AS	55.101	55.101
RADISSON BLU POLAR HOTELL	55.101	55.101
SPITSBERGEN GUESTHOUSE		55.101
SPITSBERGEN HOTEL	55.101	55.101
MARY-ANNS POLARRIGG AS	55.230	55.202

STUDENTSAMSKIPNADEN I TROMSØ	55.230	55.900
CLASSIC PIZZA SAM AS		56.101
HUSET RESTAURANTDRIFT AS	55.301	56.101
STEAKERS SVALBARD KROA	55.301	56.101
TASTE OF THAI		56.101
SVALBARD CATERING AS		56.210
SVALBARD PUB AS	55.401	56.301
FRUENE AS	55.402	56.309
J INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON		
SVALBARDPOSTEN AS	22.120	58.130
JRP AS	92.110	59.110
MTG SVALBARD LTD	64.240	61.100
KONGSBERG SATELLITE SERVICES AS	64.240	61.300
TELENOR SVALBARD AS	64.240	61.300
SPITSBERGEN IT AS	72.220	62.020
IT SERVICES SPITSBERGEN	72.400	63.120
K FINANSIERING OG FORSIKRING		
SPAREBANK 1 NORD-NORGE	65.120	64.190
RIBO INVEST AS		64.303
WOTT INVEST AS		64.303
L OMSETNING OG DRIFT AV FAST EIENDOM		
SPITSBERGEN BOLIG AS	70.120	68.100
A&L HOLDING OG EIENDOM AS		68.209
ANDERSSEN EIENDOM AS	70.202	68.209
BREDAL BJØRN BÅRD EIENDOM AS	70.202	68.209
BYKAIA LAGERUTLEIE AS		68.209
FANGSTMANNSHOTELLET AS	70.202	68.209
GAMLEMEKKEN AS	70.202	68.209
HAUGEN PENSJONAT SVALBARD AS	70.202	68.209
HUSET AS	70.202	68.209
J. E. LOCKERT HOLDING OG EIENDOM AS	70.202	68.209
LNS BOLIGER AS	70.202	68.209
LOMPESENTERET AS	70.202	68.209
LONGYEARBYEN BOLIGEIENDOM AS		68.209
LONGYEARBYGG AS	70.202	68.209
MATERIALLAGERET AS	70.202	68.209
POLAR BOLIGUTVIKLING AS	70.202	68.209
POLAR EIENDOM SVALBARD AS	70.202	68.209
REINROSEN EIENDOM AS	70.202	68.209

SAXIFRAGA EIENDOM AS	70.202	68.209
SOGN EIGEDOM AS		68.209
STORE NORSKE BOLIGER AS	70.202	68.209
SVALBARD EIENDOM AS	70.202	68.209
SVALBARD INVEST AS		68.209
SVALBARD UTLEIESELSKAP AS	70.120	68.209
WILD ARCTIC INVEST AS	70.202	68.209
BJØRNØEN AS	70.321	68.320
M FAGLIG, VITENSKAPELIG OG TEKNISK TJENESTEYTING		
ADVOKATFIRMAET HAAVIND AS		69.100
BARFOD SIRI ADVOKAT		69.100
FLANDER ØKONOMI AS	70.321	68.320
MARTINIUSSEN ANN IREN		69.201
SVALBARD REGNSKAP AS		69.201
ARCTIC SAFETY		69.202
LPO ARKITEKTER AS		71.112
MULTICONSULT AS		71.121
REISTAD CONSULT AS		71.121
SWECO NORGE AS	74.202	71.121
STATENS KARTVERK SVALBARD	74.203	71.122
DESALICON AS		71.129
SNOWFOX ARCTIC SUPPORT K L RYBERG		71.129
BUØ RESEARCH	74.209	71.129
EISCAT SVALBARD RADAR	73.100	72.190
METEOROLOGISK INSTITUTT SVALBARD	73.100	72.190
METEOROLOGISK INSTITUTT BJØRNØYA	73.100	72.190
METEOROLOGISK INSTITUTT HOPEN	73.100	72.190
NORSK POLARINSTITUTT	73.100	72.190
NORSK POLARINSTITUTT	73.100	72.190
STÜBNER FORSKNING OG GUIDING		72.190
UNIS CO2 LAB AS		72.190
N FORRETNINGSMESSIG TJENESTEYTING		
CARDENAS PHOTO MARCELA C MANCHACA		74.200
GRØNDAL FOTO	74.810	74.200
SUND TONE J FOTOGRAF		74.200
ALCHEMIA JANET HOLMEN	74.852	74.300
JUST 4 FUN AS		74.903
ARCTIC SAFETY AS		74.909
CARLSSONS KALDE DYKK		74.909

GJESSING SNØ IS KLIMA CONSULT	74.209	74.909
ARCTIC AUTORENT SVALBARD BILUTLE AS	71.100	77.110
ARCTICA EXPEDITIONS AS		77.210
SPITSBERGEN SAILING AS		77.340
HENNINGSEN TRANSPORT & GUIDING AS	71.210	77.390
SVERDRUPBYEN AS	71.340	77.390
ARCTIC ADVENTURES AS	63.303	79.120
KARLSBERGER PUB AS	63.303	79.120
POLI ARCTICI AS	63.303	79.120
SPITSBERGEN TRAVEL AS	63.303	79.120
SVALBARD WILDLIFE EIENDOM AS	63.303	79.120
SVALBARD REISELIV AS	63.302	79.901
EKEBLAD ANNA LENA	63.304	79.902
ISLAND NAVIGATOR AS		79.902
LISAS POLAR GUIDING	63.304	79.902
MELTING MULTICONSULT AS		79.902
NOX POLARIS	63.304	79.902
JONATHAN ADVENTURE SAILING AS	63.305	79.903
SPITSBERGEN P AND DOWN PEDERSEN		79.903
SVALBARD KAYAK CENTER AS	63.305	79.903
TUNDRA EVENTS AS		79.903
WILDPHOTO TRAVEL AS		79.903
SECURITAS TRANSP AVIATION SECURITY	74.600	80.100
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT KF		81.109
STATSBYGG NORD	75.140	81.109
HAUG SOMPONG	74.700	81.210
ISS FACILITY SERVICES AS	74.700	81.210
LONGYEARBYEN RENHOLD LIMITED		81.210
O OFFENTLIG ADMINISTRASJON, FORSVAR, TRYGD MV.		
SKATT NORD	75.110	84.110
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE	75.120	84.120
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE		84.120
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE KULTUR	75.120	84.120
BERGMESTEREN FOR SVALBARD	75.130	84.130
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT		84.130
SYSSELMANNEN PÅ SVALBARD	75.240	84.240
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT KF	75.250	84.250
NAV SVALBARD	75.300	84.300

P UNDERVISNING		
LONGYEARBYEN SKOLE	80.102	85.201
UNIVERSITETSSENTERET SVALBARD AS	80.301	85.421
TEIGUM FJELLPUST		85.510
AOF NORD	80.423	85.593
Q HELSE- OG SOSIALTJENESTER		
LONGYEARBYEN SYKEHUS	85.111	86.101
LUND MARIANNE PRYTZ	85.142	86.902
NAPRAPAT HANNE SUTTERUD		86.909
NILSEN MARGARET SAMTALETERAPEUTEN		86.909
KULLUNGEN BARNEHAGE	85.327	88.911
LONGYEARBYEN BARNEHAGE	85.327	88.911
POLARFLOKKEN BARNEHAGE	85.327	88.911
LONGYEARBYEN SKOLE	85.331	88.913
LONGYEARBYEN UNGDOMSKLUBB/HUS	85.332	88.914
LONGYEARBYEN RØDE KORS HJELPEKORPS	85.336	88.995
R KULTURELL VIRKSOMHET, UNDERHOLDING, FRITID		
LONGYEARBYEN SKOLE	92.310	90.011
ATELIER AINO GRIB	92.310	90.031
IVERSEN LEA		90.031
STORØ OLAF BILLEDKUNSTNER		90.031
MELØY SIGRI SANDBERG JOURNALIST	92.400	90.034
LONGYEARBYEN KULTURHUS		90.040
LONGYEARBYEN FOLKEBIBLIOTEK	92.510	91.011
SPITSBERGEN AIRSHIP MUSEUM AS	92.521	91.022
STIFTELSEN SVALBARD MUSEUM	92.521	91.022
SVALBARDHALLEN	92.610	93.110
BASECAMP SPITSBERGEN AS	92.721	93.291
GREEN DOG SVALBARD AS		93.291
SPITSBERGEN EXPERIENCE AS	92.721	93.291
SPITSBERGEN ADVENTURES LAMPE		93.291
SVALBARD HUSKY NILSEN	92721	93.291
SVALBARD VILLMARKSENTER AS	92.721	93.291
SVALBARD WILDLIFE EXPEDITIONS AS	92.721	93.291
SPITSBERGEN OUTDOOR ACTIV J DYBDAHL	92.729	93.299
S ANNEN TJENESTEYTING		
NORSK ARBEIDSMANDSFORBUND	91.200	94.200
SVALBARD KIRKE	91.310	94.910

ASSOCIATION OF ARCTIC EXPEDITION	91.330	94.991
SVALBARD NÆRINGSFORENING		94.991
MARICEL NAILWORK AND FOOT ROSETH		96.020
SAXIFRAGA AS	93.020	96.020
BODY AND SOUL		96.040